

Ali Ramazan DİNÇ

MANEVÎ YOLCULUĞUN
ESASLARI

YeniDünya
AYLIK İLMİ, FİKRİ, AKTÜEL DERGİ

Müellif Hakkında

1955 yılında Yahyalı'da doğdu. İlk öğrenimini Yahyalı'da, orta öğrenimini Kayseri İmam Hatip Lisesi'nde, yüksek öğrenimini ise Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde ikmal etti. Çocukluğundan itibaren mânevî bir atmosferde yetişti. Hâl ehli insanlar rûhi eğitimiyle özellikle ilgilendiler. Onların deyimiyle: "Bir gül fidanı gibi itinayla yetiştirildi." Kendileri çok küçük yaşta iken, kabiliyetini keşfeden merhum Ramazanoğlu Mahmud Sami Hazretleri (k.s)'nin teveccühüne mazhar oldu.

Talebelik yıllarından itibaren Fıkıh, Hadis, Tefsir ilimlerini özel hocalardan aldı. Böylece zâhiri ilimlerde kendini yetiştirerek sağlam ölçülerle donandı. "Fıkıhsız bir tasavvufun dinde sapmalara" yol açabileceğine inanmış, bu sebeple bid'atsiz bir tasavvufu savunmuştur. Tasavvufu, "Kulun vakt içinde, o vakte en uygun şeyle başbaşa olması", şeklinde anlamış, günümüz insanlarına en uygun olan şeyin akîde eğitimi olduğunu belirtmiş, takvayı; imandan İslam'a, İslam'dan ihsana çıkış olarak tanımlamıştır. Kafalar arınmadıkça kalplerin durulmayacağını ifade etmiş, bu münasebetle de daima ilkeli bir çalışma sergilemiştir.

Zât-ı Âlileri Türkiye'nin hemen her yerinde seri konferanslara katılmış olup bu sa'y u gayretini hâlen devam ettirmektedir. Ayrıca inceleme ve araştırma amacıyla Avrupa ve Afrika ülkeleri ile Türk Cumhuriyetlerine gitti. Buralarda çeşitli konferans ve panellere iştirak etti. O'nun arzusu İslam toplumuna Yunus'un amaçladığı ölçülerde, "milimetrik" eğriliği bile bulunmayan insanlar yetiştirmektir. Kemâle Dâir Sohbetler, Kemâlat ve Seyr ü Sülûk isimli üç kitap çalışması daha bulunmaktadır.

Ali Ramazan Dinç Hoca Efendi'ye bu güzel gayretlerinden dolayı şükranlarımızı arz ederken, daha verimli çalışmalar için uzun ömürler vermesini Rabbimiz Teâlâ'dan niyaz ederiz.

Takdim

Ne yerden kârbân-ı gam geçer olsa konar bende
Belâ râhında şimdi bir muayyen menzil oldum ben
Es'ad Erbili (k.s.)

Yeryüzünün direkleri Mürşid-i Kâmiller bir yüzleriyle; nefsiyle, şeytanla, dünyanın bütün süsüyle başbaşa ve onlara meyyal insanoğluna dönmüşlerdir ve onların ıslahına gayret göstermektedirler, diğer yanda ise, 'O'ndan geldik ve yine O'na döneceğiz.' sırrına binaen geldikleri yere yönelmişler, Hakk'ı temaşa etmektedirler. Nur ile zulmetin kesiştiği noktada, zulmet ile karşı karşıya olan insanoğluna nur tarafını anlatmaya çalışmaktadırlar. Tatmadığı gerçeğin peşine düşmeyen bizler için ötelere bilgisi sunulması bizleri bütün gayreti ile Hakk'a yönelen kişiler kılmıyor ne yazık ki. Rasûlullah Efendimiz (s.a.v.)'i düşündüğümüzde, Kendini helak edencesine insanlara İslam'ı anlatıyor ve insanların zulmet içinde yüzmeleri sebebiyle duyduğu üzüntüsünü Allah (c.c.) teskin ediyordu. "Eğer Allah dileseydi, onları hidayet üzere elbette bir araya getirirdi." (En'âm: 35) Allah (c.c.)'ın nûrundan yaratılan ve kâmil mü'minlerin de Kendi nûrundan yaratıldığı Peygamber Efendimiz (s.a.v.) nasıl gayret gösterdiyse, O'nun mânevî evlatları mürşid-i kâmiller de varlık sebeplerinin işaret ettiği gayreti göstermeye çalışmaktadırlar. Hûd Sûresi nasıl Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'i ihtiyarlatıyorsa aynı hitap onlara da yöneliyor, onlar da, "Emrolundukları gibi dosdoğru ol"manın ağırlığı ile nice yük-

lerin altına giriyorlar. Bazen bir kişi, bazen bir olay saçlarına aklar düşmesine yetiyor. Yeryüzünde hakiki manada ne kadar mürşid bulunursa insanlığın buna nisbetle o kadar hızla kurtuluşa ereceğini kestirmek zor olmasa gerek. Buna mukabil maneviyat adına herşeyin çöllerleştiği günümüzdeki gibi zamanlarda ise hakiki mürşidleri bulmak için çok uzun gayretler içine girmek gerekiyor. Tabii ki bulmak nasip olduğu zaman da çok iyi teslim olmak, bu nimetin şükürünü bütün acziyete rağmen ifa etmek icap ediyor. Böylelikle Allah (c.c.)'ın: "Celâlim hakkı için, eğer şükrederseniz muhakkak size (nimetimi) artırırım." (İbrahim: 7) hitabı gerçekleşecek, nankörlüğümüze oranla da Allah (c.c.) nime-tini üzerimizden kaldıracaktır. "Ve eğer nankörlük ederseniz, şüphesiz ki azabım pek şiddetlidir." (İbrahim:7)

Es'ad Erbili Hazretleri (k.s.)'nin yazımızın girişinde alıntılıadığımız: "Nereden gam kervanı geçecek olsa bende konaklar. Ben şimdi belâ yolunda bilinen bir konak oldum." ifadesi mürşidlerin ne denli bir büyük yükün altında olduk-larını göstermektedir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Kendisiyle insanların halini karşılaştırırken, Kendisinin, bir ateşin başında pervanelerin ateşe girmesini engellemeye çalışan Kişi olduğunu insanların ise bu ateşe atılmak isteyen pervaneler olduğunu ifade buyurmaktadırlar. Peygamber varisleri veliler de aynı yolun yolcuları olarak insanları bu ateşten kurtarmanın, onları Allah (c.c.)'a ve Rasûlü (s.a.v.)'ne sevgili yapmanın çarelerini aramaktadırlar. Onların bu irşadlarında; sohbetleri, yazdıkları yazıları, mânen ilgilen-meleri hep insanları kazanmaya yönelik gayretlerdir.

Sami Efendi (k.s.)'nin ve Hacı Hasan Efendi (k.s.)'nin potasında yetişmiş, gönül iklimlerinin sultanlarının elinde büyümüş Üstadımızın bu kıymetli eserinin bizzat dil-lerinden işitilmiş gibi gönüllere tesir etmesini temenni eder Üstadımıza gayretlerinden dolayı şükranlarımızı arzeder, kitabın okunmasını ve okutulmasını arzu ettiğimizi belirt-mek isteriz.

Varlığını Bilmek

Âlemde ne varsa, her şey Allah'ındır. "Göklerin ve yerin mutlak (hükümrânlığı) O'nundur."¹ Yaratılan her nesne, hilâfet görevini üstlenen insanoğlu Hâlikına karşı en güzel bir şekilde vazifesini icra etmekle memurdur. "Allah göklerde ve yerde ne varsa tümünü kendi katından size müsahhar kıldı."²

Emanetlerin teklif edildiği, isimlerin öğretildiği, meleklerin secde etmekle emrolunduğu, ruh ve kalbiyle âdemiyet sıfatını elde ederek ahsen-i takvime ulaşan insan, muhtelif şekillerde tanımlanır:

Kelimenin türediği "üns" sözcüğü ile insan, her gördüğüne, her duyduğuna, olur olmaz şeylere gönül bağlayan bir karakterde görünmektedir. Oysa insan, aklını başına alıp, yaratılanı yaratandan ötürü sevmeye başlarsa, mahbûb-ı hakîkiye muhabbet eder.

"Nes" (unutmak) fiilinden "çok unutkan" manasına insanı tarif ettiğimizde, onun neleri unuttuğunu tesbit etmemiz gerekir.

1- İnsan, elest bezminde: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?"³ sualine, "Evet sen bizim Rabbimizsin." ahdi-ni unutmıştır.

2- Hiçbir vakit unutmamamız gereken Halik-ı Zülcelal'i unutmıştır insan. "Allah'ı unutan ve bu yüzden Allah'ın da onlara kendilerini unutturduğu kimseler

gibi olmayın. Onlar yoldan çıkan kimselerdir.”⁴

Unutmanın zıddı hatırlamaktır. Ancak, yâd etmek anlamlarına gelen zikir, Allah’ı unutmamak, nisyan ve gaflet halinde olmamaktır. Dikkat edilirse, taatlerin gayesi de Allah (c.c) ile irtibat kurmaktır kalben ve ruhen. “Beni hatırlamak ve anmak için dosdoğru namaz kıl.”⁵

İbadetler yaratılışımızın, terbiye edilmemizin bir teşekkürüdür. “Ey insanlar, sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibadet edin.”⁶

Semavat ve arzın,⁷ güneş ve ayın,⁸ suyun ve ateşin,⁹ nebâtat,¹⁰ hayvanat¹¹ ve insanların yaratılışında, Halik-i zül-Celal’in yüce kudretini görmemek mümkün mü? “Yapıp yaratanların en güzeli olan Allah pek yücedir.”¹² Allah’tan başka yaratıcı yoktur.”¹³ Bu kainattan daha bedî (üstün) bir şey imkan dairesinde mevcut değildir.”¹⁴

Zuhuru perde olmuştur zuhura
Gözü olan delil ister mi nura?

Hüdâî

Varlığın bilme ne hacet, kürre-i âlem ile,
Yeter isbatına halk ettiğin bir zerre bile.

“O Kur’an’ın hak olduğu meydana çıkıncaya kadar varlığımızın belgelerini onlara hem dış dünyada ve hem de kendi içlerinde göstereceğiz. Rabbinin herşeye şahit olması yetmez mi?”¹⁵

Kurtubi “Kendilerindeki deliller; ince sanat ve eşsiz hikmettir. Küçük, büyük abdest yolları, bir damla su ile gören, yerden göğe beş yüz yıllık mesafeyi seyreden iki gözü, farklı sesleri birbirinden ayıran kulaklarıdır.” bu-yurur. “Kesin olarak inananlara, yeryüzünde ve kendi içinizde Allah’ın varlığına nice deliller vardır, görmez

misiniz?"¹⁶

Alman bir doktor, muayenesinde gırtlaktan sağ akciğere doğru İlahî kudretle yazılan "tevhidi" görür görmez iman etmiştir. Mürşid-i kâmilin salikâne tarif buydukları "nefy ü isbat", "Lailahe illallah" zikri ne kadar anlamlıdır.

Bundan sonra nefy u isbat,
Gelir tevhid gider zulmet,
Lakin çok istermiş gayret
Fikren buna devam lazım.

Nefesini çeken içe,
Tek olacak, varın üçe,
Yirmi bire yol aç,
Maksut, matlub, rıza lazım.

Yazmakla bu iş bilinmez
Sadırın yazılır silinmez
Bu ders herkeste bulunmaz
Lakin tarif etmek lazım.¹⁷

İmanı Gazâlî âfak ve enfuste (kendi nefsimizde ve dışımızda) Allah'ın eşsiz kudretini şöyle anlatır:

Kadın ve erkeğin kalbine muhabbet bahşeden O.

Ana rahminde nutfeyi koruyan, kana, ete, kemiğe çevirip üstünü etlerle örten, sinir ve damarlarla ören Allah'tır.

Dudakları; ağzın kilidi, yüzün güzelliği, dili; duygularımızı ifade etmeye çalışan, tatma organı kılan, acı bir madde ile kurt ve böcekten, toz ve dumandan kulağı koruyan O'dur.

Buruna koklama duygusunu, hançereye nâme çıkarma özelliğini bahşeden, Adem (a.s.)'den beri sesleri,

yüzleri, parmak ucundaki kıvrımları birbirinden farklı kılan Allah'ü Zülcelal'dir.

Parmakların dizilişini, ayakların üzerine durabilecek tarzda halk'ını, elli beş parça kemikten başı, beş yüz yirmi dokuz adaleden vücudu, muhkem bir kal'a içerisinde beyni, göğüs kafesinde kalbi yaratan O'dur. Unutma ve hafıza nimetlerini bir düşünelim. Unutma nimeti olmasa, afetler, felaketler, facialar insan hayatını kahreder, zevk ve neşe olmazdı. Utanma duygusu olmasa, isyandan kaçıp emr-i ilahî'ye uymazdı insan. "Allah, yeri sizin için bir mesken, göğü de bina eden, size şekil verip de şeklinizi güzel yapan, sizi temiz besinlerle rızıklandırandır. İşte O, Rabbiniz Allah'tır. Âlemlerin Rabbi Allah, yücelerden yücedir."¹⁸

İbni Abbas (r.a): "O, yeri, hayattayken de, öldükten sonra da sizin için bir konaklama yeri yaptı. Gökleri de üstünüze yükselterek bir kubbe (tavan) yaptı. Size en güzel biçimi verdi ve sizi uzuvları birbirine uygun olarak en güzel şekilde yarattı. Başını aşağıya dönük, dört ayak üzerine yürüyen hayvanlar gibi yapmadı." buyurmuştur.

Aklı, fikri, âzâları, rızkının temizliği ve sonsuz nimetlerle lutfu ilahîye mazhardır insan. "Allah'ın nimetlerini saymaya kalksanız onu sayamazsınız. Hakikaten Rabbin çok bağışlayan, pek esirgeyendir."¹⁹ Sonsuz ikramda bulunan Allah (c.c)'a kulluk görevimizi icra etmemiz için yaratıldık şüphesiz. "Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."²⁰ İbn Abbas (r.a): "İsteyerek veya istemeyerek, ibadet etmek suretiyle beni tasdik etsinler diye yarattım." Mücahid (r.ha) de: "Beni tanımlar diye yarattım." der.

Zemahşeri ise: "Yüce Allah, insandan daha güzel surette hiçbir canlı yaratmadı. İnsan kendi nefsinin ve Allah'ın kendisine vermiş olduğu nimetleri düşünün-

ce, bunların bir yaratıcısının bulunduğuna aklı şehadet eder ve Rabbini bulur." buyurmuştur.

-
- 1- Furkan, 2
 - 2- Câsiye, 13
 - 3- Araf, 172
 - 4- Haşr, 19; Tevbe, 67; Kehf, 24; Taha, 126
 - 5- Taha, 14
 - 6- Bakara, 21
 - 7- Talak, 12
 - 8- Nahl, 16
 - 9- Enbiya, 10; Vakıa, 71-72
 - 10- Neml, 60
 - 11- Nahl, 8
 - 12- Mü'minun, 14
 - 13- Fatı, 3
 - 14- İmam Gazali
 - 15- Fussilet, 53
 - 16- Zariyat, 20-21
 - 17- Gönül Âleminden, H. Hasan Efendi (k.s), Mavi Yayıncılık
 - 18- Mümin, 64
 - 19- Nahl, 18
 - 20- Zariyat, 56

1970-1971

Hakk'a Vâsıl Olmak

Vuslat:

Murâdı Hakk Teâla olan, O'na tam yönelmeli. "Hem Rabbinin ismini an ve her şeyden kesilerek O'na ihlâs ile yönel(erek) ibadet et." (Müzemmil 8)

"Kur'an okumaya başlarken "Bismillahirrahmanirrahim" de." (Celaleyn)

"Gece gündüz O'nu zikre müdâvim ol. Zikrullah; tesbih, tehlil, temcid, tahmid, namaz, Kur'an okumak, ilim tedris ve tahsili gibi her şeye şâmindir." (Beyzavî, Medarik)

Tebettel: İnsanlardan uzaklaşıp kendini Allah'a vermek.

Mürid: Allah'a erme murâdının, ipin ucunu mürşid-i kâmile teslim etmekle hâsıl olacağını idrâk eden kimse dir.

Vuslatın temini, engelleri aşmakla mümkündür.

Engeller iki kısımdır:

- 1- Sâlikin şahsının dışında.
- 2- Sâlikin kendi nefsi, olur.

Zâhirî Engeller:

Dünya meşgalesi, mal ve mülk sevgisi. İbrahim b. Edhem (k.s)'in, Harun Reşid'in oğlu Sebt ve nicelerinin dünya ve müzahrefatını terk etmeleri gibi.

Müeyyed b. Mahmud b. Said es-Sufi, Allah'a vuslat için istihareye yatar. Rüyasında Tevbe suresinin 24. ayetini görür. Hafızlar meclisine vardığında bu ayeti okuduklarına tesadüf edince rüyasının sadâkatine inanır.

Batınî Engeller:

- 1- Sâdıkâne bir şekilde Allah'a dönmek.
- 2- Bedenî mücâhade ve nefsinin riyâzetle terbiye ederek sabra erişmek.
- 3- Her iş ve hâlinde Allah'a tevekkül etmek.
- 4- Rızâ ve teslimiyet.
- 5- Her şeyin ehadiyyet-i ceminin yalnız Allah Teâlâ'ya ait olduğunda O'na güvenmek.

Alışılan şu beş şeye uymakla Hakk'a vâsıl olunur:

- 1- Mevt-i esved: Siyah ölüm ki, açlıktır.
- 2- Mevt-i ebyaz: Beyaz ölüm ki, uykusuzluktur.
- 3- Mevt-i ahmer: Kırmızı ölüm ki, uzlete çekilmektir.
- 4- Mevt-i asfer: Sarı ölüm ki, susmaktır.
- 5- Mevt-i ahdâr: Yeşil ölüm ki, yamalı elbise giymektir (Kalbin dünya malına meyletmemesini sağlamak).

Bu esaslara riâyet edildiğinde şehvet ve gazap kuvvetleri rûhânî, melekî kuvvetlere dönüşür. Kişi istediği an istediği yerde bulunabilir.

İlâhi Aşk -I-

Muhabbet, aşk ve şevk kelimelerini çokça kullanırız dilimizde.

Muhabbet: Sevgi, Aşk: Habib, Maşuk, Mahbub: Sevgili, Mühibb: Âşık, demektir.¹

Aşk: Müfrit, muhabbet, aşırı sevgi.² Aşk: Sevgi. Arapça aslı ışk: Şiddetli ve aşırı sevgi. Aynı kökten gelen aşeka, sarmaşık anlamına gelir. Sarmaşık sarıldığı yeri nasıl kaplarsa, aşk da girdiği kalbi, hatta insanın vücudunu öylece sarar. Kuşattığı ağacın suyunu emer, onu soldurur, zayıflatır ve bazan da kurutur. Aşk, sevenin sevdiğinden başkasıyla alakasını kesip, onu sarartıp soldurduğu için bu duyguya aşk denilmiştir.³

Aşk: Allah sevgisi, Allah'ı şiddetli sevmek.⁴

Şevk: Özlemek, iştihak hali. Cemâli ve likâyı özlemekten doğan his ve heyecan.⁵ Şevk: Özlemek, hasret demektir. Aşk, ağaç, şevk bu ağacın meyvesidir. Kalbi istilâ ederek yakan bir ateş.⁶

İyi olana kendiliğinden meydana gelen meyle sevgi, bu meylin kuvvetli olmasına da aşk denir.⁷ Mevlana Celâleddin (k.s): "Aşk nedir?" diyene, "Benim gibi olursan anlarsın." demiştir.

Hüseyin b. Mansur Hallâc (k.s): "Aşk: Sana ait vasıf-

lardan arınıp, dostun vasıflarıyla yaşamaktır." demiştir.

Ebû'l Hüseyin-en-Nûri (k.s) (v: 295): "Perdeleri yırtmak, sırları keşfetmektir."⁸ der.

Şevk: Sevgiliyi seyr ve temaşa ile sükun bulma.

"Kim Allah'ın didarını (cemâlini) ümit ederse, şüphesiz ki Allah'ın va'di yakındır."⁹

Yahya b. Muaz (k.s), "Şevkin alâmeti, çocuğun sütten kesildiği gibi şehvet ve nefsaniyetten kesilmektir." der. Peygamber Efendimiz (s.a.v): "Sana kavuşma şevki ihsan etmeni niyaz ediyorum."¹⁰ buyurmuştur.

"Kim Allah'a müştak (âşık) olursa, herşey ona iştiyak duyar." denilmiştir. Allah (c.c)'a vaslat arzusunda olan "Ali (r.a), Ammar (r.a) ve Selman (r.a)'ı, cennet özllemiştir." buyurur, Peygamberimiz (s.a.v).¹¹

Hadis-i Şerif'te: "Bir kimse, Allah(c.c)'a kavuşmayı arzu ederse, Allah da ona kavuşmayı arzu eder. Bir kimse, Allah'a kavuşma arzusunda olmazsa, Allah da ona kavuşma arzusunda olmaz."¹² buyrulur.

Muhabbet

Muhabbet kelimesi "sevgi" manasında kullanılmaktadır. Ayet-i Celile'de, şiddetli sevgiden gâye aşktır. "İnsanlar içinde Allah'tan 'gayrısını (O'nu) emsâl edinen adamlar da vardır. Ki onlara (putlara), Allah'a olan sevgi gibi muhabbet beslerler. İman edenlerin Allah'a olan sevgisi ise (onlarınkinden) çok daha fazladır."¹³ Ayette geçen "endâd" (emsal) kelimesinin putlar yahut kendilerine boyun eğilen şahsiyetler olduğu bildirilir.¹⁴ "Eğer Allah (c.c)'ı seviyorsanız, bana uyun ki Allah da sizi sevsin."¹⁵ "Ey iman edenler, içinizden kim dininden dönerse, Allah (c.c), onların karşısına kendilerini sevdiği ve onların da Allah'ı sevecekleri bir kavim getirir."¹⁶

Yukarıdaki her üç ayette de "Muhabbet" kelimesinin, "sevgi" olarak ifade edildiğini görmekteyiz. Müte-

kellimlerle Ârifler arasında, bu kelimenin farklı anlaşılmasına sebep şu görüşlerdir: Müttekellimlere göre "Allah'ı seviyoruz"un anlamı, "O'na itaat ve hizmeti, O'nun bize vereceği lûtufları seviyoruz." anlamındadır. Ârifler ise, Allah Teâlâ'nın zâtı için sevildiği, cennet ümidi ve cehennem korkusuyla sevlimeyeceği, O'na tazim ve rızanın herşeyin üstünde olduğu görüşündedirler. Dolayısıyla burada gaye, huzur ve ünsiyet (dostluk) elde etmektir.¹⁷ Hz. İsa (a.s), ibadetle yanıp yakılan bir kavme tesadüfle ibadetlerinin sebebini sorar, onlar da "Allah'ın ateşinden korktuğumuz için." dediklerinde İsa (a.s), "Allah, sizi korktuğunuzdan emin kılacaktır." buyurur. Bunlardan daha çok taatte bulunan bir gruba, ibadetlerinin sebebini sorduğunda, onların da cevabı "Allah'ın bize vadettiği cennet ve nimetler." olur. İsa (a.s) bu kavme de, "Allah'ın, size vadettiğini vermesi üzerine haktır." buyurur. Daha sonra ibadet eden bir topluluğa niçin ibadet ettiklerini sorunca, onlar da, "Biz Allah'ı sevenleriz. Ona ne ateşinden korktuğumuz, ne de cennet ve nimetlerine hasret çektiğimiz için ibadet ediyoruz. Sadece kendisini sevdiğimiz için ibadet ediyoruz." dediklerinde, İsa (a.s), "Gerçek Allah (c.c) dostları sizlersiniz; sizin aranızda bulunmam bana emrolundu." buyurur.¹⁸

O'ndan O'nu İstemek

Rabiatü'l- Adeviye (k.s)'nin yanında cennetten bahsedilince, "Önce ev sahibini sonra evini düşünün." der. Sırrattan geçerken "Tez geç ya mü'min, senin nurun benim narımı söndürecek."¹⁹ diyen cehennem, nimetlerine iltifat etmeyip Cemâl-i ilâhiyi isteyen aşık kuldan cennet de şikâyetçidir.

Bişr-i Hafî'yi rüyada görürler: "Ebu Nasr-ı Temâr ve Abdul Vehhab-ı Verrâk'ın hâli nasıldır?" diye sorarlar.

Buyurur ki: "Onlar Cennet yemekleri yiyorlar." Sen ne yapıyorsun dediklerinde "Allahü Teâla benim yemeğe ve içmeye rağbet etmediğimi görünce bana kendisini görme nimetini bahşeyledi." buyurur. Ali b. Muvaffak (k.s): "İnsanlar yemek yiyorlardı. Melekler onların ağzına taamlardan veriyorlardı. Bir kimseye tesadüf ettim, başını eğmiş dalgın dalgın bakıyordu. Rıdvan'a "Bu kimdir?" dedim. Mâ'rûf-u Kerhî'dir dedi. "Onun ibadeti cennet arzusu, cehennem korkusuyla değildi, onun için, ona Cemâl-i İlâhiye bakmak serbesttir." dedi."

Yahya bin Muaz (k.s): "Bir gece Bayezid-i gördüm, yatsı namazından sonra sabaha kadar uyumadı. Gözleri dalgın ve hayran bakıyordu. Secdeye kapandı. Başını kaldırdığında "Ya Rabbi! Birçok kimseler seni aradı, onlara su üstünde yürüme, havada uçma kerametini verdin. Ben bunlardan sana sığınıyor, Sen'den Sen'i istiyorum." dedi."²⁰

Sevri'nin Rabiâtü'l- Adeviye (k.s)'ye "Senin imanının hakikati nedir?" sorusuna O: "Ben korktuğu için çalışan kötü bir işçi, verilirse çalışan fena bir cariye gibi Rabbıma ibadet etmem. O'nu sevdiğim için ibadet ederim." cevabını verir. Engin sevgisini şu ifadelerle dile getirir.

"Sen tatlı ol da, bütün hayat zehir olsun.
Sen râzı ol da, bütün insanlar öfkeyle dolsun.
Benim aram yeter ki iyi olsun seninle.
İsterse harabolsun sonra bütün âlemle.
Gerisi hep boştur, olursa benimle dostluğun.
Toprağın üstündeki herşey toprak olacaktır elbet bir gün."

Ebu Nasr Serrâc (v. 378) muhabbeti üç kısma ayırır:

1- Muhabbetü'l-Âmme: Rabbimizin sonsuz nimetleri neticesinde hâsıl olur.

2- Hubbu's-Sâdikîn: Kalbin, Allah (c.c)'in azamet ve celâli, ilim ve kudretindeki sırları keşfiyle meydana gelen muhabbet.

3- Muhabbetü'l-Ârifin: Allah Teâla'nın ezeli sevgisine, herhangi bir sebep bahis mevzuu olmadan bakışın ve bu sevgiyi tanıyışın neticesinde belirir. Ebû Yâkub es-Sûsi (k.s) bu sevgiye erenlere "Sevgisiz sevendir." tabirini kullanır. Hz. Cüneyd (k.s)'in (v: 297): "Sevenin sıfatlarına bedel, sevilenin sıfatlarına bürünmüştür." diyerek Peygamberimiz (s.a.v)'in: "Onu seversem gören gözü, işiten kulağı, kavrayan eli olurum." Hadis-i Kudisi'ne işaret eder.²¹

İmam Buhari (r.a.) bu Hadis-i Kutsî'de: "Kulum efal ve hareketlerini emr-i ilâhime muvafık kılarak şeriat gözüyle görür, şeriat kulağıyla dinler, şeriat eliyle alır." ifadesiyle, hulul ve ittihad iddialarını reddeder.²²

Allah (c.c) sevgisi mertebeler itibariyle yedi kısma ayrılır:

1- Muhabbet, Hz. Peygamber (s.a.v)'in, Habibullah'ın makamıdır. Nurların nuru, ilâhi aşk demektir, muhabbet.

2- Hüllet, hür kalblerin nurudur. İbrahim (a.s)'in, Halilullah'ın makamıdır. Hüllet, samimi dostluk demektir.

3- Meveddet, yaygın bir nurdur. Samimi sevgi demektir. Hz. Davud (a.s)'un makamıdır.

4- Velayet, parlayan bir nurdur. Velilerin makamıdır.

5- Sadakat, fışkıran bir ateştir. Sıddıkların makamıdır.

6- İradet, Müridlerin makamıdır.

7- Hava, Allah(c.c) aşkı ile kemâlinden geçenlerin makamıdır.

Muhabbet'in semeresi vuslat (Allah'a kavuşma), Hüllet'in semeresi marifet, Meveddet'in semeresi hila-

fet, Velayet'in semeresi tevhid, Sadakat'ın semeresi yalnız Allah'a bağlanmak, İrade'nin semeresi (meyvesi) kötülüklerden ayrılık, Hava'nın semeresi kendinden geçip Mevlâ'ya ermedir.²³

İlâhî ve Beşerî Aşk

Aşk, ilâhi ve beşeri olmak üzere iki kısma ayrılır. İlâhi aşka hakiki aşk, beşeri aşka da mecazi aşk denir. "Ben gizli bir hazineydim, bilinmeyi istedim ve bu yüzden âlemi yarattım." Hadis-i Kudüsünde bilinmekten gaye marifet, istenmekten gaye de muhabbet, aşk olduğu belirtilir. Kainatın varolma sebebi, Peygamberimiz (s.a.v)'e Cenab-ı Hakk'ın aşkı ve tecellisidir. Bu sebeple Habibullah denmiştir. Kainatın yaratılış sebebi aşktır desek hata etmeyiz herhalde. Hz. Hüseyin yoluyla İbni Merzuk, Peygamberimiz (s.a.v)'in: "Adem (a.s)'in yaratılışından ondört bin yıl evvel Rabbımın karşısında bir nurdum ben." hadisini aktarırlar.²⁴

Rüzbihan-ı Bakli (v. 606) aşkı beş kısma ayırır;

1- Behîmi: Süfli, (engin, aşağı, adi, hayvani)

2- Tabîî: Maddî değerlere duyulan sevgi. Şer-i şerifin ölçüsünü aşar, ilâhi emirlerin dışına çıkarsa mezmumdur (kötüdür).

3- Ruhânî: Süfli arzulara tabi olmadıkça, kirletilmeyen bu aşk, İlâhi aşka geçmeye vesile olduğu için makbuldür.

4- Akfî: Mevlâ'yı Zü'l- Celal'in tecellileriyle her zerrede O'nun nurunu müşahade ile hasıl olan aşktır.

5- İlâhi aşk: Rabbımıza vuslat, kendi iradesini O'nun iradesine teslim edenlerin aşkı.²⁵

İbni Arabi (k.s) (v. 638) aşkı şöyle izah eder:

1- İlâhi Muhabbet: Rabbimizin bizi, bizim de onu sevmemiz. Kul, Hakk'tan gelene rıza göstererek,²⁶ Mevlâ'nın muhabbetine erişir. Sevgi her zaman büyükten

gelir. Bayezid-i Bistâmi (k.s): "Dört şeyi yanlış anlamışım. Ben Allah'ı istiyor, O'nu anıyor, O'nu biliyor, O'nu seviyorum. Sonradan anladım ki, benden evvel O beni istiyor, anıyor, biliyor ve seviyormuş."²⁷ buyurmuştur.

2- Ruhânî Muhabbet: Kendi arzu ve isteklerine Halk-ı zü'l-Celâl'in iradesini tercih etmek.

Mâşukun Haliyle Hallenmek

Cüneyd (k.s): "Âşıkın, kendi sıfatlarını terkederek sevgilinin sıfatlarının tecellisine mazhar olmasıdır." der.

Şibli (k.s): "Kalbde, sevgiliden başka ne varsa hepsini mahvetmek muhabbetin işaretidir." der.

Bağdat'ta bir testici, "Vahidden (Allah'tan) başka bir kimse bâki kalmaz." deyince, Şeyh Şibli (k.s) bağırmış: "Vahidden başka ne var?" Yine şeyh Şibli (k.s), ağlayan birine "Niçin ağlıyorsun böyle?" deyince O da, "Dostumu kaybettim ona ağlıyorum." dediğinde Şeyh Şibli şöyle seslenir: "Ölmeyen dost tutsaydın." Âbidin kuvveti; su ve ekmekte, Ârifin kuvveti de Allah'ı anmaktır. Gâfilin kiblesi; altın ve gümüş, Ârifin kiblesi ise; Allah (c.c) ve Onun nûrudur. Tarikat pirleri, insanların meşreblerini gözönünde bulundurarak onlar için üç terbiye yolu tesbit etmişlerdir:

1- Tarik-i Ahyar: Farz ve sünnetleri yerine getirerek, çokca ibadet eder, nafilâ taatler ve riyazetle Hakk'a ulaşmaya çalışırlar.

2- Tarik-i Ebrar: Nefse muhalefetle onun yersiz arzu ve isteklerini dizginlerler.

3- Tarik-i Şüttar: Ölmeden evvel ölme haline gelerek vasıl olmaya çalışırlar Mevlâya (c.c). Tarik-i Şüttar, aşk yoludur.²⁸

Cenab-ı Hakk'ın isimlerinden biri de "El-Vedûd", has kullarını rahmet ve rızasına erdiren, sevilme ve

dostluğu kazanılmaya lâyık olan biricik sevgilidir.

Evladını, evini, malını-mülkünü kişinin sevmesi fitrîdir. Cenab-ı Hakk'ı sevmesi ise zikir ve muhakemeye bağlıdır. Sevdiği bütün maddi değerler, Halık'ını tefekkür, asıl sevilmesi gerekenin Rabb-i Zül Celâl olduğunu bildirir. İnsan, bu idrakten sonra Allah'ı daha ziyâde sevmeye başlar, O'nu tanıdıkça sever.²⁹

Allah'a Ulaşmak İçin Bir Merdivendir Aşk

Aşktan murat Allah (c.c)'a vuslattır. Hevâ ve hevesine kapılan şair ve edipler ıyş-ü işretten, mey-ü meyhaneden, pir-i muğandan, sâki ve sâğardan hep dünyanın geçici zevklerini anlamışlardır.

Halbuki gönül ehli aşıklarca mey'den maksat, gam ve kasvet-i dünyeviyyeden eser bırakmayan muhabbetullahdır. Meyhane; ibadethane, pir-i muğan; mürşid-i kâmil, sâki ise müridanın kalbine biiznillahi Teâlâ Allah'ın feyzini sunan hulefa, ıyş-u işretleri, zikrullah'tan hasıl olan zevkdir.³⁰

Mevlânâ Câmî (k.s): "Mecazi de olsa aşk ve sevgiden yüz çevirme, zira o İlâhi aşka ulaşmak için bir vasıta"dır." der. Arap dilinde: "Mecaz hakikatin köprüsüdür." denilmiştir.³¹

İbnü'l Cevzî, İbn Teymiyye ve İbn Kayyim gibi âlimler aşkın ister beşeri, isterse ilâhi olsun şer'i ölçüleri aşmaması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Ebu Ali Rûzbâri (k.s): "Muhabbet emredilene uymaktır.", İbn Atâ: "Mehabbet, kalblere dikilen fidanlardır. Akıl ölçüsünde meyveler verir. Aşk, âşıkın kabiliyet ve istidadı nisbetinde semere (meyve) verir. Aşk, fidan, akıl bu fidanın dikildiği topraktır." buyurmuşlardır.

Aşk merdivendir, gâye değil maksada ulaşmaya, ermeye, ilâhi aşka vasıl olmaya vesiledir. Beşerî aşkta, da-

ğî taşı, tabiatı, kadını, kızı sevmeye ipin ucunu Mevlâ'ya teslim edenler, eserden müessire, nakıştan nakkaşa (yaratılan eşyanın yaradanına) geçenler, kainatta bulunan her eşyanın Cenab-ı Hakk'ın varlığına bir delil olduğunu görenler, yanılmamış, İlâhî aşka ermişlerdir. Hatta-eserde kalan, maddi zevklerle deliye dönen Mecnun, bir seher vakti Leylâ, Leylâ derken Mevlâ, Mevlâ demeye başlamıştır.

"Leylâ Leylâ deyü Mecnun nice dem yandı yakıldı.
Son demde dedi: "Bana bu kavga nemelazım."

Nice maceralardan sonra kendinden ayrı zannettiği güzelliği kendinde bulan aşıklar, vahdet sırrına ererek ilâhî aşka kavuşmuşlardır.

"Bende olan âşikâr sensin.
Ben had yoğun ol ki var sensin."

Fuzûli

"Bana bende demen bende değilem
Bir ben vardır bende benden içerü."

Yunus Emre

Allah'ı Bütün Kalbiyle Sevmek

Gönlündeki ilâhî zevkin tadına varan, Hadis-i Kudsi'de, "Beni ne sema aldı, ne arz. Beni Kâmil mü'minin kalbi aldı (rızası)." sırrına erişerek gönlünün Arşullah, Kenzullah (Allah'ın hazinesi), Beytullah (Allah'ın muhabbetevi) olduğunu anlayan Hak aşıkları:

Ballar balını buldum
Kovanım yağma olsun

nâmelerini terennüm etmişlerdir.

Yüzün Niyâzi eyle hâk dert ile bağrın eyle çak!
Kalbin sarayın eyle pâk, şayed gele Sultan sana!

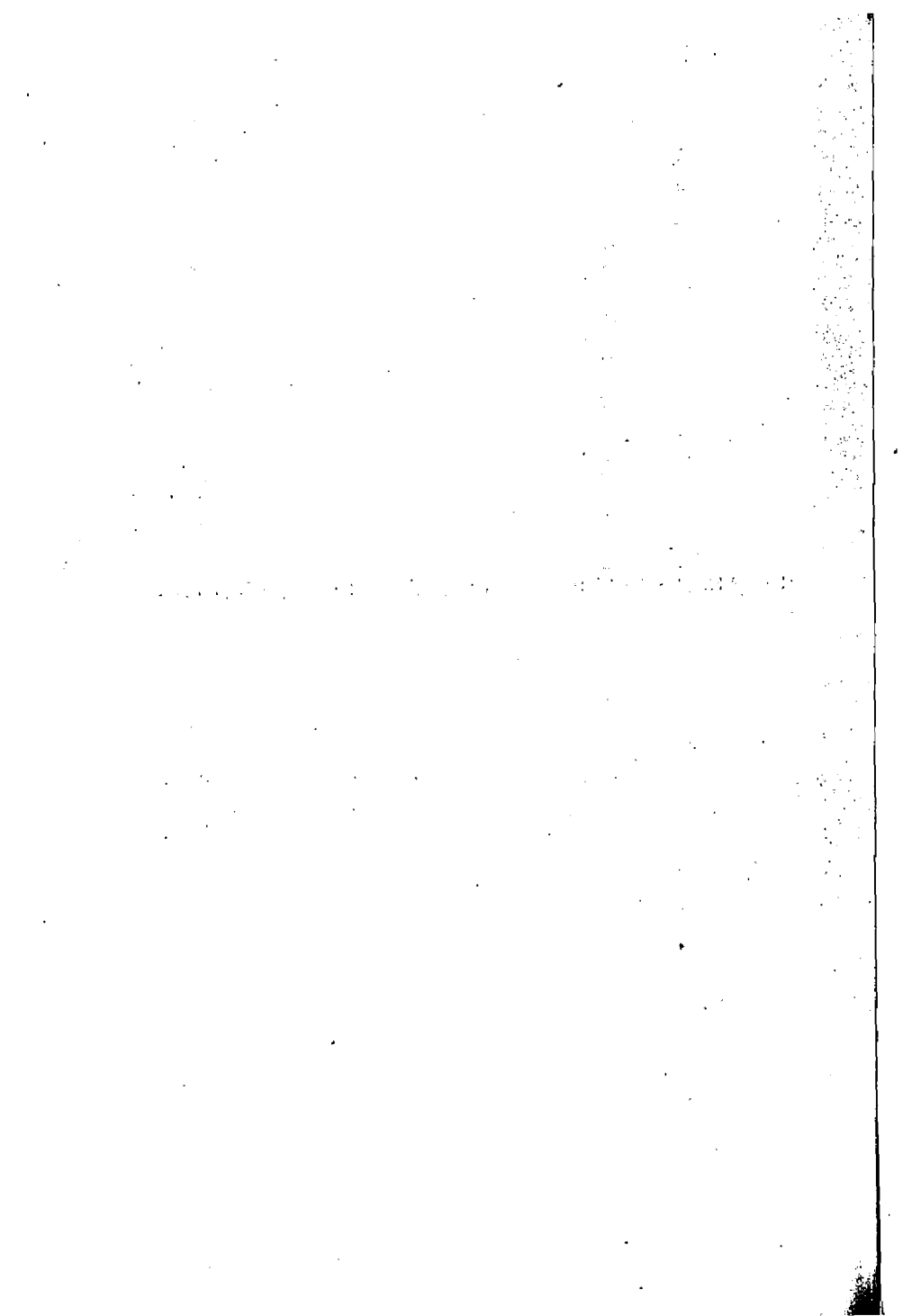
Yaratılanı yaratandan dolayı severek, bir gayr-i müslimin dâhi hidâyetini isteme gönül zenginliğine eren kul, bütün mü'minleri kardeş bilerek, hatta onları kendisine tercih ederek,³² Rasûlullah (s.a.v)'ın izini takibe vesile olan üstazına sevgisiyle, Fahr-i Kainât (s.a.v.)'ın muhabbetine, O'ndan da ilâhi aşka ererek bahtiyar olur (kemâle erer).

Seven sevilir. Peygamber (s.a.v): "Sevmeyen ve sevilmevende hayır yoktur." buyurur.

Peygamber Efendimiz (s.a.v): "Cenab-ı Hakk bir kulumu sevdiği zaman Cebrail (a.s)'e, "Ben falanca kulumu seviyorum, sen de onu sev." der. Cebrail (a.s) de o kulu sever. Sema halkına, "Allah falanca kulumu seviyor, onu siz de seviniz." diye nidâ eder. Semadakiler de o kulu severler. Sonra Allah Teâlâ o kulun yeryüzünde de sevilmesini temin eder. Herkes onu sever." ³³ buyurmuşlardır.

Rasûl-i Ekrem (s.a.v): "Allah Teâlâ'yı bütün kalbiyle seven birini görmek istiyorsanız, Huzeyfe'nin kölesi Salim'e bakınız." buyurdu. "Ebûbekir'in fazileti namaz ve orucunun çokluğuyla değil, kalbine yerleşen sır sebebiyledir." Hadis-i Şerif'indeki sır, marifet, Allah'a aşk nûrudur. İlâhi aşka ermenin yolu Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in şu duasıyla ifade ediliyor. "Ya Rabbi! Bana kendi sevgini, sevdiğilerinin sevgisini ve beni senin sevgine yaklaştıracakların sevgisini ihsan eyle. Ve kendi sevgini bana, harareten, susuzluktan yananların, soğuk suya kavuşmasını istemelerinden sevgili kıl."

- 1- Kuşeyrî
- 2- Tasavvuf Terimleri Sözlüğü
- 3- Kâmus
- 4- İstilâhât-ı Sûfiyye
- 5- İstilâhât-ı Sûfiyye
- 6- Kuşeyri
- 7- Gazzali (v. 505)
- 8- Kuşeyrî
- 9- Ankebut, 5
- 10- Nesai, Sehu, 62; İbn Hânel
- 11- Tirmizi
- 12- Buhari; Rikak, 21; Müslim, Zikir, 5
- 13- Bakara: 165
- 14- Tefsîr'ut-Taberi
- 15- Âl-i İmran, 31
- 16- El- Mâide, 54
- 17- Kuşeyrî-Keşf'ul-Mahcûb
- 18- Kûtu'l-Kulûb
- 19- Hadis-i Şerif
- 20- Kimya, Muhabbet, Şevk ve Rıza Bölümü
- 21- Zübdetü'l-Buharî, 107
- 22- Musâhebe, Ramazanoğlu Mahmud Sâmi (k.s)
- 23- Marifetnâme, İbrahim Hakkı Erzurumî (k.s)
- 24- El Mevâhibü'l-Ledûniyye, İmâm-ı Kastalanî (r.a)
- 25- Âbherü'l Âşıkîn
- 26- Mâide; 54
- 27- Marifetnâme
- 28- İstilâhât-ı Sûfiyye
- 29- Esmâ-ül Hüsnâ, Osman Tatlısu
- 30- Divân-ı Esad, M. Esad Erbilli (k.s) ,
- 31- Mektûbat, M. Esad Erbilli (k.s)
- 32- Haşr, 9
- 33- Buhari; Edeb; Müslim, Birr

İlâhi Aşk -II-

Esmâü'l-Hüsna'dan "el-Vedûd" ism-i şerifi, hayırlı kullarını seven, dostluğu kazanılmaya layık olan biricik sevgili manasındadır.

Kulun yaratılışının icabı olan sevgilerde, fikir ve muhâkemeye ihtiyaç yoktur. Paraya pula, mala mülke, kâdın ve kıza sevgi, fitrî ve tabiîdir.¹ Maddî değerlerin Allah (c.c)'a ait olduğunu, hepsinin birgün yok olacağını² tefekkür edenler, Cenab-ı Hakk'ı sonsuz bir sevgiyle sevmeye başlar. Âh-ü vahlar, şikayetler, ızdıraplar biter. Ebedî âlemin saâdetini temin eden duygular belirir gönülde.³

İlahî Aşka Ermenin Yolu

1- Günahlardan arınma, samimi olarak Allah'a yönelme; "tevbe":

Ey iman edenler! Allah'a nasûh (bir daha günaha dönmeyeceğiniz kesin ve tereddütsüz) bir tevbe ile tevbe ediniz. (Bu takdirde) umulur ki Allah kötülüklerinizi örter ve sizi (gölgelikleri) altından ırmaklar akan cennetlere girdirir.⁴

2- Uhrevî yolculuğun erzakını temin edeceğimiz hayatın (dünyanın) geçici olduğunu bilme:

"Kendinize azık hazırlayın! Şüphesiz ki, azağın en

hayırlısı takvâdır. Ey akıl sahipleri! Benden korkun!"⁵

Mâlik bin Dinar der ki:

Birgün Hasan (k.s)'a sordum;

"Dünya içinde kişiye en güç gelen şey nedir?"

"Gönlün ölmesidir."

"Gönül neden ölür." dedim.

"Dünya sevgisinden." dedi.

Ne gülersin şu dünyada

Ecel gelip ölmesi var.

Şol uzanıp yattığımız

Birgün viran olması var.

Yunus Emre

3- Esbâba (sebeplere) sarıldıktan sonra Allah'a tam tevekkül."

"Kim Allah'tan korkarsa Allah onun için (sıkıntıdan kurtulacağı) bir çıkış yeri ihsan eder ve ona tanımadığı yerden bir rızık verir. Kim Allah'a tevekkül ederse (güvenirse) O, ona kâfidir."⁶

Şah Şücâ Kirmânî (k.s)'nin kızı, "Baba beni tevekkül ehli ile evlendir." dedi. O da mescidde namaz kılan, evi barkı olmayan bir dervişle nikahladı kızını. Kız, dervişin evinde bir bardak üstünde yarım ekmek gördü. "Bu nedir?" deyince, kocası, "Taamımızdır." dedi. O zaman Allah'a itimadı akıllara durgunluk veren hanım şu karşılığı verdi:

"Dün rızık veren Allah (c.c) bugün vermez mi ki yarına ekmek gizledin? Babam, "Seni tevekkül ehline verdim." demişti. Meğer rızık için Allah'a inanmaz bir kişiye vermiş."

4- Halk ile olan muamelelerde Hakk ile olmak; "uzlet".

5- "Lâ", hayır lafziyle nefsin fena arzularını defedip,

“illallah” kelimesiyle de güzel ahlakı elde ederek, O’na cânı gönülden teslim olarak “Lâilâhe illallah” kelime-i tayyibesine devam etmek.

6- Elde mevcut olana râzı olup, başkasının hakkına göz dikmemek, “kanaat” etmek.

7- Nefsiyle, ruhuyla, malıyla, her şeyiyle “Allah’a dönmek.” Hem Rabbi’nin ismini an, hem de herşeyden el çekerek O’na ihlâs ile yönel.”⁷

8- Belâ ve musîbeti hoş karşılamayı, günah ve isyana engel olmayı, ibadete devamı sağlayan “sabır.”

“Ey Rasûlüm! (Tarafımdan) söyle: “Ey iman eden kullarım! Rabbiniz (in azabın)den (emirlerine uyup, yasaklarından kaçınıp O’na itaata devam ederek) korkun. Bu dünyada (tâatle) iyi hareket edenler için bir güzel-lik (cennet) vardır. Allah’ın arzı geniştir. (Kafirlerin arasından çekilip hicret edin) ancak (ibadete, taate, belâlara, nefsi aklın ve şeriatin emirleri doğrultusunda tutmaya) sabredenlere mükafaatları sonsuz olarak verilecektir.”⁸

9- Allah (c.c) tarafından gözetlendiğimize inanmak; “Murâkabe.”

Allah sizin üzerinizde tam bir gözeticidir.”⁹

“Çünkü Rabbin her an (kullarını ve yaptıklarını) gözetmektedir.”¹⁰

10- Kainatta herşeyin en mükemmel bir şekilde vücud bulduğuna inanarak, Mevlâ’nın lutfu ile neşeyle dolma; “rızâ” hâli.

Rabiâtü’l-Adeviyye, “Rıza makamı ne zaman elde edilir?” sorusuna, “Nimeti kadar musîbeti de memnun edince.” şeklinde cevap vermiştir.

“Allah bunlardan (amellerini kabul etmek suretiyle) râzı olmuştur, bunlar da O’ndan hoşnut olmuşlardır.”¹¹ buyurur Mevlâmız.¹²

Hakk Yoluna Düşen Âşık

Bu menzil uzaktır
 Menzili çoktur
 Geçidi yoktur
 Derin sular var!

der Yunus.

Mevlâna Celâleddin (k.s): "Sakın kendini aşk sahasına âşıkım diye atma, zira bu meydana girenlerden şartlar isterler." buyurur.

Hz. Ömer (r.a)'e, Üveys (k.s): "Hz. Peygamber (s.a.v)'i gördünüz mü?" deyince, Hz. Ömer "Evet" der ve iki cihan sultanını tarif eder. Üveys (k.s) ise, "Meğer cübbesini görmüşsünüz." der. "Siz Peygamber (s.a.v)'i sever misiniz?" sorusuna, Hz. Ömer (r.a), "Severiz." deyince, Üveys (k.s), "Bana dişlerinizi gösterin, eğer siz Peygamber (s.a.v)'i sevseydiniz, muvâfakat ederdiniz. Uhud harbinde mübarek sîn-i saadetleri şehid olunca, şu dişi idi, bu dişi idi diye otuz iki dişimi de çıkardım." der.

İbrahim b. Dâvûd Rıkkî (k.s): "Hakk âşıklarının alâmeti, O'nun Rasûli Kerim (s.a.v)'ine mütâbaat eylemek." buyurur.

Sumnûn-ı Âşık (k.s) mest-ü hayran gezerdi. Sünnet-i seniyye yerine gelsin diye evlendi. Bir çocuğu oldu. Allah (cc)'ın sevgisine engel olacak şekilde çocuğunu sevdi. Rüyasında kıyamet kopmuş, sancaklar dikilmişti: "Bu sancaklar Allah'ın muhib ve aşık kullarınıdır." dediler. Sumnûn (k.s) de o cemaata katılmak istedi, katmadılar. "Sen düne kadar muhiblerden (aşıklardan) idin, fakat sen Allah sevgisiyle çocuğunu sevmedin, muhibler (aşıklar) cemaatinden seni çıkardılar." denince, elini açtı: "İlâhi, senin aşkına engel olan bu yavruyu huzuruna al." dedi ve çocuk ruhunu teslim etti. Sumnûn (k.s)'a, "Muhabbeti niçin belâyaya koştular?" diye

sorduklarında, "Herkes muhabbet davası etmesin." dedi.

Ebû Muhammed el Martaiş (k.s), "Kulu Allah'a dost kılan nedir?" sualine: "Allah Teâlâ'nın düşman tuttuğu dünyayı, nefsi ve şeytanı düşman bile." şeklinde cevap vermiştir.

Râbia el-Adeviyye'ye (Rahmetullahi aleyha) biri:

"Hakk'ı sever misin?" dedi.

"Evet,"

"Şeytanı düşman tutar mısın?"

"Hayır,"

"Niçin?"

"Rahman sevgisi, içimi öyle kapladı ki, şeytana, buğza yer kalmadı."

Cüneyd Bağdâdî (k.s): "Sûfî: Gönlü İbrahim Halil (a.s) gibi dünya sevgisinden âzâde (uzak), teslimiyyeti İsmâil (a.s) gibi kavî, gussası, kederi (Âhîret derdi) Hz. Dâvud (a.s) gibi, fakrı (kalbî yokluğu) Hz. İsa (a.s) gibi, aşkı, şevki (Allah'a muhabbeti) Hz. Muhammed Mustafa (s.a. v) gibi olan." der.

Ahmed b. Âsım (k.s)'a, "Aşık mısın?" dediler.

"Yok" dedi, "Çünkü müştak gâibe olur, gâib hazır dır, ona nice müştak olunur." dedi.

Aşk imiş her ne var âlemde
İlm bir kıyl-ü kâl imiş ancak!

Ölümsüzlük Sırrına Erdiren Aşk

Aşık öldü deyu salâ verirler
Ölen hayvan imiş, âşiklar ölmez.

Davasına âşik, yolunda sâdık kula Mevlâ:

"Allah (c.c) yolunda öldürülen (şehid)lere "ölüler" demeyin. Aksine onlar diridirler. Fakat sizler (onların

durumunu) idrak edemezsiniz."¹³ müjdesini vermektedir.

Hayatı, nefsine bağlı olanın ruhunun gitmesiyle hayatı da gider.

Hayatı Rabbi'ne bağlı olan ise, tabii hayattan asli hayata intikal eder. Hayat-ı hakîki de budur.

Kâşânî: Allah yolunda öldürülenleri iki sınıfa ayırır;

1- Cihâd-ı asgar (küçük cihad)da öldürülen, canını Allah'ın yolunda ve O'nun rızasını kazanmak için feda eden.

2- Cihâd-ı ekber (büyük cihad)de öldürülen, nefsini islâh eden ve onu Muhabbetullah kılıcıyla kesen.

"Küçük cihaddan, büyük cihada dönüyoruz." buyururken bir sefer dönüşünde, aşk kılıcıyla şehid olanların seçkin hallerini ifade buyurur Peygamber (s.a.v).

Korkuyu Korkutan Aşk

Aşk yolunda ilk kan akıtan Hüseyin Mansûr Hallâc, "Aşk nedir?" diyen dervişe: "Üç güne kadar göresin; birinci gün öldürdüklerini, ikinci gün ateşte yaktıklarını, üçüncü gün külünü göğe savurdıklarını." dedi.

Asılmaya giderken gülüyordu. Haline hayret edenlere: "Kurban yerine gidiyorum." dedi. "Son sözün nedir?" dediklerinde, "Sevgili Muhammedim beni davet etti. İftarı O'nunla açacağım." diyen Atıf Efendiler.

İki defa zehirlenen Mevlânâ gibi, ölümü gerdek gecesi kabul eden asrın kutbu, Erbili (k.s) de "Rabbi zül-Celâl'e vuslat zevkini:

Nola bir kerre şâd olsun Cemâl-i bâkemâlin
Ki kemter bendeniz Esad sana olmak fedâ ister.

beytiyle ne güzel ifade eder.

Zünnün Mısrî (k.s), dünyadan göçünce Peygamberi-

miz (s.a.v) ve bütün enbiyâ: "Allah (cc) dostu geliyor karşılayalım." buyurdular. Yetmiş veli müşâhade eder ki alrında yeşil yazı ile "hâzâ habîbullah ve katlullah" (Allah Teâlâ'nın dostu, Allah aşkıyla can veren) yazılı idi.

Nâr'ı Nûr Eden Aşk

Süleyman Dârâni (k.s) sohbet buyururlarken, Ahmed Havvar (k.s) kendini yanan tandıra attı, bir kılı bile yanmadı.

Esad Erbili (k.s)'nin halkasında, Kel Hıdır denen bir âşık, yanan ocağa girdi, başını bağrını açtı. "Oh elhamdülillah, biraz serinledim." deyince, o cemaatte bulunan küçük bir yavrunun babasına;

"Baba kol kılları da yanmıyor." dediğini, şeyh Mustafa Hulusi (k.s) nakleder.

Aşktan Cennet de Cehennem de Şikayetçi

Cennet gerçek aşkılarındır.

"Cennet cennet dedikleri bir köşk ile birkaç hûri İsteyene ver onları, bana seni gerek Mevlam seni." sözleri.

Aşk u hevâdan ver haber derd-i ser-i gavgâyı ko
Pir-i mugâne bende ol iskender ü Dârâ'yı ko
Mahbûbu tut ağyârı ko a'lâyı tut ednâyı ko
Dünya ile ukbâyı ko ûlâ ile uhrâyı ko
Var ol kuru sevdâyı ko Mutlab yeter sübhân sana.

niyaz ve yakarışları cennete değil cemâle olan aşklarını ve isteklerini bildirir.

Rabia el-Adeviyye'nin Vâkıa Suresi'nde geçen:

"Canlarının çektiği kuş etleri (ile etrafında dolaşır- lar).¹⁴ ayeti okuyunca Allah ü Teala'ya "Ya Rabb! Bizi

kuş etleriyle oyalama, cemalini göster! "diye yalvarır.

Aşk ehlinden Cehennem de şikayet eder. Sırrattan geçerken âşık mü'mine Sırat, "Tez geç ya mü'min! Senin nûrun benim narımı söndürecek." diye feryat eder.

Etme vâız nâr-ı düzahdan hikâyet dinlemem
Olduğu için mazhar-ı esrâr-ı esmâ gönlümü

Divan-ı Esad

"Vaiz cehennem ateşinden bahsetme! Gönlüm Allah'ın isimlerinin sırlarına nâil olduğu için, seni dinlemem."

Dünyanın Temeli de Aşk

Hz. Hüseyin yoluyla İbn-i Merzuk (r.a): "Âdem (a.s)'in yaratılışından ondört bin yıl evvel bir nurdum ben" buyurduğunu Peygamberimiz (s.a.v)'den rivayet eder. Hayat unsuru ana ve baba da aşkın eseridir. Allah (c.c) Âdem (a.s)'in sol kaburga kemiğinden Havva'yı yarattı.

Âdem (a.s) uykundaydı. Uyanıp Havva'yı yanında görünce, ona kalbi aktı (sevdi) ve elini uzattı. Cenab-ı Hakk "mihrini edâ et" deyince: "Ya Rabb! Mihir nedir?" dedi Adem (a.s). "Üç defa Habibime (s.a.v) salât ü selam." buyurdu Cenab-ı Hakk.

Hamurumuz, Çamurumuz Hep Aşk

Aşk olmasa güneş taprağa güler mi? Toprak müşfik ana gibi bağıru açar, nebat biter mi? Vedûd ism-i Celfî'nin sırrı tecelli etse, sevgiyle, ezeli aşkla, yaratılanı yaratandan ötürü sevse insanlar, âlemden kavga kalır mı?

Küfre kahrında hidayetini (kurtuluşunu), mü'mine sevgide arşın gölgesini murad etse, saadet asrı yaşan-

maz mı? Dünyada akan kan güle, derd ile sızlayan nâmeler bülbüle dönmez mi? Öyleyse gelin

“Sevelim sevilelim, dünya kimseye kalmaz.”

Hakkın Yoluna Düşen Âşıklar

1-Tâlib

2-Sâlik

3-Vâsıl

Tâlib: Aday olmak, murada ermek için araştıran, Hakk'ı sevgiyle değil, ibadetle arayan kimsedir. Âşıklarla sadıkların ayrıldığı nokta da budur. Bizler, “Taatlerimizi yerine getirdik, elhamdülillah.” derken, onlar: “Yaptığımız ibadetlerle O'na lâıyk bir itaatte bulunamadık.” diye sızlanırlar.

Tâlib, ibadetiyle mesrur olandır.

Sâlik: Durmadan yol alan, tecelliden tecelliye geçen, Allah'ın efal, esmâ ve sıfatlarının nurlarıyla gönlünü açandır.

Vâsıl: Allah'a eren, ezâ ve cefasında şikayet etmeyen, her halinde rızâ hâli müşâhade edilen kişidir.

Allah'a giden yollar:

1- Seyr ilallah: Nefsani arzuları terkederek Mevlâ'ya yönelmek.

2- Seyr fillah: Ahlâk-ı hamîde (güzel ahlak, övülen ahlak), halkda Hakk ile olmak. Seyr ilallah Hakk'ı tanımak, Seyr fillah Hakk'ı tanıdıktan sonra sonsuza dek yürümektir.

3- Seyr maallah: Velâyet makamının sondurağı, iki-likten, benlikten kurtulup tevhîde erenlerin hâli.

4- Seyr anillah: Hak'tan halka dönen, Mirac'ta, Mahbub-ı hakikinin Cemâl-i İlâhisini temaşa nimetine ermek.

“Avdet edip davet et kullarımı-Tâ gelüben göreler dîdârımı” edebiyile edeblenmektir.

Aşk-ı İlâhî ile sermest olan âşıklara “Kullarım arası-
na gir.”¹⁵ kavlı-şerîfine riayetle, halkın islâhına, irşadına çalışmaktır.

Kademe Kademe İlâhî Aşk

Hâce Muhammed Musum (k.s), fenâ-fiş-şeyh olmayan fenâ fi’r-Rasûl, fena fi’r-Rasûl olmayan da fenâ filah olamaz.” buyurur. .

Fenâ: Yok olma, nefsani arzu ve isteklerden kurtulup, gönül zenginliğine ererek güzel ahlak ile ahlaklanmadır. Maddî varlıktan kurtulup Hakk’a ulaşma. Leylâ’dan Mevlâ’ya geçme azîm ve gayreti.

Ey âşık-ı didar, ulu Yezdân’a gönül ver.
Ağyâra değil, candaki cânâna gönül ver.

1- Fena fi’ş-Şeyh: Allah ve Rasûlüne muhabbeti temin eden mürşid-i kâmilin emir ve tavsiyelerini kendi arzu ve isteklerine tercih etme.

Düşünün ben ne büyük rütbeye tutkuluyum:
Çünkü onun kulunun kölesinin kuluyum!

N. Fazıl Kısakürek

2- Fenâ fi’r-Rasûl: Allah Rasûlü’nün aşkıyla yarup, yakılma, O’nun ahlak-ı Muhammediyye’siyle ahlaklanma.

Yanan kalbe devasın sen
Bulunmaz bir şıfasın sen,
Muazzam bir sehâsın sen,
Dilersen reh-nümâsın sen,
Habib-i Kibriyâsın sen.

Muhammed Mustafasın sen
Cemâlinle Ferahnak et ki yandım ya Rasûlallah!

Pâre pâre dîl-i Mecerûh-ı perişanımdan,
Ser-i kûyûde gezen her ite bir pâre fedâ.

3- Fena Fi'llah: "Kulum bana nafilelerle yaklaşır. Ben onun gören gözü, işiten kulağı, kavrayan eli, yürüyen ayağı olurum. Nur veririm de öyle görür, öyle işitir, öyle tutar, öyle yürür." sırrına mazhar olmaktır.

Âşık oldum ben Allah'ın adına,
Doyamadım lezzetine tadına
Şimdi girdim erenler meydanına
Bana Allah gerek, cihan kâr etmez
Benim gönlüm didâr (cemâl) ister eğlenmez.

Cenab-ı Hakk'ın didarına aşık olma temenni ve niyazi, Leylalar'dan Mevlâ'ya geçme arzusuyla, hakiki bayrama ermeyi dileriz Ma'sûk-u Hakîkîmizden

Bayrâm imdi, Bayrâm imdi
Hakk ile bayram edelim şimdi
Hamd ü senâlar hamd ü senalar
Hak ile bayram kıldı bu gönlüm.

Âlemi, dağı, taşı, toprağı ve tabiatı, arzın bağrından fıskıran çağlayanı, ırmağı, gölü, meyveler veren bitkiyi, rengârenk açan çiçeği, gülü severiz. Dalında şakıyan bülbülü, etinden, sütünden, derisinden, yününden, kemiğinden istifade ettiğimiz mahluku severiz. Cemâl ve celâl sıfatlarının tecellisi, rûhundan üfleyip¹⁶ isimleri öğrettiği,¹⁷ halife kılıp¹⁸ en güzel biçimde yarattığı¹⁹ mükerrem²⁰ insanı, irşâda memur evliyayı, nübüvvetle şe-

reflenen enbiyayı: "Sen olmasaydın, Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım." Hadis-i Kudüsînin muhatabı, kainatın hülâsası Muhammed Mustafa (s.a.v)'yı severiz. Bütün bu güzellikleri bahşedenin Halık-ı Zülcelâl olduğunu idrak edersek zâtını herşeyden fazla severiz.

Verdikçe Çoğalan Aşk

Maddi değerler; paramız, pulumuz, ekmeğimiz, aşımız harcamakla tükenir ama aşk öyle değil. Bağın, bahçenin ağaçları budandıkça arttığı gibi aşk da çoğalır. En kötüye en güzel muamele, onu sınımsız dost yapar.²¹ Şu dünyada gördüğümüz eşya bile, gerekli bakımı yapılan toprak, itina gösterilerek yetiştirilen nebat, okşanan bebek, ikram edilen ana-baba, alaka gösterilen insanlar hep sevgiyle mukabele eder. "Kötülük edene iyilik yapın, sizi mahrum edene verin, gelmeyene gidin." buyuran Peygamber (s.a.v), insanlara güzel muamelenin, sevgiyle yaklaşmanın önemini belirtir. Hâlikımız: "Bununla beraber kim sabreder, (suçları) örter (bağışlar) ise işte bu en büyük işlerdendir. Bu, mert ve azimkar, hayırlı insanların işidir." buyurur.²² Habibullah (s.a.v), "Mümin (Allah için) sever ve sevilir, sevmeyen ve sevilmeyen kimsede hayır yoktur." buyurur. Cenab-ı Hakk'ın, "Sevdim de yarattım" buyurduğu mahlukat sevilmez mi? Katığını yediği için bir kediye hapseden kadının azabını, hali kötü de olsa ayakkabılarını kova, elbisesini ip yapıp susuzluktan ölecek olan köpeği suyla kandranın afvını, hasta idim de yoklamadın, açtımda doyurmadın, çıplaktım da giydirmedin." Hadis-i Kudüsîsinde bildiren Peygamberimiz (s.a.v) dinin, Allah'a itaat, yaratıklarına şefkat olduğunu bize hatırlatmaktadır. İkrâm ile, çam sakızı çoban armağanı bir hediyeye ile, bayramlarda hiç olmazsa bir tebrikle, selamla, kelamla sevgimizi esirgemedikçe bu haslet artar, eksil-

mez. Bire en az on veren mahsul gibi aşk, karşılığını kinin yerine sevgi, buğzun yerine şefkat, adavetin yerine muhabbetle bol bol verir.

Hülâsâ aşk mefhumu kendini en küçük varlığa şefkatle göstererek başlamakta, genişleye genişleye kişiyi Yüce Allah'a ulaştırmaktadır. Kendini bu yola adayan kimse, ilkin aşk içinde yok olmakta, sonrasında ise Mâ'suk-u Hakîkî'ye kavuşmaktadır. Öyleyse kendini ve Rabbini bilmenin yolu aşktadır, aşkta kaybolmaktadır. Rızayı Bari için O'na yönelmek, O'nun emirlerini harfiyyen yerine getirmek, O'nu asıl dost, O'nu sevenleri dostun dostları bilmek ise bu işin gerekleridir.

-
1. Âl-i İmran, 8
 2. Rahman, 26
 3. Şems, 8
 4. Tahrîm, 8
 5. Bakara, 197
 6. Talak, 2-3
 7. Müzzemmil, 8
 8. Zümer, 10
 9. Nisa, 1
 10. Fecr, 14
 11. Beyyine, 8
 12. Marifetnâme, Erzurumlu İbrahim Hakkı
 13. Bakara, 154
 14. Vakıa, 21
 15. Fecr, 29
 16. Hicr, 29
 17. Bakara, 31
 18. Bakara, 30
 19. Tin, 4
 20. İsrâ, 70
 21. Fussilet, 35
 22. Şura, 43

İki Cihan Serveri Peygamber-i Zîşânımız (s.a.v.)

"Belağâl ulâ bikemâlih
Keşefeddücâ bicemâlih
Hasünet cemfü hisâlih
Sallû aleyhi ve âlih."

"O, kemâl ile yüksek derecelere ulaştı
Cemâl ile karanlıkları açtı
Bütün huyları güzeldir
O'na ve Âl'ine salevât getiriniz."¹

Peygamberimiz (s.a.v), âlemde mevcut olan kâffe-i sıfat ve kemâlât-ı ilâhiyeyi câmidir (Allah'ın isimlerinin, sıfatlarının, fiillerinin ve kemâlinin tecellilerine mazhurdur.). Hakk'ın sırlarına nâil olmakla, "Allah'ın ilk yarattığı benim rûhum, nûrum." buyurmuşlardır.

Ahad Ahmed'dürür, kim-mim eder fark,
Bütün âlem o mîm içre olur fark.

Ahad yani Allah'tır, yahut onda tecelli etmiştir. Aralarında bir mim farkı vardır ki, bütün kâinat o mîmin mahsûlüdür. O mim muhabbetin mîmidir.

Ferîdüddîn Attâr (k.s.), Mantıku't-Tayr'da:

"Ceyb-i gaybden (gayb âleminden) ibtida (evvelâ) zahir olan şüphesiz O'nun nûr-ı câni idi. Badehü (sonra) O nûr-ı mutlak bayrak açtı; arş ve kürsî ve levh ve kalem peydâ oldu. O'nun nûr-ı pâkinden çekilen bayrağın birisi âlemdir; diğeri dahi Âdem ve O'nun zürriyetidir."² buyurmuştur.

İmam-ı Abdü'r-Rezzak (r.a.)'ın rivayetinde Câbir b. Abdullah el-Ensâfî (r.a.) buyurmuştur ki;

- Yâ Rasûlallah! Anam babam sana fedâ olsun. Allah Teâlânın cümle eşyadan evvel halk ettiği ne nesnedir? Dedim,

Buyurdu ki:

"Yâ Câbir! Tahkikan Allah Tebâreke ve Teâlâ Hazretleri cemî eşyadan evvel senin Peygamberinin nûrunu kendi nûrundan yarattı. Daha şöyle eyledi ki; o nur, Allah Teâlâ'nın kudretiyle dilediği yerlerde devredip geçirdi. O zaman ne levh, ne kalem, ne cennet, ne cehennem, ne melek, ne gök, ne yer, ne güneş, ne ay, ne cin, ne de ins vardı. Hâsılı mahlukattan bir nesne yaratılmamıştı."

Ondan sonra buyurdular ki:

"Hakk Teâlâ Hazretleri mahlukatı yaratmak dilediği zaman da o nûru taksim edip dört cüz kıldı: Evvelki cüzünden kalemi halketti, ikinci cüzden levhi halk etti, üçüncü cüzden arşı halk etti. Dördüncü cüzü taksim edip dört cüz kıldı: Onun dahi evvelki cüzünden arşı yüklenen melekleri halk etti, ikincisinden kürsiyi halk etti, üçüncüsünden geri kalan melekleri halk etti, dördüncü cüzünü yine taksim edip dört cüz kıldı: Evvelkisinden gökleri halk etti, ikincisinden yerleri halk etti, üçüncüsünden cennet ve cehennemi halk etti, dördüncü cüzünü yine taksim edip dört cüz kıldı: Evvelkisinden mü'minlerin gözlerinin nurunu halk etti, ikincisin-

den kalplerin nurunu halk etti ki o marifetullahtır, üçüncüsünden dillerin nurunu halk etti ki o dahi tevhid olup, "Lâilâhe illallâh Muhammedün Resûlullah" demektir.

İbn-i Merzuk (r.a.)'un naklinde Hz. Hüseyin (r.a.), Fahr-i Âlem Hazretleri (s.a.v)'nden şöyle rivayet etmiştir:

"Âdem (a.s.)'in halkından (yaratılmasından) on dört bin yıl evvel Rabbimin karşısında bir nur idim."

Haberde varid oldu ki, Allah Tebâreke ve Teâlâ, Hz. Âdem (a.s.)'i halk ettiği zaman o nûr-u Muhammedî (s.a.v.)'yi Hz. Âdem (a.s.)'in zahirine koydu, şöyle ki alnında zahir olup geri kalanın nuruna galip oldu.³

Bu sebeble Mevlânâ (k.s.): "Hülâsa benim zâtım, bütün isimlerin mazharıdır. Hakikatte bakarsan; belki İsm-i Azamım!"

Fahrüddîn-i Irâkî: "Görünüşte ben Hz. Âdem'in oğlu isem de; ben de böyle bir mânâ vardır ki; onun babası olduğumun şahididir."

İbn'ü'l Emin Mahmud Kemâl:

Ey nuhbe-i mahlûk-ı ahad gelmedi mislin,
Vallahi ve billahi vâhid-i dû cihansın.

"Ey Allah Teâlâ'nın mahlukatının en seçkini! Senin bir benzerin gelmemiştir. Vallahi ve billahi sen iki cihanda da biriciksin." buyurmuşlardır.

Yine Mevlânâ (k.s): "Gökler kadar geniş bir ağız isterim ki O, meleklerin bile kıskandıkları güzeli öveyim.." der.

Vasfında sözün hülasasını al;
İnsandı, fakat melekten efdal.

buyurmuşlardır.

Beşer oluşunu Eb'ül-Mevâhib (k.s.) şöyle anlatır: "Bir mecliste dedim ki: "Muhammed beşerdir (insandır) ama her insan gibi değildir. Taşlar arasına yakut ne ise öyledir." bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.)'i gördüm; şöyle buyurdu:

"- Allah Teâlâ seni bağışladı. Seninle beraber, o sözü dinliyenleri de."

Derler ki:

- Aynı cümleyi ölünceye kadar her mecliste tekrarları.

Allah'ın yüce kudretinin eseri olan şu kainattaki varlıklara nazar ettiğimiz zaman insanoğlunun dışında bütün mâhlûkatın şuur ve idrakten mahrum olduğunu görürüz. Anlayış ve fikri, üstün akıl ve meziyeti sayesinde insan, hilafete, İlahî tekliflere lâyük görülmüştür. Fitratına (yaratılışına) muhalif davranışta bulunmaması için de Peygamberler gönderilmiştir.

"Hiçbir millet yoktur ki, içlerinde bir nezîr, bir Peygamber gelmiş olmasın."⁴, "Her kavim için bir hidayet (yol göstereni) mürşid vardır."⁵

Peygamberler insanların ruh ve gönüllerine hakim olmuşlardır. Firavn ve Nemrutlardan tutun, kılıcıyla ülkeler fetheden namlı komutan Napolyon, İskender ve Kayserler, emsali mağrur kahramanlar, kendilerinden sonra numûne-i imtisal olacak hangi usul ve kaideleri bırakmışlardır?

Ünlü nazariyeler ortaya koyan Eflatun ve Aristo, gönülleri, küfrün, şirkin ve kötü ahlakın kirlerinden arındıracak hangi esası getirmiştir?

Mücerret akli esas alan bu dahilerin yolunu izleyip kurtuluşa eren, âlemde kaç kişi vardır?

Sözde mütefekkirlerin, insanlığı saadete erdirmek için koydukları kanunlar, her zaman tenkide uğramuş

ve bir müddet devam ettikten sonra bir başkaları tarafından ortadan kaldırılmıştır. Nerdeyse her gün bir kanun yapıp bir evvelkilerini kaldıran, nizam ihdas eden Solonlar'ın kanunları devam etmemiştir.

İki yüz yıldan fazla mazileri olmayan, bir grubun idaresiyle gerçekleştirilen Roma senatosu, sadece bir insanın yetkisiyle ortaya konan Firavun ve Nemrutların düzeni iflas etmiştir.

"Firavun, milletini küçümsedi ama onlar kendisine yine de itaat ettiler. Doğrusu onlar yoldan çıkmış bir millettir."⁶ ifadesinin yer aldığı Kur'an ve: "Komşusu açken sofraya oturanlar bizden değildir." "Hiç kimseye zulmetmeyiniz. Sizlere de zulmedilmesine asla müsaade etmeyiniz." "Öldürmek istediğiniz kuduz bir köpek dahi olsa, işkence yapmayınız." diyen kutlu elçinin mesajı günümüze kadar gelmiş ve Allah'ın izniyle kıyamete kadar da devam edecektir.

Peygamberler her yönüyle mükemmel olmakla birlikte, her biri bir sıfatıyla temâyüz etmiştir. Âdem'in safâsı, Şit'in mârifeti, Nuh'un şecâati, İbrahim'in hulleti, İsmail'in teslimiyeti, İshak'ın rüyası, Salih'in fesahati, Lût'un hikmeti, Yâkub'un beşâreti, Yusuf'un hüsnü, Şuayb'ın şiddeti, Eyyûb'un sabrı, Yunus'un itaati, Yûşâ'nın cihâdı, Elyesa'nın vakârı, Dâvud'un sadâsı, Yahya'nın ismeti, İsa'nın diriltici nefesi; bütün bunların hepsinin menbâi Peygamberimiz (s.a.v)'dir.⁷

Peygamberimiz (s.a.v)'in hayatının her safhasına örnek vermek yazının hacmine sığmayacağı için bir kaç misalle iktifa edelim. Peygamber Efendimiz (s.a.v), ibadeti, hizmetçisine güzel muamelesi, fakire, yoksula, dulâ şefkatı, kadın hakkına verdiği önemi, tebliği, idari ve siyasi şahsiyeti, askeri dehâsı, fesâhata, belâğatı ve cümle husûsiyetiyle bütün insanlığa örnek olmuştur.

İmamı Bûsîrî: "Güzellikte ve güzel huyda bütün

Peygamberlere tefevvuk etmiştir. İlim ve kerem itibarıyla onlar, buna (Peygamberimize) yaklaşamamışlar bile. İlimin O'nun hakkında söyleyeceği: O beşerdir. Fakat bütün yaratılmışların en hayırlısı ve efdalidir." diyerek bu gerçeği ifade etmiştir.

Taatlerini, her müslümanın tabi olacağı bir usul daireesinde yapması için uyguladığı "kolaylaştırma", O'nun sünneti idi. "İnsanlara namaz kıldırıldığı zaman en hafif kıldırın, yalnız kıldıklarında namazı en fazla uzatan O idi." Peygamber Efendimiz (s.a.v), insanoğlunun hayatında karşılaşılabileceği bütün hadiselerde misaldir bize.

Büyük servete sahip olan zengin; O'nun Fedek'ten gelen mallarından bir kısmının borcuna verilmesini geri kalanının da muhtaç olanlara dağıtılmasını emredip; onlar bitmedikçe evine girmeyen Fahr-i Kainat'ı hatırlasın. Fakir olup yiyecek bulamayan, Mescid-i Saadette yaygıların üzerinde uzun zamandır aç olduğu halde bundan şikayet etmeyen, "Âdemoğluna dünyada barınacağı bir evden, giyeceği elbiseden, yiyeceği kuru ekmekten, içeceği sudan başka ne lazım." buyuran Efendimiz (s.a.v.)'i düşünsün.

Suffe'de ashabına ilim öğretmesiyle muallime örnek, Cibril'in önünde Kur'an-ı Kerim talimiyle talebeye, doğmadan önce babasını daha sonra da annelerini kaybederek öksüz ve yetime, "Düzgün ticaret yapan Allah'ın dostudur." şîârıyla, kendilerinin de iki defa Şam'a ticaretiyle tacire, birbirlerine girecek olan Mekke ulularını, Hacer-i Esved'i, Kabe'ye büyük bir basiretle yerleştirmesiyle insanlar arasında uzlaşmaya, müslim ve gayr-i müslim kim olursa olsun, her ferдин hukukunu korumak için "hilfül fudul"e imza koymasıyla insan haklarına, "Sizin hayırlılarınız, kadınlarınıza hayırlı olanlarınızdır." hadisiyle aile hayatında huzura, "Ço-

cuklarınızı takip edip, onlarla ilgilenin ve onları güzel terbiye edin." tavsiyesiyle aile reislerine en güzel örnektir.

"Ey inananlar! Andolsun ki, sizin için Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok anan kimseler için Rasûlullah en güzel örnektir."⁸

O, Hakk'ın sevgilisine uymanın farzı hakkında, ayet-i celîlede: "O halde Allah'a, O'nun Peygamberine ve indirdiğimiz o nura (Kur'an'a) iman edin. Allah, ne yaparsanız hepsinden haberdardır."⁹ denilmektedir. Hadis-i Şeriflerde ise: "Size bir şeyi nehyettiğim zaman onu terkediniz, size bir hususu emrettiğim vakit de onu güç ve takatiniz dahilinde yerine getiriniz."¹⁰; "Şüphesiz Allah Teâlâ, sünnete yapışarak onunla amel eden kulu cennete sokar."¹¹; "Ümmetimin fesadı zamanında benim sünnetime uyan bir kimse için yüz şehit sevabı vardır."¹¹ buyrulmuştur.

Peygamberimiz (s.a.v)'in emirlerine muhalefet ve sünnet-i seniyyelerini bozmanın neticesi dalâlettir. Rab-bimiz (c.c): "Peygamberin emrine aykırı hareket edenler başlarına bir bela inmekten, yahut kendilerine acıklı bir azap isabet etmekten sakınsınlar."¹²; Mübarek sözlerinde de O: "Benim sünnetimden yüz çevirenler benden değildir."¹³, "Uyanın! Allah Rasûlünün haram kıldığı şey, Allah'ın haram kıldığı şey gibidir."¹⁴ buyurmaktadır.

Mezhep İmamlarının Sünneti Seniyyeye Verdikleri Önem

İmam-ı Ebu Hanife (r.a): "Allah (c.c)'ın dini ile ilgili bir konuda şahsi görüşünüze göre hüküm vermekten sakınınız. Sünnete tabi olunuz. Kim sünnetten ayrılırsa sapıtır."

İmam Şafîî: "Rasûl-i Ekrem'den bir hadis rivayet et-

tiğim halde, o hadisten başka bir hükme varırsam, beni hangi gökyüzü gölgelendirir, hangi yeryüzü beni taşır.”,

İmam-ı Mâlik (r.a): “Sünnetler Nuh’un gemisidir. Kim o gemiye binerse kurtulur. Kim binmezse boğulur.”, buyurarak sünnete nasıl önem verdiklerini açık bir şekilde ortaya koymuşlardır.

İmam-ı Mâlik (r.a), Resûl-i Ekrem Efendimiz (s.a.v.)’e çok büyük hürmet ve muhabbet beslerdi. Medine-i Münevvere içinde daima yaya yürür, hiçbir vakit hayvana binmezdi. Halbuki büyük bir servete malikti, kapısında birçok kıymetli binek hayvanları bulunurdu. Birgün İmam Şafiî, bunun sebebini sorduğunda şöyle cevap verir.

“Bir mübarek belde ki, onun toprakları içinde Fahr-i Kâinât (s.a.v.)’ın muhterem cism-i saâdetleri medfun bulunmaktadır, ben orada nasıl olur da hayvana binebilirim?”

İmam Mâlik Hazretleri, hadis-i şerif rivayet edeceği zaman abdest alır, gusleder, temiz elbise giyinir, güzel kokular sürünür, saçına sakalına intizam verir, vakar ve heybetle yerine oturur, hiçbir şey ile meşgul olmaksızın kemal-i tâzim ile hadis-i şerifi rivayete başlardı.

İmam Ahmed bin Hanbel (r.h.a.)’in: “Kim Rasûlullah (s.a.v.)’ın hadisini reddederse, o kimsenin helak olmasına ramak kalmıştır.” sözünde ve yukarda geçtiği üzere mezhep imamlarımızın ifadelerinde, İslam’ın ikinci kaynağı olan sünnete riayetlerini müşahade etmekteyiz.

Efendimiz (s.a.v.)’i sevmek bizim necâtımızdır. “Sizden biriniz ben kendisine kendi canından daha sevgili olmadıkça iman etmiş (kâmil iman sahibi) olmaz.”, “Kim beni severse, o kimse cennette benimle beraberdir.” buyrulmuştur.

Rasûl-i Ekrem Efendimiz (s.a.v.)'in rahatsızlığında Sıddık-ı Azam Efendimiz (s.a.v.)'i ziyarete gelir, üzüntüsünden o da yatağa düşer. Efendimiz (s.a.v.) afiyete kavuşup Ebubekir (r.a.)'i iade-i ziyarete gider, halini soran Efendimiz (s.a.v.)'e:

“Habibim hasta oldu ben de hasta oldum. O’nu afiyette görünce ben de iyi oldum.” der.

İşte sadakat ve sevgi budur.

Rûhum sana âşık sana hayrandır EFENDİM,
Bir ben değil, âlem sana kurbandır EFENDİM.

Sözümüzü kelimelerin en güzeliyle bitirelim. “Kim Allah’a ve Peygambere itaat ederse, işte onlar Allah’ın nimetine eriştiği Peygamberlerle, sıddıklarla (dosdoğru olanlarla), şehitler ve salihlerle beraberdirler. Onlar ne iyi arkadaşlardır.”¹⁵⁰

- 1- Gülîstan, Sadi- Şirâzî
- 2- Füsûsu’l-Hikem
- 3- Musahabe, M. Sami Ramazanoğlu
- 4- Fâtır, 24
- 5- Râd, 7
- 6- Zuhruf, 54
- 7- İstîşara 3, Ömer Kirazoğlu
- 8- Ahzab: 21
- 9- Tegâbün: 8
- 10- Müslim, Sahih, 15
- 11- İmam Taberâni, Mu’cemü’l-Evsat, Suyûtî
- 12- Nûr: 63
- 13- Buhârî, Kitabü-n-Nikâh
- 14- Ebû Dâvûd, Tirmizî ve Hâkim
- 15- Nisa, 69

Mürşid-i Kâmil ve İrşâdı

İrşâd: İrfan sahibinin, insanları Allah'ın yoluna sevketmesidir. İrşad eden kimseye de Mürşid-i Kâmil denir. Allah'ın doksan dokuz güzel isminden biri de "er-Reşîd" dir. İrşâdın zıddı idlal, saptırmaktır. Şeytanın hilesiyle ilk hataya düşen de, atamız Adem (a.s.)'dir. İlk önce insanları Allah'a davet eden de Adem (a.s.)'dir. "Andolsun ki Biz, her ümmete: "Allah'a kulluk edin ve tağuttan sakının!" diye uyaran bir peygamber gönderdik." (Nahl: 36)

Bütün enbiyanın gece gündüz demeden insanları uyarılarına örnek teşkil eden âyet, kendisine bizim gibi bir insanın deli, yalancı dediği Nuh (a.s.)'un: "Ey Rabbim, ben kavmimi gece-gündüz davet ettim." (Nuh:5) niyazında yer almaktadır. Kavminin, seni taşlı vazgeçmezsen irşadından demelerine mukabil yılmamış, dokuz yüz elli yıl mücadele etmiştir. On asır zarfında yedi veya seksen kişiye ulaşabilmiştir ancak. Peygamberimiz (s.a.v), panayırlarda, kapı kapı dolaşarak insanları Hakk'a davet etmiş, hatta kendisine en büyük sihirbazsın diyen Ebû Cehlin bile, yirmi dokuz defa kapısını çalmıştır. En çok eza gördüğü Taif seferinde, Habeş Kralı Necaşi'ye, İran kısıra Hüsrev Perviz'e, Bizans kralı Herakliyus'a, Mısır hakimi

Mukavkıs'a, Yemame meliki Hevde'ye, insanlık kurtulsun küfürden diye bütün âleme gönderdiği mektuplarında, irşad ve tebliğden bir an geri kalmamıştır. "Onlar iman etmeyecekler diye, neredeyse Sen kendine kıyacaksın." (Şuara: 3)

Peygamberlerden boşalan irşad görevi, "Alimler, peygamberlerin varisleridir." (Buhari, İlim, 10) buyru-lan, ulemaya tevdi edilmiştir. Aynı zamanda her müs-lüman da bu ulvi görevle memurdur. "Hepiniz çobansınız, eliniz altındakilerden sorumlusunuz." (Müslim, İmaret, 5)

"Günah işleyenlerin bulunduğu bir toplumda, önle-meye gücü yeten kimseler olduğu halde bunu engelle-mezlerse, Allah'ın, kendi nezdinden onların hepsini kapsayan bir azabın gelmesi pek yakındır." (Ebû Davud, İbn Mâce, Ahmed b. Hanbel)

"Şunu yeminle söylüyorum ki, siz, iyiliği emreder, kötülükten sakındırmaya çalışırsınız; aksi halde Allah, size, içinizden en kötülerinizi musallat eder. Sonra hayırlılarınız dua eder, fakat duaları kabul olmaz" (Ebû Davud, Melahim, 17; Tirmizi, Fiten, 9).

"İnsanların en hayırlısı en çok okuyanı, en müttaki olanı, iyiliği en çok emredeni, kötülükten en fazla sakındırmaya çalışanı ve en çok sıla-i rahim, akrabayı ziyaret edenidir." (Ahmed b. Hanbel, Müsned, VI, 432) İrşada ilk defa nefsimizden başlar, merkezden muhite doğru yayılır. "Ey iman edenler, bizzat kendinizi ve aile efradınızı cehennemden ateşinden koruyun." (Tahrir: 6)

"Hem âilene (ümmetine) namazı emret, hem de kendin ona sabırla devam et!" (Taha:132). Bu âyet-i celilenin inişiyle Efendimiz (s.a.v.), bir ay, mescide giderken ehlini ve ıyalini namaza çağırmıştır. Yakın akrabayı, "En yakın hısımlarını uyar." (Şuara: 214)

emr-i İlâhîsi ile irşad eder. Üstazımızın, daha televizyon yokken, sinemaya, isyanı seyretmeye giden yakınınu yüksek sesle ikaz ederek yoldan çevirdiği, komşularından fenalığa gidecek olan birini, iltifatlarla kazandığı hiç unutulmaz. Memleket ve milleti, bütün insanlığı, "yetmiş iki millete kurban ol aşık isen" deyip Yunuscasına kucaklayarak, "Gel, gel, her ne olursan ol yine gel!" deyip Mevlana gibi, âlemi bağrına basarak irşad ve ıslaha koşmak en kutsal görevimizdir.

İrşad; niyyet, söz ve amelin doğruluğuna, nasihat ve muhatabın tavrına göre olmalıdır. "Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle davet et ve onlarla en güzel şekilde mücadele et!" (Nahl: 125)

Hatalı abdest alan yaşlıya, Hasan'la Hüseyin Efendilerimiz (r. anhüma), "Amca hakem ol, hangimiz güzel abdest alacak." dediklerinde, tastamam alınan abdesti gören amca, "ikiniz de güzel alıyorsunuz abdesti, asıl yanlış alan benim" demesi, yaşlının hatasını yüzüne vurmaktan, bizzat tatbikatle göstermeleri, irşadda en güzel örnektir bize.

İrşadda izlenecek yolu Rabbimiz şu âyetlerle beyan eder: "Sen yalnızca Allah'ın rahmeti sayesinde onlara yumuşak davrandın. Eğer katı yürekli olsaydın, kesinlikle etrafından dağılıp gitmişlerdi. O halde onları bağışla, bağışlanmalarını dile ve yapılacak işlerde onların görüşlerini al" (Al-i İmran: 159).

Mûsa ve Harun(a.s.)'a ve onların şahsında bütün irşadçılara yapılan tavsiyede, Allah'a sığınma, O'nun zikrinden hiçbir zaman ayrılmama öğütlenmektedir. "Sen ve kardeşin mucizelerimle gidin ve beni anmakta gevşeklik etmeyin. Firavun'a gidin; çünkü o, pek azıttı. Varın da ona yumuşak dille söyleyin, belki dinler veya korkar." (Taha: 42-44)

İstikamet

"Bu yol keramet yolu değil, istikamet yoludur". Yunus Emre'nin: "Bu kapıdan odunun da eğrisi girmez." düsturunca, insanları eğiten bu mektebin mürebbilerinin bariz sıfatı istikamettir. Nebiyyi Muhterem'in saç ve sakallarını ağartan namaz, oruç, hac ve zekat ayetlerinden ziyade, "Emrolunduğun gibi dosdoğru hareket et." (Hud:112) ayet-i celilesi olmuştur.

Bir kimsenin hayatı boyunca emr-i İlähi'ye aykırı bir davranışta bulunmadan takip ettiği yoldur istikamet. Ümmilerin intisabı kolay ama seyr ü sülûku (manen yükselme, Allah'a vuslat) zordur. Alimlerin intisabı zor da olsa 'seyr ü sülûku' kolaydır. İlim nurdan bir perdedir. Nefsine tabi olanlar bu perdeyi zor yırtarlar. Fakat, teslim olunca da şer'-i mubîn'e riayet ettikleri için kolayca mesafe katedip Hakk'a ulaşırlar.

Hâce Muhammed Bahâuddîn Nakşbend (k.s.) (718-791): "Bu yol akreb (hedefe en çabuk ulaştırın) yoldur." der. Allah'a (c.c.); üç, yedi, nihayet kırk gün gibi kısa zamanda eriştirir. Gelibolu'da askerlik yapan, Kadiri mensubu, kutb-ı cihan, Yahyalı'yı² irşad ve ıslahıyla yaşanacak bir belde haline getiren, manevi mimar Yahya Efendi (k.s.), bir türlü nefsini ıslah edemez. Bu hâle taaccüp eden üstazı, mürakabe halinde iken onun

üzerinde bir kul hakkı olduğunu müşahede eder. "Yahya Efendi! Nefsinizi ne kadar ezmeye çalışsam muvaffak olamıyorum. Nefsiniz yılan gibi ayağa kalkıyor." deyince, Yahya Efendi, Gelibolu'dan yola çıkar memleketine gelir, üzerinde hakkı olan hanımıyla helalleşir ve nefsi kısa sürede ıslah olur.

Şeyh Mustafa Hulûsi (k.s.)³, az bir zamanda terakki edip icazet alınca dergâh-i Esad'dan, bu hale hayret edenlere üstazı şu cevabı verir: "Evladımız, emr-i İlâhî'ye son derece riayetiyle öyle bir ocak kurmuş ki; bir kibrite ihtiyacı var, onu da yakmayalım mı?" İrtihalinde raziyye ve merziyye⁴ makamlarını (kendileri Allah'tan, Allah'ın da kendilerinden hoşnut olduğu mertebe) ve cennet-i alaya girişi beyan eden Fecr sûresinin son ayetlerini okur. Kabre girince de melekler: "Biz bu zata ne sual sorabiliriz ki, bu ay Receb-i Şerif, Üstazı başında, kendisi de ilmiyle âmil biri." deyip onu, Rasûlullah (s.a.v.)'in sohbet halkasına, cennet ve Cemâl'e ısmarlayıp giderler.

1- Seyr ü Sülûk: Hakk'a ermek için bir rehberin öncülüğünde ve denetiminde çıkılan manevî yolculuk.

2- Yahyalı: Kayseri'nin bir ilçesidir. Kayseri'ye 100 km. uzaklıktadır.

3- Şeyh Mustafa Hulûsi Efendi (k.s.): Yazarımızın dedesi, Yahyalılı Hacı Hasan Efendi (k.s.)'nin babası olup, alim, fâzil bir zâttir.

4- Nefs-i Râziye ve Nefs-i Merziyye: Nefsin 5 ve 6. makamları olup tamamı 7 makamdır. Ve şu şekilde tanımlanmaktadır. Nefs-i Emmare: Üzeri yoğun ve kalın perdelerle örtülü nefis. Nefs-i Levvame: Kötü davranışlarını kınayan nefis. Nefs-i Mülhime: Üzeri nur-zulmet karışımı perdelerle kapalı nefis. Nefs-i Mutmainne: Nurlu perdelerin ağırlıkta olduğu nefis. Nefs-i Raziye: Nurluluk daha da artar, karanlık azalır. Nefs-i Merziyye: Aynı hal artarak devam eder. Nefs-i Kâmile: Perdelerin tamamen kalkması ve zulmetin kalması makamı.

Cömertlik

Mü'mini tarif buyuran Efendimiz (s.a.v.)'in, "Elinden ve dilinden insanların selamette olduğu kimse." hadis-i şerifini yaşayan H. Hasan Efendimizin (k.s.) cebinde, para kaynıyor zannederdik. Fakir ve yoksula infak ederken, tebdil-i kıyafet yaparak, dilenenlere defalarca ikramda bulunan Sami Ramazanoğlu (k.s.)'nun, "muhtaç ki istiyorlar" deyip onları reddetmemeleri de mükrim olmanın sonucudur.

Müderres, muhaddis H. Zühdü Efendi (rh.a.) (1860-1945): "Velinin bir işareti vardır, o da cömertliktir." "Elinde, dilinde ve gönlünde sâhî olur müşşid-i kamil." der Mustafa Hulusi (k.s.)'ye. Medine-i Münevvere'de kendisini muayene için gelen doktorun: "Efendim bir müddet sohbetinizi tatil edin." tavsiyesine karşılık H. Hasan Efendi (k.s.): "Doktor! Biz kardeşlerimize nasihat ettikçe şifa buluyoruz. Bu hizmetten bizi alkoymak öl demektir." buyurur. Ziyarete gelenlerden bazısına: "Dün gece ne hâller oldu." diyerek, kalben gönüllerine manevî infakta bulduklarını hissettirirlerdi.

Mürşid-i Kâmil, kâliyle irşadda bulunduğu gibi haliyle de irşad eder. "Cenab-ı Hakk'ın velileri onlardır ki, görüldükte Allah hatıra gelir." hadis-i şerifine mazhar veli, her türlü davranışıyla örnek olur insan-

lara. Prostattan rahatsız oldukları sırada, Sami Ramazanoğlu (k.s.)'nu muayene eden doktor, onda gördüğü sabır ve güzel hallerin neticesinde ıslah ve irşad olarak, "Ben böyle bir insan görmedim." der. Böğür kısmından sondayı takan damadı bilmeden incittiğinde "vah" der. Daha sonra ağlamaklı bir sesle "Sabırsızlık mı gösterdim?" diyerek istiğfar okurlar. Yahyalı'dan mahallemize Üstazımızı getiren vasıtanın şoförü, frene basacağı yerde gaza basar. Araba havuza düşer. Elhamdülillah sağ-salimen kurtulan Üstazımıza getirilen doktor, "Her halde Hasan Efendi irtihal etti, onda yüksek tansiyon var, yükselmiştir." der. Üstazımızı afiyette görünce: "Hiç üzülmedin mi Hasan Efendi?" der. O da, "Doktor! Biz dosttan gelene üzülmeyiz." buyurur. Sabrı, tevekkülü ve rıza ahlakını hayatlarının her halinde gösteren ârifan-ı İlâhi, bu güzel tavırlarıyla nice ölü kalpleri ihya etmiştir.

Namazın her rekatında okuduğumuz, "Bizi dosdoğru yola ilet." (Fatiha:6) ayet-i celilesi, din ve dünya işlerinde Allah'ın emirlerine uygun yaşamamızı bildirir. Ebedi saadetimizi temin eden esaslar da Habibullah'ın: "Allah'a inandım de, sonra da dosdoğru ol." "Kalbi dürüst olmadıkça kulun imanı doğru olmaz. Dili doğru olmadıkça da kalbi doğru olmaz." hadis-i şerifleriyle bildirilir.

Şefkat ve Merhamet

Mürşid-i Kâmil, kâfirin, küfürden imana, müminin, emr-i İlähiye imtisal ile (Allah'ın emirlerini gözeterek) İslam'a, Müslümanların da, her an Rabbim beni görüp, gözetiyor düşüncesiyle ihsan mertebesine erişmesi için bütün insanlara şefkat gösterir.

Şah-ı Nakşbend (k.s.)'in yıllarca yolların temizliğine, hayvanların bakımına, yaşlı insanların, muhtaçların hizmetine koşması ahlak-ı İlähîdir. "Merhamet edenlere Rahman da merhamet eder. Yeryüzündekilere merhamet edin, göktekiler de size merhamet etsin." Sırtı karnına yapışmış bir devenin yanından geçerken, Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Bu dilsiz hayvanların hakkında Allah'tan korkun! Onlara besili olarak binin ve etini de besili olarak yeyin!"¹² "Kullarıma haber ver ki, gerçekten ben çok bağışlayıcı ve pek merhamet ediciyim" (Hicr: 49). Hiçbir peygambere verilmeyen Allah'ın güzel isimlerinden "Rauf" ve "Rahîm" isimleriyle, engin şefkat ve merhametinden dolayı Habibi Muhammed Mustafa s.a.v.)'yı, Cenâb-ı Hakk taltif buyurmuştur Kitab-ı Kerim'inde (Tevbe: 128). "Muhakkak ki Allah insanlara karşı raûf ve rahîmdir." (Bakara: 143)

Şefaatiniz, dostlarımızdan ziyade muhaliflerimize

olacak diyen İmam Şarani (k.s.)'nin sözü, Efendimiz (s.a.v.)'in: "Şefaetim, ümmetimin günahkarları üzerindedir." Hadis-i Şerifindeki şefkat ve merhmetin duyusuna ne kadar da uygundur. Bütün veliler bu evsaf ve ahlaka bürünmüşlerdir. Üstazımız, yalnız, bir odada bulunurken hiç unutamayacağım şu sözü söylemişlerdi. "Ya Rabbi! Bize muhalif olanları velâyet mertebesine erıştırerek katına al." Şu gerçeği de gözardı etmeyelim; intikam sahibi olan Mevlâ, fâiz alıp verene Kur'an-ı Kerim'inde, velisine, dostlarına düşman olanlara da Hadis-i Kudsîsinde harb ilan ediyor.

Şefkat sadece, üşümesin diye soğuktan çocuğunu korumak için üzerini örtmek, insanlar sıkıntıya düşmesin diye maddî ihtiyaçlarını gidermek değildir. Asıl merhamet, namaz ve dualarımızda: "Ya Rabbi! Ateşin azabından bizi koru." (Bakara: 201), niyaz ve yakarışında belirtilen ikaba, ateşe girmemek, Allah'ın Cemaline ve Zâtına kavuşmak için yapılan ikaz ve uyarılardır. Bu öğüt ve nasihatten mahrum olan ana ve baba, bizim rûhumuzu arştan ana rahmine, oradan da dünyaya getirirken, mürşid-i kamiller de, şefkat ve merhametle, târif ettikleri evrad ve ezkârla, nasihat ve hayırlı tavsiyelerle, ruhumuzu, bizim geliş yerimiz olan, aslî vatanımıza, arşa götürürler. Bizi ulvî âlemden indiren mi, yoksa kudsî âleme çıkarana mı daha muhteremdir? Varın siz kıyas edin.

1- İbn Amr bin el As (r.a.)'dan, Tirmizi ve Ebû Davud

2- Sehl bin Hanzeliyye (r.a.)'den, Ebû Dâvud

Kalplerin Fethi

Feth; açmak, açılmak, ğaybe açılan pencereden gönle inen feyz, kalb gözünün açılması anlamlarına gelir.

Nefsin mertebelerini geçip, emmareden (süfli, hayvani duygulardan), nefs-i kâmileye (zulmetten nura) geçiştir fetih. "Allah'tan bir zafer ve yakın bir fetih" nazm-ı celiliyle Saff sûresinin 13. ayetinde ifade buyrulmuş hakikate erişir kul.

Esmâ-i İlâhiyyenin tecellilerine mazhar olup, velayet makamına eren arif de, "Doğrusu biz sana apaçık bir fetih ihsan ettik." hitab-ı İlâhiyyesiyle, Fetih sûresinin 1. ayetinin sırrına nail olur.

Masiva'dan (Allah'tan gayriden) geçip, İlâhi aşkla müşahede-i Cemâle (sevgiliyi temaşa etmeye) başlayan salik, "Allah'ın yardımı ve fetih geldiği zaman", Nasr sûresini 1. ayet-i celilesiyle fetihlerin en üstünü olan mutlak fethi kavuşur.

Fetih; kafa ve kalbi İslam'a açmak, daha sonra İslam'ın önündeki engelleri kaldırmaktır. Medine'ye, önce halkı İslam'a davet için Kur'an muallimlerinden Musab b. Umeyr (r.a) ve Esad b. Zurare (r.a) gönderildi. Daha sonra Medine, güç kullanmaksızın Rasûlullah (s.a.v)'a kapılarını açtı. "Ülkeler ve şehirler zorla alınır. Medine ise Kur'an'la fethedilmiştir." buyurdu Efendimiz (s.a.v).

Uhud harbinde yüzü demir zırh ile örtülü bir kişi geldi. Hemen harp edeyim de sonra mı Müslüman olayım? dedi. Efendimiz (s.a.v), Eşheloğullarından Amir b. Sabit'e, "Müslüman ol sonra harb et." buyurdu.

Fethin evvela kafada yanlışı yok edip, sonra da kalbi, niyet-i fâsideden arındırması gerektiğini Peygamberimiz (s.a.v) şu hadisiyle bildirir. Ebu Musa (r.a)'dan rivayet edildiğine göre: "Peygamberimiz (s.a.v)'e şecâat için savaşıyor, hamîyyet (eşi, dostu) için savaşıyor ve gösteriş için savaşıyorlardan hangisinin Allah yolunda olduğu soruldu. Peygamber Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurdular: "Allah'ın kelimesinin (dininin) yücelmesi için savaşıyor kimsenin cihadı Allah yolunda savaştır."

Süleyman Gazi, Çanakkale boğazını geçip fethedecekleri kalenin önüne gelen mücahitlere niçin geldiklerini sorar. Onlar da: "Biz mal, mülk için değil, ilâ-yı kelimetullah için geldik." derler. Kale kısa zamanda fethe edilir. Rumeli kapısı açılarak fetihden fetihe koşulur.

Sa'd b. Ebi Vakkas'ın gönderdiği elçiye İran ordu komutanı Rüstem, İran'la savaşmalarının sebebini sorduğunda, Müslüman elçi şöyle cevap verir: "Bizim arzumuz dünya değil, ahirettir."

"Lâ ilâhe illallah deyin, İran ve Bizans sizin olacak." buyuran Peygamberimiz (s.a.v), hayatının her safhasını emr-i İlahîye uygun geçiren mücahidînin zafere ulaşacağını müjdeler. Tevhidle kafası ve gönlü arınan mücahitler Hz. Ömer (r.a) devrinde İran'ı, 1453 yılında da Kostantiniyye'yi fethettiler. ○

1071 Malazgirt Zaferi ile Anadolu'ya ruh ve şekil veren Ahmet Yesevî'nin sâlikleri ve Horasan erleri, Kuzey Afrika'yı İslamlaştıran Serûsi, Mergâni ve Ticâni gruplarının mensupları, Uzakdoğu ve Güney Asya'ya ulaşan zahitler, "Rabbînin yoluna hikmetle, güzel öğütlerle çağır ve onlarla en güzel olan bir şekilde mücadele et."¹

ferman-ı İlahiyesiyle kalplerin fethini gerçekleştirdiler. Cava adasını fetheden dokuz velî ve Kazeruniyye tarikının bağlıları da gönülleri fethettikten sonra ülkelere ellerine geçirdiler.

Osman Gazi oğlu Orhan Gazi'ye: "Oğlum! Kuru kavga ile cihangir olma sevdası bize yaraşmaz. Bizim maksadımız Allah ve din yolunda cihad eden olmaktır." nasihatıyla Alparslan'dan beri Anadolu'nun ve Osmanlı medeniyetinin ruh köküne vücut veren zihniyete tercüman olmuştur.²

Fatih Sultan Mehmed'in, "İstanbul elbette fetholunacaktır. Onu fetheden emir ne güzel emirdir. Ve onu fetheden asker ne güzel askerdir." şeklindeki Efendimiz (s.a.v)'in müjdesine ermesindeki sır, mürebbii, mürşidi Akşemseddin (k.s)'le olan kalbî irtibatı, ricalullahın, ordusunda bulunması, ulemadan Molla Gürani ve Şeyh Sinan gibi zevat-ı kiramla kurduğu münasebettir.

Osmanlı'yı ayakta tutan değerler; nizam ve intizamı temin eden ordu, ilim ve irfanı aşıl原因an medrese, edep ve erkanı öğreten tekkedir.

Nefsinin esiri binlerce insanı ıslaha çalışan meşayih-i kiramdan Es'ad-ı Erbili'ye "Dinsiz Kadir" lâkaplı biri: "Herkesi ıslah ediyormuşsun, haydi beni de ıslah et." der. Es'ad-ı Erbili'nin: "Abdest al, gözünü yum, karşıma otur." sözlerine, "Alalım, yumalım, oturalım bakalım." şeklinde karşılık verir. Abdest alıp gözlerini kapayan zât, bir müddet sonra ateşli kalbi, yaşlı gözleriyle "Allah" diye feryat eder ve "Bu hal ile canımı al yâ Râb." der.

Es'ad-ı Erbili'nin halifeleri şeyh Mustafa Hulusi (k.s)'nin sohbet halkasını dağıtmanın türlü planlarını kuran, dağlarda eşkıya, bağlarda hırsız, İpsiz Ahmet Ağa, isyanından nedametle: "Onlar Hakk'ı ansın da ben onlara hile kurayım. Bu olacak iş değil." deyip zikir

halkasına yönelir. Dedem Şeyh Mustafa Hulusi (k.s): "İpsiz Ahmet Ağa ıslah oldu, kapıyı açın." buyurur. Ahmet Ağa gözyaşlarıyla sohbeğe dahil olur. Çok geçmeden nefsin mertebelerini aşarak gönül fethine erişir. Ricalullah'tan olduğu da söylenir. Camilerde ara ara Allah diye cezbelenir. Bir seher vakti Mevlâ'yı zikrede ede maşuk-i hakikisine kavuşur.

Oturup kalktığı her yerde Hakk'ın senâsıyla meşgul olan Üstaz-ı Âlimiz Hacı Hasan Efendi (k.s): "Bize, isyanda olan kimseleri gönderin." diyerek sayılamayacak insanın irşad ve ıslahını sağlamıştır, biiznillah-i Teâlâ. Bir misal arzetmek gerekirse; onbinlerin iştirak ettiği Adana'daki vaazlarında, isyana gitmekte olan bir kadın, zanilerin Allah katındaki cezasını duyunca olduğu yere düşer. "Allah beni bağışlar mı?" diye Adana'nın müftüsüne mektup yazar. Sonra günahlarından tevbe ederek Mevlâ'ya yönelir.

Kıyamete kadar mühlet isteyen şeytan ve avanelerine karşı mücadeleyi her an diri tutup, kafalardaki ve gönüllerdeki karanlıkları ilimle, irfanla, aydınlığa kavuşturmalı, "İki günü birbirine eşit olan ziyandadır." gerçeğini kendimize şiar edinip, her zaman yeni mânevî fetihlere yönelmemiz gerektiğini aklımızdan çıkar-mamalıyız.

○

1- Nahl, 125

2- Mustafa Kara, "Tekkeler ve Zaviyeler" adlı eserinden yararlanılmıştır.

Duâ

Dua, şeytanın yalan yemini üzere yasaklanan ağacın meyvesinden yeyip yeryüzüne inen, iki yüzyıl zellesine ağlayan ebü'l-beşerin gözyaşını silen el...

Dua, azgın kavmin, bütün ikazlara rağmen söz dinlemez asilerin sulara gark olup, kahrına sebep olan dil...

Derdi, Eyyub'a aşk olan peygamberin ızdırabına sürülen merhem... Ateş-i Nemrud'u, İbrahim'e gül... İlâhi minberin hatîbini bülbül kılan sır...

Dua, Enallah iddiasıyla küçücük bir sineğe mağlup olan cebbarların, gaddarların acı akıbeti... Doğarken mübarek parmağını "ümmetî ümmetî" diye arşa kaldıran, düşmanına bile hidayet talebinde bulunan Peygamber'in merhameti...

Allah (c.c)'in: "Bana dua eden kulumun duasını kabul ederim."¹ sözü, Habibullah (s.a.v.)'in tarifiyle: "İbadetin de özüdür."² dua.

Allah'ın azameti karşısında kulun, aczini itiraf ile, dergâh-ı ulûhiyetten hayır ve rahmet ricasında bulunmasıdır, dua.

Dua, âsiler için Allah'ın affına erdiren merdivendir. Ebu Hüreyre (r.a)'den rivayetle Peygamberimiz (s.a.v): "Rabbimiz her gece, gecenin üçte biri kaldığı zaman, dünya semasına iner ve buyurur ki: "Yok mu dua eden?"

Yok mu benden isteyen? Yok mu bağışlanmasını isteyen? Ben de onu bağışlayayım." buyurur.

Dua, kul ile Allah arasında manevî bir alış veriştir.

Dua, sevgiliye sunulan iştihak lisanıdır.

Dua, günahlardan arınmadır. Efendimiz (s.a.v): "Allah'ım! Günahlarımı kar ve dolu ile temizle; beyaz elbinin kirden temizlendiği gibi kalbimi günahlardan arındır."³ buyurmuşlardır.

Doğarken, ölürlen, hayatla memat arasında ferdî ve ictimâî bütün görevlerimizde duanın ehemmiyeti pek büyüktür. Salat kelimesinin de asıl anlamı dua olduğuna göre⁴, günde beş vakit namazımızda ve nafilâ taatlerimizde Allah'a dönmekteyiz. Sadece biz değil, bütün mevcûdat Rabb-i zü'l-Celâl'e yönelmektedir. "Göklerde ve yerde ne varsa hepsi Allah'ı tesbih etmektedir."⁵

Âciz, fâni varlığın âlî ve bakî olan varlığa halini arz etmesidir dua. Dua, kulun Mevlâsına yalvararak ve korkarak iltica etmesi sebebiyle en iyi ibadet şekli sayılmıştır. Cenâb-ı Hak: "Rabbimize yalvara yalvara ve için için dua ediniz."⁶ buyurur.

Ümitlerin yok olduğu anda yapılan dua makbuldür. Yalnız, istenilenin yerine getirilmesinden sonra Allah'ın unutulmaması gerekir. "İnsana bir zarar dokundu mu, hemen samimiyetle Rabbine yönelerek, O'na dua eder. Hakk Teâlâ kendisine bir nimet ihsan etti mi, önce yalvarıp yakardığını unuttur. İnsanları Allah yolundan sapıtmak için O'na eşler ve ortaklar koşar. De ki, bu nankörlükte kısa bir müddet daha safa sür. Sen de cehennemliklerdensin."

Allah'ı medh ve senâ ederek, O'na aczimizi arz edip, lütuf ve yardım beklemektir dua. "(Ey Habibim!) Kullarım, sana beni sorarlarsa, (onlara bildir ki) şüphesiz ben (onlara) yakınım! Bana dua edince dua edenin duasına icabet ederim. O halde onlar da benim (emirlerime) ica-

bet etsinler. Bana iman etsinler ki (Hakk'ı bulacakları yola) irşad olsunlar.”⁷

Dua ile alâkalı konuları ihtiva eden 200 ayet-i celile vardır Kur'an-ı Kerim'de. Tesbih ve zikir, tazarru ve niyazla gece gündüz, Allah'a yalvarıp yakaran Efendimiz (s.a.v)'in, dualarıyla ilgili hemen hemen bütün hadis kitaplarında husûsi bir bölüm vardır. “Kitabü'l-Ezkâr ve d-Daavât ve Tefsîruha”, “Kitabü'd-Dua” sadece buraya kaydedebildiklerimiz. Lüzum ettikçe kullanabileceğimiz ebatta daha dolu kitapçıklar mevcuttur. Mahmud Sami Ramazanoğlu (k.s)'nin “Dular ve Zikirler” kitabı bunların en mühimlerindenidir.

Allah'ın ezelde takdirini dua değiştirmez. Bu sebeble duaya gerek yoktur diyenlere İmam Gazâlî (r.a): “Dua ile kazânın savuşturulması da kazâdır.” diyerek cevap vermiştir.

İmam Rabbânî (r.a) kazâyı iki kısma ayırır:

- 1- Mübrem kazâ
- 2- Muallak kazâ

Mübrem kazâ, kesinleşmiş ve hiçbir surette değişmeyendir. Cenâb-ı Hakk: “Bizim nezdimizdeki söz değiştirilmez.”⁸ ayetiyle ifade eder bu gerçeği.

Muallak kazâ, şarta bağlı olandır. “Allah dilediğini silip iptal eder, dilediğini de sabit kılar.”⁹

Ashab-ı kiram: “Ey Allah'ın Rasûlü! Bizim amellerimiz, tamamlanmış bir şey midir? Yoksa yeni başlayan bir iş midir?” dediklerinde, “Bitirilmiş bir şeydir.” buyunca, “O halde amel nerede kalır?” sorusuna Efendimiz (s.a.v): “Çalışınız herkes kendisi için yaratılmış olan şeye kolaylıkla ulaşır.” buyurarak, hem kaderin tâyin edilmiş olduğunu, hem de kolaylığa kavuşmak için çalışıp amel etmenin lüzûmunu bildirmiştir.

Duadan maksat, kulluk, tevazu ve alçak gönüllülük, arz ederek münâcaatta bulunmaktır. Kaza ve kadere ri-

za ile beraber Allah'a dua etmek, Allah'ın kudretine her şeyden fazla saygı duymaktır.

Bütün olaylar sebeblere bağlı ise, dua da o sebeplerden biridir. Ezelde duaya bağlı olarak takdir edilen taleplerin de herhalde dua şartıyla olacağının bilinmesi gerekir.

Dua hakkındaki naklî delilleri ancak kâfirler inkâr edebilirler."Bana dua ediniz ki size icabet edeyim."¹⁰, "Rabbimize yalvara yalvara ve için için dua ediniz."¹¹, "Yoksa sıkıntıya düşen kimseye, kendisine dua ettiği zaman icabet eden mi?"¹², "De ki: Duanız olmasa Rabbin size ne kıymet verir."¹³ Dua edip istemeyenlere Allah gazap eder.", "Rabbimiz: Bana dua edin icabet edeyim. Çünkü bana ibadeti terk edip büyüklük taslayanlar, aşağılanarak cehenneme gireceklerdir."¹⁴ buyurur.

Dua ile ilgili bazı Hadis-i Şerifler şöyledir:

"Dua, ibadetin ta kendisidir.", "Allah katında, duadan daha hayırlı bir şey yoktur.", "Dua ibadetin beynidir.", "Size, düşmanlarınızdan kurtaracak ya da rızınızı bol kılacak bir şeyi bildireyim mi? Gece gündüz Allah'a dua edersiniz. Çünkü dua mü'minin silahıdır.", "Şüphesiz Rabbimiz haya sahibidir. Kulu ellerini kaldırırsa, O, iki elini boş ve hüsrana uğratacak bir şekilde geri çevirmekten haya eder.", "Dua gök ile yeryüzü arasında durur; benim üzerime salat ü selam getirilmedikçe yükselmez. Beni hayvanına binen adamın su tası yerine tutmayınız. Bana duanın başında, ortasında ve sonunda salat ü selam getirin!", "Biriniz Rabbinden bütün ihtiyaçlarını istesin, hatta pabucunun kopan kayışını bile istesin.", "Allah kendisinden istemeyene gazap eder.", "Allah'tan, lütuf ve ihsanından isteyin! Çünkü Allah kendisinden istenmesinden hoşlanır. En üstün ibadet, sıkıntının giderilmesini beklemektir.", "Kul, duasında, üç şeyin birini almaktan şaşmaz. Ya dua saye-

sinde günahı bağışlanır, veyahut peşin bir mükafat alır, veya ahirette karşılığını bulur.”

Duanın Âdâbı

1- Şerefli vakitleri aramak: Arefe günleri, Ramazan-ı şerif ayı, Cuma günü ve geceleri ve seher vakitlerinde.

2- Şerefli hallerden istifade etmek: İslam ordusu küf-far ordusuyla karşılaştığı an, yağmurun yağdığı anda, namaz sonlarında, ezan ile kamet arasında, oruçlu iken ve secde halinde dua etmek.

3- Kibleye dönerek, koltuklarının altı görülecek şekilde ellerini kaldırıp dua etmek.

4- Duayı gizlice, hafif sesle yapmak.

5- Duada yapmacık sözlerden sakınmak.

6- Huzur ve huşu içinde, Allah'tan korkarak ve kabulünü ümid ederek, istediği şeyde ısrarla durmak.

7- Duasında azimli ve Allah'a karşı hüsn-i zanda bulunmak.

8- Tekrar tekrar isteyerek duasında ısrar etmek.

9- Duaya besmele ile başlamak.

10- Asıl, duanın kabul olmasında bâtinî edebe riayet etmektir.

Duada gönlü tamamen Allah'a vermek gerekir. Musa (a.s) dua eden birine tesadüfle, “İlahî, elimde olsa ona yardım ederim.” deyince Mevlamız: “Ben o kuluma senden daha çok merhamet ederim ama onun kalbi sahip olduğu koyun sürüsündedir. Gönlü başkasına bağlı olanın duasını kabul etmem.” buyurmuşlardır. Musa (a.s), hâli adama anlattı. Adam gönlünü Hakk'a verdi ve duası kabul oldu.

İbrahim (a.s) ateşe atılırken Cebrail (a.s) ihtiyacını sorduğunda, “Senden her hangi bir ihtiyacım yok.” dedi. O halde Allah'tan kurtulmayı iste deyince İbrahim (a.s): “O'nun benim durumumu bilmesi kâfi.” buyur-

muştur. İşte Mabud olan Rabbin varlığında fena bulmanın hakikati budur.

Dua gök kapısının anahtarı, onun dışlarıyise helal lokmadır. Hadis-i şerifte: "Adam Allah'a itaat için yola çıkar, uzun müddet yolculuk yapar da saç, sakalı, birbirine karışmış ve tozlanmış bir halde ellerini göğe kaldırır ve: "Ey Rabbim!" diyerek duada bulunur. Halbuki adamın yediği, içtiği, giydiği haramdır. Hep haramla beslenip durmuştur. Böylesinin duası hiç kabul olunur mu?"¹⁶

Müslümanın duası üç sebepten biri dışında reddolunmaz:

1- Ya günah olan ya da akraba ile ilişkiyi kesme v.b ile ilgili bir konuda dua ederse.

2- İsteddiği şey kendisi için ahirete bırakılacak olursa.

3- Veya duası nisbetinde kendisinden bir kötülük silinecek olursa.¹⁷

Şarih Kirmani: Hadis-i şerifde duanın iki şartını bildirir:

1- Acele etmemek

2- Dua ettim de kabul olmadı dememek.

İbn-i Kayyim: "Bir hane sahibinin gece gündüz 40 defa kapısını çalan bir kimseye günün birinde icabet olunur." der.

Şeyh Sa'di: Bir kimse, sabah padişahın hizmetinde bulunursa, üçüncü sabah padişahın ona lütuf ile bakması, ihsan ve inayette bulunması muhakkaktır."

Duanın kabülü üç şeye mütevakkıftır:

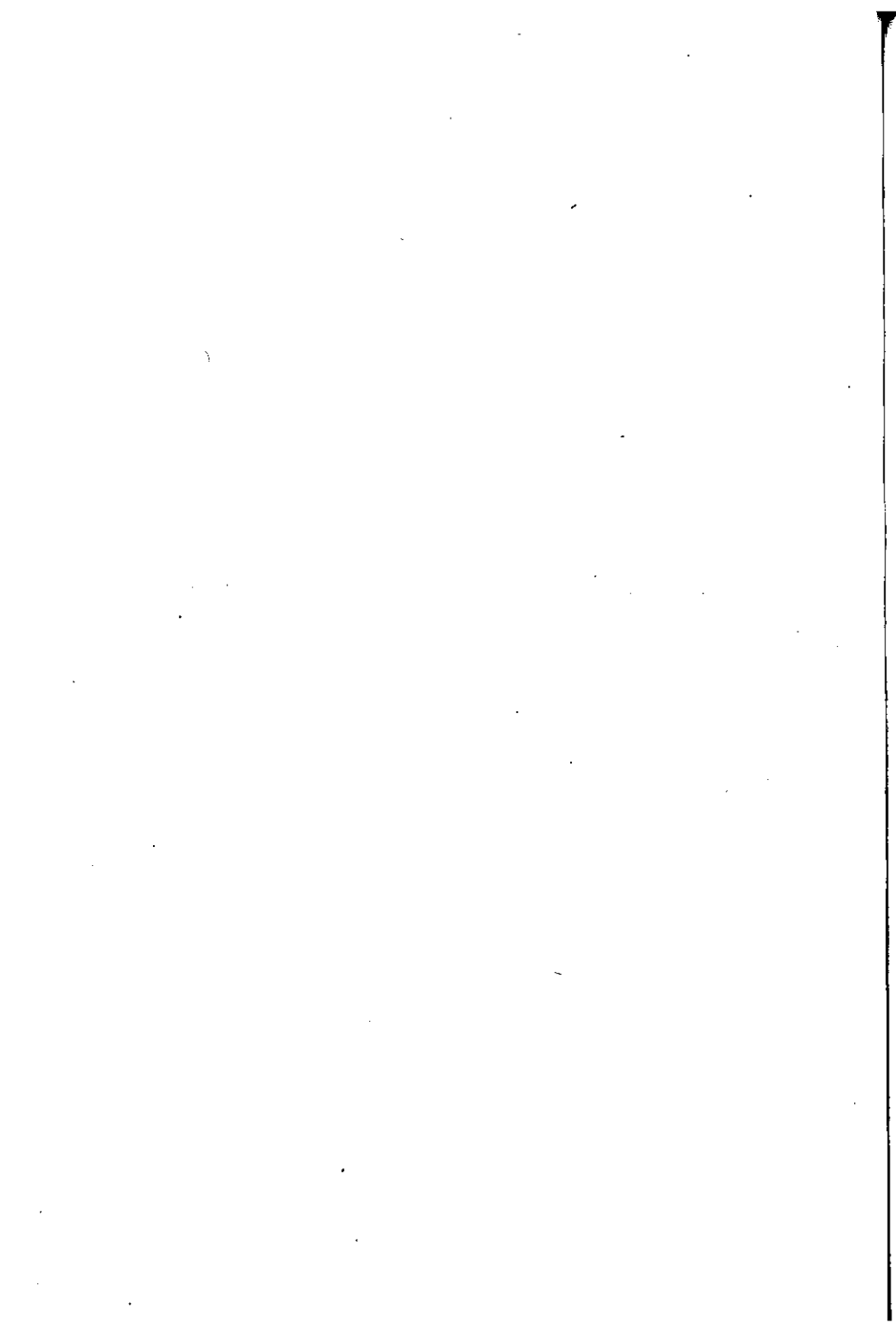
1- Kazaya muvafık olmak.

2- O kimse hakkında duanın kabülü hayır olmak.

3- İstenilen şey muhal olmamak.

Yüce Mevlamız cümlemizi, duânın hakikatini idrak eden kullarından eylesin.

-
- 1- Bakara, 186
 - 2- Tirmizî Daavât, 1
 - 3- İbn-i Mâce Duâ, 3
 - 4- Enam, 52; Kehf, 28
 - 5- Teğabün, 1
 - 6- A'raf, 55
 - 7- Bakara, 186
 - 8- Kaf, 24
 - 9- R'ad, 39
 - 10- Mü'min, 60
 - 11- A'raf, 55
 - 12- Naml, 62
 - 13- Furkan, 77
 - 14- Mü'min, 60
 - 15- İmam-ı Gazalî, İhyâ
 - 16- Müslim
 - 17- Tirmizî

Helâl Kazanç

Nasihatlarında H. Hasan Efendi (k.s); Peygamberimiz (s.a.v)'in: "Benim zamanımda fakirlik, ahir zamanda zenginlik hayırlıdır.", "Veren el, alan elden üstündür." Hadis-i Şeriflerini çokça ifade ederek, emeklerinin dışında hiçbir şeye meyletmediklerini, levha yazarak rızıklarını temin ettiklerini anlatırlardı. "İmanlı sanatkârı Cenâb-ı Hakk'ın sevmesi muhakkaktır."¹ "En temiz kazanç kişinin elinin emeğidir. Kişinin kendine, ehline, çocuğuna hatta hizmetçisine yaptığı masraf, harcadığı para, sadakadır."² buyurur Efendimiz (s.a.v).

Dedem Mustafa Hulusi (k.s), rızkını alınteri ve el emeğiyle sağlayanların taamından yiyerek rahatsızlıklarını geçirirlermiş. Evimizden sofraya hiç eksik olmaz, misafirlere turşu ile bulgur pilavı ikram edilir. Yemeğin tadının nereden geldiğini soranlara Mustafa Hulusi (k.s), taamın helal olduğunu, rıza-i İlâhi ile hazırlandığını söyler.

Üstazımızın misafir oldukları hanenin önüne, sabahın erken saatlerinde bir zât gelir. "Efendim! Davet olduğunuz ev sahibinin kazancı şüpheli, feyizinize mani olur" der ve ayrılır.

Haram Mal

Haramla iştigal edenlerden biri, Sami Ramazanoğlu (k.s)'nu davet eder. Sabah kahvaltısı ikram edilirken çaydanlığın kulpu koparak kaynar su, Üstazımızın ellerine dökülür. Aman Üstazım diye telaşa kapılanlara: "Bizim elimizi ateş yakmaz." buyurarak sofradan kalkarlar.

Yahyalı'dan bir amca, Hacı Hasan Efendimize (k.s) bir bakraç bal getirir. Anamız hediyeği görünce tiksindir. Üstazımız da çam sakızı gibi görür. Amcanın eline bakraç teslim edilir. Biraz yürüdüktan sonra amca, "Herhalde balın yerine başka bir şey konmuş." der. Açıp baktığında, boşaltmayı unutmuşlar diye tekrar getirdiğinde, Üstazımız, kabul edemeyeceklerini söylerler. Gelen hediye meğer, mirası bölüşülmeyen maldan getirilmiş. Nefsine yenik düşen zât, "babası böyle reddetmedi" diye şiirler yazar. Hadiseden haberdar olan Kürtoğlu Mehmet Amca, bu tavrın helake götüreceğini izah edince nedametle şu şiiri söyler:

Şemsi yine dillenecek,
Bellenirse bellenecek,
Yolun taşı ellenecek,
Taşına kurban olduğum.

Yeşilhisar içmecesinde Sami Ramazanoğlu (k.s)'na, bir kadın, meyvelerden ikram eder, ayrılır. Meyveye el sürmek isteyenlere, Üstazımız engel olurlar. Bir müddet sonra tapu memuru gelerek: "Efendim meyveleri getiren hanım, bunları mirası bölünmeyen maldan getirdi." der.

Haram lokma şöyle dursun, gafletle pişen taamdan da yemez ârifler.

Sivaslı İbrahim Hakkı Topraklı (k.s) (İhramcı Zâde), bir defasında, ikram olunan çayın Allah (c.c) düşünce-

sinden uzak olarak hazırlandığını, içenlere gaflet vereceğini düşünerek, tekrar, huzurla kaynatılmasını emir buyururlar. Taliplerden âşık bir zâtın ocağa koyduğu çay demlenirken, kendisi de, kalbi ateşli, gözü yaşlı bir halde İlâhî şevkle demlenerek çayı hazırlar.

Helâl yoldan temin edilen kazanç bizim de, evlatlarımızın da ıslahına vesile olur. Üstazımızın Üstazı, S. Ramazanoğlu (k.s)'nin doğumunda kapıya gelip kaybolan zât, "Anne, dünyaya gelen yavru zamanın kutbu olacak, sakın onu abdestsiz emzirme, şüpheli taam yedirme." demiştir.

İmam-ı Âzâm (rh.a)'ın babasının, dere kenarında abdest alırken suyun getirdiği elmanın dişlerinin dibine temasıyla, oğlu İmâm-ı Âzam (rh.a)'ın, Kur'an'ı bir günde değil de iki günde hıfzettiği nakledilir büyükelimizin dilinden.

"Kişinin yediği en hayırlı yemek, elinin emeğiyle kazandığı yemektir. Dâvud Peygamber de elinin emeği ile geçinirdi."³ Helâlinden çalışarak yorgun bir vaziyette yatağına giren insan, günahları affedilmeden uykuya geçmez."⁴ buyurur Efendimiz (s.a.v).

Rabbimiz (c.c): "Ey iman edenler! Size rızık olarak verdiğimiz helâlden yeyin! Eğer yalnız Allah'a kulluk ediyorsanız O'na şükredin!"⁵ "Ey iman edenler! Mallarınızı aranızda bâtil bahanelerle yemeyin! Ancak karşılıklı rıza ile yaptığınız ticaret başkadır. Nefislerinizi öldürmeyin! Şüphesiz ki Allah size karşı çok bağışlayıcıdır."⁶

Allah (c.c)'ın halk ettiği nimetler boşa yaratılmamıştır. "Sizi boş yere yarattığımızı ve sizin hakikaten huzuruza getirilmeyeceğinizi mi sandınız?"⁷ Biz, gök ile yeryüzünü ve ikisinin arasında bulunanları bâtil olarak yaratmış değiliz. Bu küfre kayanların zannıdır. O küfre kayanlar için ise ateşten helak vardır."⁸

Dünyaya Bakış

Nebi (s.a.v), Selmân-ı Fârisî ile Ebu'd-Derdâ arasında kardeşlik tesis buyurmuştu. Selmân (r.a), Ebu'd-Derda (r.a)'yı ziyarete geldiğinde onu eski elbiseler içinde gördü. Anası: "Kardeşin bizi de, dünyayı da terk etti. Gündüz oruç, gece mukim." dedi. Ebu'd-Derda, kardeşi Selmân'ı öptü, kucakladı, yemekler ikram etti ama kendisi oruçluyum diye yemedi. Gece, yatırdı kardeşi Selmân'ı ama kendisi uyumadı. Selmân (r.a) engel oldu ise de tekrar taate koyuldu. Yine Selman (r.a) mâni oldu. Gecenin âhir vakti olunca ikisi de kalkıp ibadet ettiler. Namazı müteakip Selmân (r.a), kardeşi Ebu'd-Derdâ'ya: "Kardeşim! Üzerinde Rabbinin, kendinin ve ailenin hakkı vardır. Meşrû olarak ye, iç, oruç tut, namaz kıl, uyu, hayat yoldaşınla seviş." dedi.

Ebu'd-Derdâ bu hadiseyi Nebi (s.a.v)'ye anlatınca Rasûlullah (s.a.v): "Selmân doğru hareket etmiştir." buyurdular.

Kur'an-ı Kerim'de âcile⁹ ve ûlâ¹⁰ olarak tanımlanan dünya hayatı, ahirette ebedî saadeti elde etmemiz için kullanılacak olursa mezzum değildir. Hadis-i Şeriflerinde Efendimiz (s.a.v) şöyle buyururlar: "Sizin en hayırlınız dünyası için ahiretini, ahireti için de dünyasını terk etmeyen ve insanların sırtına yük olmayandır." (Deylemi, Enes (r.a)'den rivayet etmiştir.) Muhyiddin-i Arâbî (k.s), dünyayı, İlahî güzelliği yansıtan bir ayine olarak tanımlar. Peygamberimiz (s.a.v): "Muhakkak Cenâb-ı Hakk, dünyayı ahiret niyetine göre verir." buyurmuştur. "Rabbinin makamından (insanların hesap vermek üzere oldukları yerden) korkan kimseye iki cennet vardır." ayet-i kerimesinde zikrolunan iki cennetten birisi, cenneti acile olan (bu dünyadır). Cennet-i âcile, tabirini (İleride salih kullara bahşolunacak olan

ahirettir) Allah'ın emirlerini kılı kırk yararcasına tatbik eden, münevver yolun takipçilerinin bu dünyada aldıkları manevî haz ve lezzeti anlatmak için kullanmıştır M. Es'ad Erbîlî (k.s) (d. 1847).

Allah (c.c.)'a kulluğu engellemeyen dünya hayatı mezmum değil, muhteremdir. Mezmum (kötülenen) dünya, ahiret üzerine tercih edilendir. "Bu (tehdit), onların dünya hayatını Ahiret'e tercih etmelerinden (dünyayı ahiretten daha çok sevmelerinden) ve Allah'ın kâfir bir kavmi hidayete erdirmeyeceğinden ötürüdür."¹¹

Gazzâlî (rh.a) İnsanları Üç Kısma Ayırır:

1- Dünyaya bağlanıp Ahireti terkedenler. Bu zümrenin çoğunlukta olduğunu beyan eder "İhya" adlı eserinde.

2- Dünyayı tümünden terkedenler.

3- Dünya ve Ahiret'in hakkını verenler.

Makbul olan da bu üçüncü zümredir. Çünkü Halikımız (c.c): "İnsanlardan bazıları da Yâ Rabbi! Bize dünyada bir güzellik, ahirette de bir güzellik ver. Bizi ateşin azabından koru derler."¹² Dünyadaki güzelliğin ilim, amel, güzel ahlâk ve afiyet olduğu belirtilmiştir müfessirîn-i izam tarafından. Ahiretteki güzellik ise cennet ve nimetlerdir.

Âl-i İmrân suresinin 14. ayet-i celfesinde, "Kadınlardan, oğullardan, kantar kantar altın ve gümüşten, nişanlı atlardan, develerden ve ekinlerden gelen zevklere aşırı düşkünlük, insanlar için süslenip hoş göründü. Bunlar dünya hayatının geçimidir. Oysa gidilecek yerin güzel olanı Allah katındadır. De ki: Size bunlardan daha hayırlısını haber vereyim mi? Takvaya erenler için, altından ırmaklar akan cennetler vardır. Orada devamlı kalacaklardır. Tertemiz eşler ve Allah'ın rızası vardır ve Allah kullarını hakkıyla görendir." "Kadınlara olan

ilgi, iffet ve namusu koruma, çocuklara olan sevgi, Muhammed ümmetinin çoğaltılması, mal ve mülke meyil, Allah (c.c) yolunda infaka, toplumun saadetine matuf olursa elbette güzeldir.

Yüce Allah (c.c) kudsi hadiste şöyle buyurur: "Ey dünya! Bana hizmet edene hizmet et, sana hizmet edenini de sen hizmetinde kullan." Dünya gölge gibidir. Bütün varlığımızla ona dönerek takip edersek tutamayız. Sırtımızı döner, kalbimizi Mevlâ'ya verirsek o bizi takip eder. Dünyayı nasıl değerlendirmemiz gerektiğini şu misal çok güzel açıklar. Bir arabanın motoruyla direksiyonun görevi farklıdır. Motor vasıtanın çalışmasını, direksiyon da yolu tayin eder. Kalb, motor gibi Allah (c.c)'ı zikreder. Bir an O'ndan gafil olmaz. Kafa da dünya işlerini ayarlar. Bu örneği veren Sâmî Ramazanoğlu; öyle evlatlarımız var ki, zengin, fabrikatör ama gönlünde zerre kadar dünya muhabbeti yok. Öyle de sâliklerimiz var bir gömleğe muhtaç fakat gırtlığına kadar dünya muhabbetine gömülmüş, buyururlar.

Nevşehir'den Üstamızla birlikte geliyorduk. Hacı Hasan Efendi (k.s)'nin önde giden bir arabayı durdurup biri esnaf, bir diğeri sarraf olan iki kişiye, "Hep dünya işlerini konuşup durmayın, ebedî kalacağımız ahiretten de bahsedin." tavsiyesinde bulunmaları hiç hatırmızdan çıkmaz.

"El kârda gönül yarda" düsturuna riayetle yapılan çalışma, Hakk (c.c) katında makbuldür.

1- et-Terğib ve-Terhib, c. 2, s. 524

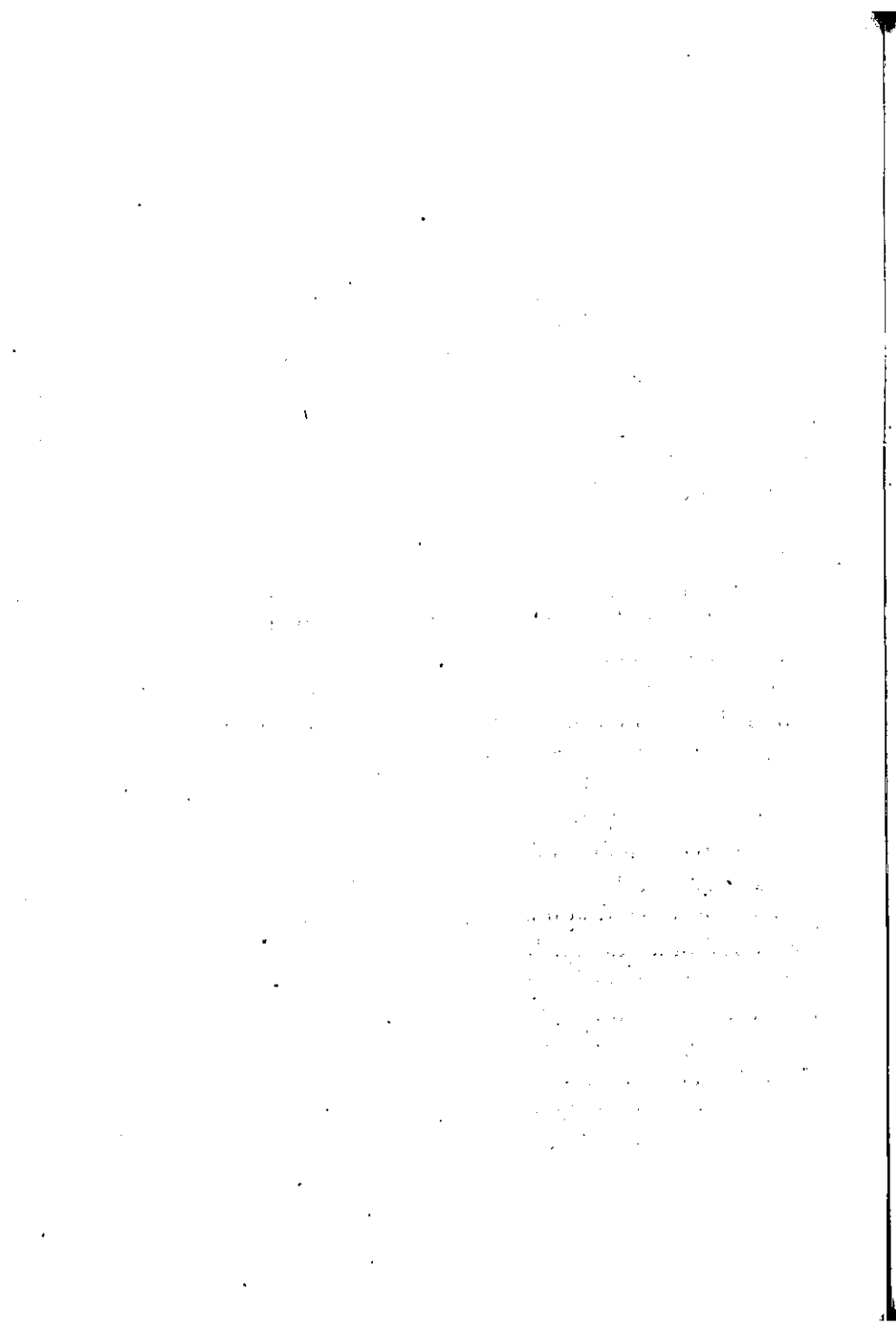
2- İbni Mâce, Ticaret, no: 2137

3- Buhari, Buyû

4- Camiu's-Sağîr

5- Bakara, 172

- 6- Nisa, 29
- 7- Mü'minûn, 115
- 8- Sâd, 27
- 9- Kiyâme, 20
- 10- Duhâ, 4
- 11- Nahl, 107
- 12- Bakara, 201

Veren El

İsâr, başkalarını kendisine tercih etme, nefsini unutup başkasını hatırlamanın adıdır. Ganiyyü'l-âlemîn olan Halik-ı zü'lcelâlin, Rahman sıfatının tecellisi, Habîb-i Zîşân (s.a.v)'ın Kur'ân-ı Kerim'deki vasfıdır. Nebîlerin, siddıkların, şehidlerin, salihlerin ahlâkı hep isâr'la şekillenmiştir. Asırlar boyu dünya hakimiyetini elinde tutan medeniyetin muvaffakiyyetinin sırrı, teftişe çıkan padişaha: "Ben bu sabah alışveriş yaptım, karışdaki bakkal daha siftah etmedi." dedirten duygudur. Halkın kıtlık anında, develer yükü erzakın karşılığını vermek isteyenlere, "Sizden daha fazla verene satacağım." diye malını Mevlâ'ya satan, "Rabbimle bir ahdim vardı, o yerine geliyor." diye sevinen, "Azâlarım tamam olsaydı Allah (c.c)'ın yolunda fedâ olurdum." diye yakınan, "İddianâme hazırlamama lüzum yok, bugün akşam iftarı sevgililer sevgilisiyle açacağım." diye canını Rabbine adayan, bu davranışının karşılığını, "Allah (c.c), mü'minlerden mallarını ve canlarını kendilerine (verilecek) cennet karşılığında satın almıştır. (Tevbe 111)" İlähi hükmünce alan kahramanların ahlâkıdır isâr.

"Göz açıp yumuncaya kadar, bundan da az bir zaman da olsa beni nefsimе terketme." duâsıyla, Allah'a (c.c) giden kapının bekçilerinin huyudur isâr. Yoksula,

yetime ve esire iftar vakti yiyeceğini bahşedip su ile yetinen bahtiyarların,¹ Rasûlullah (s.a.v)'ın, misafiri karnını doyurmak için çocuğunu uyutup, ışığı söndüren, yer gibi yapıp yemeyen, bizlere istikamet tayin eden yıldızların edebidir isâr. Ömrünü, ilmini, malını, vücudunu Allah (c.c) yolunda harcayan, bu nimetlerin hesabını o büyük mahkemede nasıl vereceğim diye tebliğ ve davete koşan, ayât-ı İlâhiyi menfaat karşılığı satmayan, dünyaya kapitalist bir düşünceyle bakmayan, gece gündüz malıyla, diliyle, kalemiyle, her hâliyle Allah'ın yolunda gayret gösteren kişinin adıdır isâr.

Hakkında, "Biz Kur'an-ı Kerim'i sana güçlük çeke-sin diye indirmedik." (Taha: 2), "Onlar iman etmiyorlar diye neredeyse kendine kıyacaksınız." (Şuara:3) ayetleri nazil olan, insanlık salâha ersin (kurtulsun) diye gayri müslimlere bile acıyıp panayırlarda dolaşan, Ebû Cehil gibi muannit kafirin kapısını 27 defa çalan, nesillerinden bir müslüman gelir düşüncesiyle gittiği Taif yolculuğunda, kendisini kan-revan içinde bırakmalarına rağmen, akla hayale gelmedik zulmü yapanları bağışlayan Muhammedimizin (s.a.v) izini takip etmektir isâr.

Cehenneme atılmaya bile -ümmet-i Muhammed kurtulsun diye- razı olan siddıkların, nail oldukları gönül zenginliği ile kafirlere bile acımalarının adıdır isâr.

Taşa, toprağa, nebata ve hayvanlara bile şefkattir isâr. Yıllarca yolların temizliğini, hayvanatın hizmetini yapan, insanların derdini dert edinen sûfilerin edebiyatı edeblenmektir isâr.

Manevi erlerden biri olan Hazreti Şâh-ı Nakşbend "Gönül yap; gönlü kırık olanlara, kendisine kimsenin itibar etmediği, dönüp bakmadığı düşkünlere Cenâb-ı Hakk, rububiyet nazarıyla nazar buyurur." şeklinde buyurmuşlardır. Şâh-ı Nakşbend (k.s): "Hizmet ettiğim, yarasını, beresini tedavi ettiğim bir köpek sırtını yere

koydu, dört ayağını da yukarı kaldırıp yüzünü semaya çevirerek öyle bir niyazda bulundu, ben de ellerimi kaldırıp amin dedim. İşte ne olduysa o anda oldu." buyurur.

Yirmi yıl medresede ilim tahsiliyle meşgul olup hiçbir şey anlamayan, herkesin alay ettiği bir talebe, soğuk kış gecesinde yavrulayan bir köpeği şefkatle odasına alıp ona sıcak aş içirir, karnını doyurur. Sabahında, müderrisin ders taliminde, hocasına, bazı cümlelerin tashihiini söyler, bakar ki hocası, ledünni ilim (Allah tarafından bahşedilen ilim) doğuyor talebenin düzeltmelerinde. Diğer talebeler hayretler içinde kalırlar. "Bu ana kadar hiç sesi çıkmayan, tembel olarak bilinen bu talebe hocasına talimde bulunuyor. Bu neyin nesi? Aman Allahım!" derlerken, müderris: "Yavrum bizi bu kadar sıkıştırma (zorlama), gece o köpek, Rabbımıza yalvarırken biz de âmin diyorduk" der.

Herkese etmeli şefkat
Mahlukattan etme nefret
Kalbin eğri olmaz sohbet
Bağrımızı ezendir bu

"Veren el alan elden hayırlıdır." "Güçlü imanın belirtisi vermektir." "İki kişiyi doyuracak yemek, üç kişiye, üç kişiyi doyuracak yemek, dört kişiye yeter." "Kesenin ağzını büzüp boğma. Aksi halde Allah (c.c) da sizin rızkınızı keser. Malını sayıp hapsetme. Aksi halde Allah da senden nimetlerini esirger. Sakın çömlekte para saklama. Aksi halde Allah da rızıklarını senden saklar. Gücün yettiği kadar ama muhakkak ver." buyurur Peygamberimiz (s.a.v).

Rahman, Rezzak sıfatlarıyla mü'mine, kafire nimetini bahşeden, bütün mahlukatın rızkını vermeyi taahhüt

eden Mevlamız, bizden bu ahlâkı ister. Ariflerin, velilerin tek işareti sehâ, cömertlik, infak ve isâr'dır . Kenan Rifai "Aşkın zekatı vermektir." der. İbrahim (a.s), kendisine misafir olmak isteyen bir gayrimüslime: "Müslüman ol öyle gel." deyince, Rabbımız (c.c): "Ey İbrahim! Biz bu kafire elli yıldır rızık veriyoruz, ne olur sen de bir lokma yedirseydin?" nidasında bulunur. İbrahim (a.s), gayrimüslimden özür dileyerek İlâhi nidayı haber verir. O da: "Bir Rabb, düşmanı için dostunu azarlıyor." der ve iman eder.

"Ahlâkın zirvesi; vermeyene vermek, gelmeyene gitmek, zulmedenleri bağışlayıp, kötülük edenlere iyilik yapmaktır." buyurur güzeller güzeli Peygamberimiz (s.a.v).

Evvel gelmeyene gider
Zulmedenleri affeder
Vermeyene verir mutlûbu dîdâr
Kötülüğe iyilik gerek

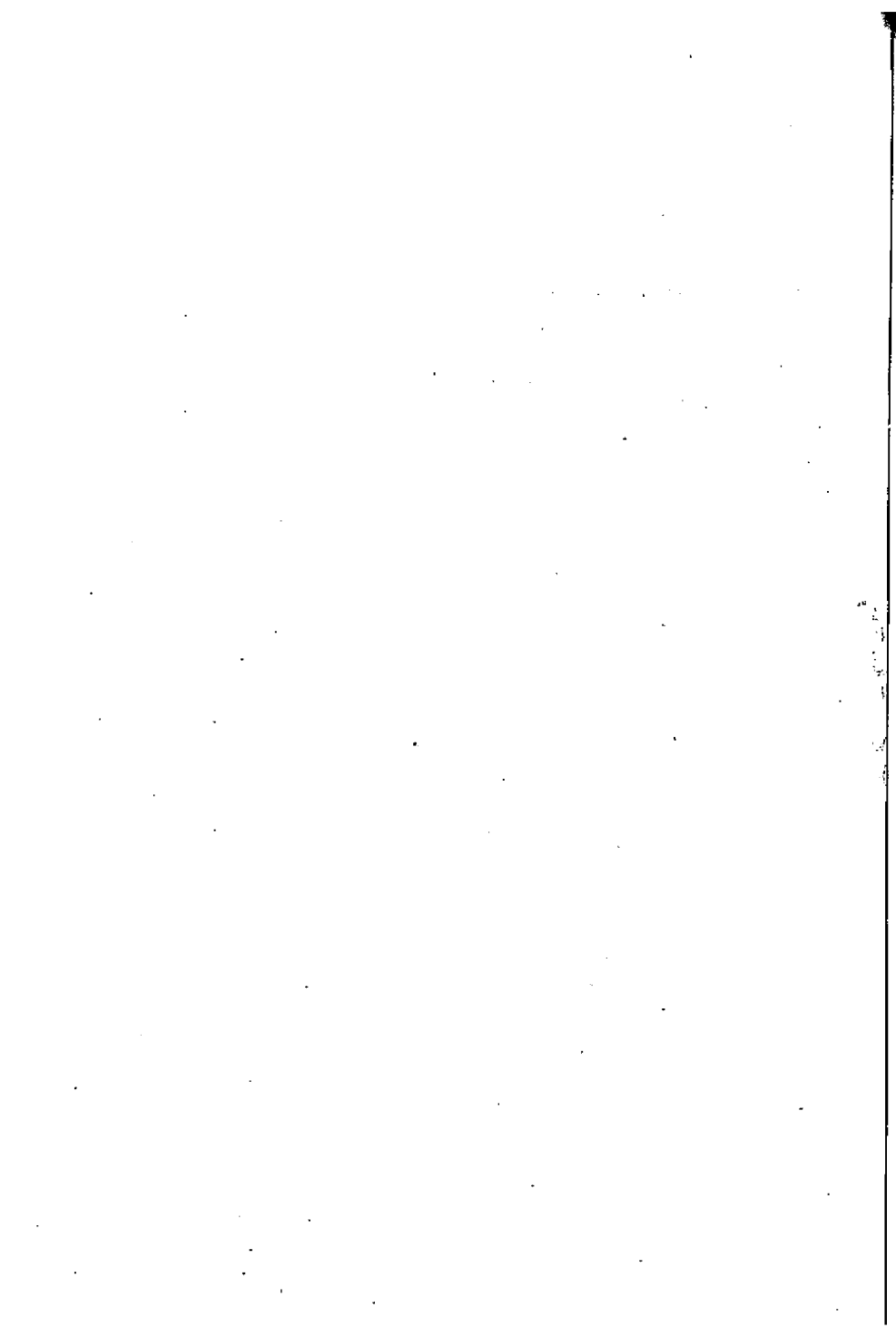
Kendisi için arzu ettiği hayrı, bir başkası için de arzu etme ahlâkını, imandan mahrum olanlar anlamaz.

"Ben yemeyim sen ye, ben kötüyüm sen iyi." ahlaıyla yetiştirilen toplum, liderlik sevdasına, makam, mansıb arzusuna, dünya menfaatine aldanmıyordu. Şimdi öyle mi? Sadece kendi topluluğunu haklı görüp, diğerlerini tahkir eden insanlarımız, ne nisbette muvafak olur? Köpek leşinin yanından geçen Nebi (a.s)'nin tabileri, "Ne de fena kokuyor." diye burunlarını çevirirken (tıkarken), Nebi'nin, "Ne de beyaz dişleri var." sözündeki mânâyı anlayanlar, verilen hizmetlerin değerini takdir eden düşmanın istifâde edeceği ihtilafı terkedir.

Said Nursî (k.s): "Kendi cemaatinizi haklı görme-

yehakkınız var, ama bir başkasına "hak değildir" demeye hakkınız yoktur." buyurur.

Mizacî farklılıkları, adalet sıfatının tecellisi olarak görebilen anlayış sahiplerine ne mutlu.

Sadaka Malı Eksiltmez

Bedir Muhârebesi'nin ganimetleri dağıtılırken, muhârebeye katılan mucâhidler ganimetin kendilerinin hakları olduğunu söylediler. Buna karşılık, güçleri yetmediği için bu muharebeye katılmayıp malları ile onlara yardım edenler de: "Biz olmasaydık siz muvaffak olamazdınız." dediler. Hiç şüphe yok ki hepsi de ecre nail oldular. Nitekim Peygamber Efendimiz (s.a.v.): "Gâziye yardım eden gaza etmiş gibi ecre nail olur." buyurmuşlardır.

Günümüzde ise en büyük mücadele kültürel mücadele. 609 yıllık Osmanlı İmparatorluğu, en yetenekli insanların tüm masrafları karşılanarak yurt dışına gönderilip, kafa ve gönüllerinin batı düşüncesiyle zehirlenmesi sebebiyle çökmüştür. Bu insanların eğitiminden geçen genç nesillerimiz fuhuş, kumar ve futbola vakitlerini harcar oldular. Bir insanın âilesinde en güzele doğru ilerlemesi mümkündür. Maarifimiz; her hareketinin bir gün hesabını vereceğini düşünen, gönlü Allah korkusuyla çarpan ideal bir nesli ortaya çıkarmak zorundadır. Dîni fuhuş ve esrar gibi tehlikeli görümler, terörle ancak zina ile başa çıkılabileceğine inananlar, devleti ve milleti soyan eşkiya çetesini üretirler.

Şuh bir kadın namusuna çağırıldığı zaman: "Ben Allah'tan korkarım." diyen gençlerimiz bu dünyanın tek kurtuluş reçetesidir. Bu neslin gayretlerinde başarılı olabilmesi için sağlayacağımız yardımlar, Bedir Muharebesi'nde küfre karşı duran mücahidlere yapılan yardım gibi bizi mükâfatlandırır. "Bizler bir kişiyiz, biz ölürsek birşey farketmez. Ama sana birşey olursa din yok olur." deyip Uhud'da Peygamberimiz (s.a.v.)'i korumak için düşman oklarına vücudunu siper eden şanlı kahramanların ecrine böyle kavuşulur.

Günümüz Rotaryenleri davaları uğruna hizmet edecek en zeki talebeleri tesbit edip bütün ihtiyaçlarını karşılar-ken bizler niçin kayıtsız kalalım. "Sadaka malı eksiltmez." bizim düsturumuzdur. Evreni Dâru'l-Erkam gibi gören, İslâmî esaslara riâyet eden, umut neslimizin yetişmesi için sevdiklerimizi harcamakta cimri olmayalım. Gelin kararlı, bilinçli adımlarla malımızı, mülkümüzü, herşeyimizi feda edelim.

Fakr

İsimleri, sıfatları ve bütün fiilleriyle eşsiz olan Cenâb-ı Hakk'ın karşısında hiçbir kimse varlık gösteremez. İbrahim (a.s.): "Rabbim güneşi doğudan getirmekte, haydi sen de onu batıdan getir." dediğinde, Nemrud'un şaşırıp kalması gibi, zâlimin emsali küfür yobazları da Allah (c.c)'ın âyetleri karşısında kahrolmuştur. Bir sivrisineğin kanadını yapmaktan aciz kalan kibirlilerin, kendilerine ilah diye tapanların ellerinde heykelleri yıkılmış, insanlığa saadet getirmeyen düzenleri boşa çıkmıştır. Bunların gülünç hâlini, Allah'ın hakikatlerini inkara kalkışan bedbahtların durumunu Mevlâna Celâleddin (k.s.) şöyle tasvir eder: "Bir kişinin sevkiyle, deryada binleri taşıyan gemiye hayret eden karınca, at nalının açtığı izde toplanan kirli suyun üstündeki saman çöpüne düşüp rüzgarın tesiriyle sağa sola meylettikçe böbürlenerek: "Biraz önce şaşkınlıkla seyrettiğim deryadaki gemiyi yüzdüren mahir kaptan gibi ne de güzel seyr ü sefer ediyorum." der."

Okyanusa nisbetle damlanın ne önemi olur. Bunun için ârifler, azamet-i İlâhînin karşısında acziyetlerini itirafa, mânevî rızkın gönüllerine inmesine vesile olan

fakrı ihtiyar etmişlerdir.

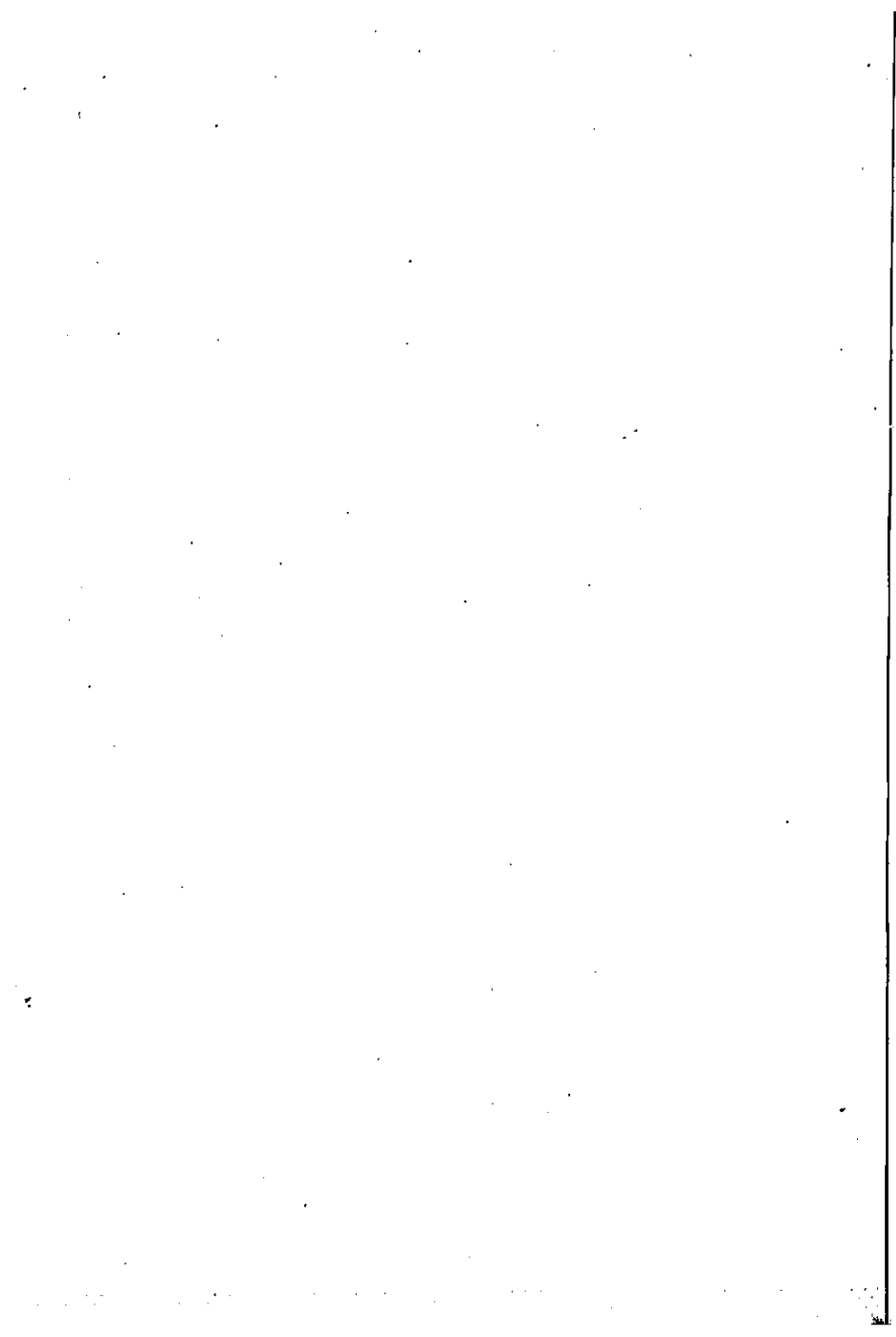
Fakr; ihtiyaç, yoksulluk mânâlarına gelir. Fakrın maddî ve mânevî yönü vardır. Elde-avuçta bir şeyin olmaması maddî fakr, kişinin her hâlde kendini Mevla (c.c)'ya muhtaç bilmesi mânevî farkdır. "Ey insanlar! Sizler fakirsiniz, Allah'a muhtaçsınız, zengin olan ve senâya layık olan ancak O'dur" (Fatır, 15). "Fakirlik övünç vesilemdir." "Ya Rabbi! Beni fakirlerle haşret." buyuran Nebimiz (s.a.v.) Müslümanların, serveti çok da olsa kalpçe fakir, Allah'a muhtaç, mü'minlere karşı mütevazı, kafirlere karşı onurlu olmalarını kasetmektedir (Mâide, 54- Fetih, 29). Üstadımız Mahmud Sâmî Ramazanoglu (k.s.): "Dünyalara muhib ama gönlü fakir, bir gömlekle kalan fakat kalbi kibirle dolanlarımız da var." diyerek bu hakikati ifade buyururlar. "Sadakalar ancak fakirler içindir." (Tevbe, 60) âyet-i celîlesinin izahında, zekatın fakirlere mahsus olduğu; mânevî zekat ve sadakanın da kalben yoksun olanlara: "O" nun zâtından başka herşeyi yok bilen." (Kasas, 88), "Kainatta Mevlâ'dan gayri her şeyin biteceğini idrak eden." (Rahman, 26-27), "Dünyanın bitip Allah katındakilerin daimi olduğunu düşünen, şühûd derecesinde evrad olarak tefekkür eden." (Nahl, 96) sâdıkların gönüllerine bahşedileceği bildirilmektedir. Maddî değerler varlıkla ama mânevî nimetler yoklukla elde edilir.

Metâ-ı lutfunu almak için sermayesiz geldim

O türlü teh-i destim ki hatta ihtiyarım yok.

Anlattığımız fakr hâli ferdîdir. İhtiras sahibi olup, elindeki güçle Afganistan'ı, Bosna'yı, Çeçenya'yı, Somali'yi, Keşmir'i tarümâr etmeye kalkışan zâlimler gibi olmamak, adâlete, hukûka riâyetle cemiyet ve devlet olarak zengin olup başkalarını da düşünen, belki de

kendi menfaatini başkalarına feda edecek kadar sâhi olan Muhammedî ahlaka, Muhammedî fakra erişmek- tir esas olan.

En Güzel Ticaret

Zengin olma arzusuyla gece-gündüz çalışırız. Geçici dünya hayatında rahat yaşayabilmek için elimizden geleni yaparız. Hâlbuki bu dünya, başımızı suya sokup bir müddet sonra dışarıya çıkardığımız an kadardır. Sami Ramazanoğlu Efendimiz (k.s.)'in, kitaplarında naklettiğine göre Yahya b. Muaz (k.s.): "Ebedi âleme nisbetle bu dünya bir nefestir." buyurmuşlardır. Bin küsur yıl yaşayan Nuh (a.s.) dünyayı: "İki kapılı han gördüm, birinden girip diğerinden çıktım." sözleri ile tasvir eder. Peygamberimiz (s.a.v.): "Ahiret, ana karnı hayatına göre şu dünya gibidir." buyurmuşlardır. Bir gün bir köpek lâşesine tesadüf eden Peygamberimiz (s.a.v.): "Ey Ashâbım! Benim gözümde dünya bu kadar bile hikmeti haiz değildir." buyurarak dünya hayatının biz mü'minler için değerini bildirmişlerdir. Bâki kabristanlığında bir cenaze defninden sonra; mübarek yüzünü, sakalını hatta toprağı çamur eden gözyaşlarını müteakip Ashâb'ına dönerek: "Bugün için hazır olun." tavsiyesinde bulunurlar.

Üç-beş gün misafir kaldığımız beldede büyük yatırımlarla işler kurmaya çalışırsak bizlere deli derler. "Biz

akıllıyız” diye iddiada bulunduğumuzda da: “Akıllı olsanız asıl ikamet edeceğiniz yere bu yatırımı yaparsınız” derler. Günümüzde akıllılar deli, deliler akıllı olmuş. Kendisine Veysel Karani (k.s.)’yi soran Hz. Ömer’e, Karenli hemşerisi: “Biz ağlayınca gülen, gülmünce ağlayan deli Üveys’i mi soruyorsunuz?” diye cevap vermişti. Oysa veysel Karani (k.s.), insanların ölenlerine ağlayıp kendilerini düşünmemelerini garipseyip gülmekte, dünya nimetine eriştiklerinde insanların ahireti unutmalarına ise ağlamakta idi. Behlül Veli’ye: “Evimize şu nimetleri götür.” dediğinde, Behlül Veli de onları alır ve kabre götürür. “Sen deli misin be adam.” denilince: “Asıl evimiz, kabrimiz.” sözüyle kimin deli, kimin akıllı olduğunu çok güzel ortaya koyar.

Yunus Emre bu konuyu şöyle ifade eder:

Ey biçare miskin âdem

Dünya senin mülkün müdür?

Hani n’oldu anan atan

Dünya senin mülkün müdür?

Dünyayı kapitalist bir fikirle değil, garip ve yolcu gibi mütalaa ederek emanet olduğunu bilip; malı, canı, zamanı insanlığın hidâyeti uğrunda kullanmak, ahirete yapılan, ebedî saadetimizi temin eden kârlı bir yatırımdır. Fânî’yi Baki’ye değişmeyen insan en kârlı insandır. “Yeryüzünde bulunan her canlı yok olacak, ancak azamet ve ikram sahibi Rabbinin zâtı bâki kalacak.” (Rahman, 26-27) “Sizin yanınızdaki (dünyadaki) tükenir. Allah’ın katındakiler ise bakidir.” (Nahl, 96) “Fakat, siz (Ey insanlar!) âhiret daha hayırlı ve devamlı olduğu hâlde dünya hayatını tercih ediyorsunuz.” (Alâ, 16-17)

âyet-i kerimeleri bizlere büyük dersler vermelidir. Rab-bimiz bir diğer âyet-i kerimede kârlı kazancı şöyle bildiriyor:

“Ey iman edenler! Sizi acı bir azaptan kurtaracak ticareti size göstereyim mi? Allah ve Rasûlüne inanır, mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihad edersiniz. Eğer bilerseniz ki bu sizin için daha hayırlıdır.” (Saff, 10-11)

Kazancı Artıracak Âmiller

İslâm'ın görünen ve bir de görünmeyen tarafı vardır. Görünen ciheti bedenlen yaptığımız taatlerdir. Buna şeriat derler. Kalbî yönüne ise tarikat derler. O da ihsan mertebesidir. Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisine takva sorulduğunda mübarek sadırlarını işaret ederek: “Takva işte buradadır.” buyururlar. “Riya ile kılınan bin rekat namazdan, haramdan son derece sakınılarak kılınan iki rekat namaz daha faziletlidir.” “Ameller niyetlere göre kıymet kazanır.” hadisi şerifleri çok önemlidir. Niyet amel için lüzumludur. Amel ise niyet için gereklidir. Niyetin zuhur ettiği yer kalbdır. Sakat malzemeye kurulan fabrikadan çıkan işler de böyle arızalı olur. Riyalı, ucublu, kibirli, hasedli, gıybetli ameller salih olmaz. Böyle bir cami cemaati de defolu olur. İhlas bedeni değil, kalbidir. Peygamberimiz (s.a.v.) Hz. Muaz b. Cebel (r.a.)'e: “Dinini ihlaslı olarak yaşa. O zaman az da olsa amel sana yeter.” buyurdular. Esad-ı Erbili (k.s.): “Bedeni taatle ruhî taat arasındaki fark, trenin gidişine nisbetle karıncanın yürüyüşü gibidir.” buyurmuştur. Bedenden bir parça olan dilin Allah Lafza-i Celalî'ni tekrar ile kalbin zikri arasındaki farkı Efendimiz (s.a.v.), Hz. Aişe (r.anha) ve ebeveyninden nakledilen şu Hadisi Şerif'te bildirir: “Öyle zikir vardır ki bazı zikirlerden

yetmiş kat efdaldır." Kıyamet günü geldiği zaman bütün mahlûkâtın hesabı görülür. Cenâb-ı Allah meleklerle: "Kulumun başka bir ameli kaldı mı?" diye sorduğunda, melekler hıfzettikleri herşeyi yazdıklarını belirtince, Cenâb-ı Hak: "Onun benim indimde bir hasenesi vardır ki onu ben vereceğim." buyurur. "Zikrin hayırlısı hâfi olan (kalbî), rızkın hayırlısı da kifâyet miktarı olandır." Hadis-i Şerif'i de bizleri bu konuda biraz olsun düşündürmelidir.

Bir bakkal akşama kadar ihtiyacını zor karşılarken, fabrikaları olan bir fabrikatör kısa sürede büyük miktarlar kazanır. Kalbî olan taatleri, on letaifi, tefekkürü, murakabesiyle manen zengin olanlar da bunun gibidir. Gelin bu kazanca talip olalım.

Hesapçı Olmak

Tohumun filizlenmesi, toprağın altında çürütmesiyledir. Mevlâna Celâleddin-i Selçuki (k.s.): "Toprağın altına girmeyen tohumu haşereler yer, üstünlük taslayan enaniyet sahiplerini de şeytan ve nefis kurtları yer. Kim tevâzu ederse Allah onu yükseltir. Kim de kibrederse onu da alçaltır." buyurur. Taatlerde olan kibirse daha tehlikelidir. İsa (a.s.) zamanında âbid kul, âsi, mücrim bir kul için: "O cennete girse de ben onunla girmem." deyince, Rabbimiz (c.c.), İsa (a.s.)'ya: "Söyle âbid kula, ben âsi kulumu cennete girdiriyorum. İlâhi nimete ibadetle değil ihlasla ve rızâ ile erişilir. İhlâsla yapılan az taat ihlâssız yapılan çok taatten daha makbûldür." buyururlar.

Ne kulluk görevini yapanları tahkir ederek, ne de ibadette berliğe düşerek bir yere varılır. Haccdan dönen birini ziyarete giden Cüneyd (k.s.), hacının: "Bir önceki haccımda getirdiğim kabla ikramda bulunun." sözünü işitince geri döner ve: "İki defa hacca gittiğini imâ eden, ibadette gurura kapılan riyakârların yemeğini yemeyiz." der.

Takva, ihlas ve ihsan ölçüleri içerisinde edâ edilen

sâlih ameller başarıya ulaştırır bizleri. Sürekli hesapçılık la iş yapmak, süte su karıştırmak gibidir. İstanbul Nakşî Meşâyihinden Ali Haydar Efendi (k.s.)'yi ziyaretlerinde Hacı Hasan Efendimiz (k.s.) Beyyine Sûresi'nin beşinci âyetini okur: "Onlara ancak, dini yalnız O'na has kılarak ve hanifler (Bir Allâh'a inanan) olarak Allâh'a kulluk etmeleri, namaz kılmaları ve zekat vermeleri emrolunmuştur. Sağlam din de budur." Bunun üzerine, 116 yaşında olan ve dört mezhebe göre fetva vermeye dirâyeti olan Üstad Ali Haydar Efendi (k.s.) ise: "Bir kap dolusu kan (necaset) gelse yenmez. İbadetlerin içine de riya, kibir, süm'a gibi şeytan necaseti girse kabul olmaz." buyururlar.

İnsanları Hakk'a davet eden kişilerin özelliklerini Rabbimiz (c.c.) Fussilet Sûresi'nin otuz üçüncü âyetinde sıralarken: "Salih amel yapan (Kur'an-ı Kerim'e uygun bir yaşayışı tercih eden)." diye tanımlayarak, ucuz davetçi, ucuz kahraman, amelsiz, taatsiz kimse taat de yapsa maksatlı bir makam ve riyaset hırsıyla çalıştığından buna mukabil amellerinin boşa çıkacağı vurgulanmaktadır. Savunduğumuz davaya uygun yaşayış biçimini tercih etmedikçe, nefsimizi ıslah edip gönlümüzü arındırmadıkça muvaffak olmamız hayaldir. Başarımızı: "Bizim uğrumuzda cihad edenlere bütün yollarımızı gösteririz. Muhakkak Allâh iyi davrananlarla beraberdir." (Ankebut, 69) âyetini yaşamaya bağlıdır.

Sabır Ahlâkı -I-

Allah'a (c.c) mûti, gözü yaşlı, gönlü ateşli, Habibullah (s.a.v)'a muhabbetli, alçak gönüllü, yumuşak huylu bir salik olmanın yolu sabırdan geçer.

Dünyalara da mâlik olsa, gözünü bir avuç toprağın dolduracağını bilerek mazlumun hakkına tecâvüz etmeyen bir kanaatkârın, makam ve mevki hürsiyle hiçbir hukuk tanımayan câni, gaddar olmamasının sebebi de sabırdır.

İçini ve dışını ıslah ederek ülkeler fetheden fatihlerin, bütün dünyayı sulha kavuşturma azmiyle, tebliğ ve dâvete koşan mücâhitlerin yegâne sığınağı da sabırdır.

Sorumluluğu olmayan, şehvî arzusunun esiri hayvanâtın, nûrdan yaratılan âkil melâikenin sıfatlarını üzerinde bulunduran, iki zıt kutba sahip insanın ihtiyacı vardır sabra. O zaman sabrı: Aklın şehvî arzûya mukâvemeti diye tanımlarız. Ölçüyü aşan şehvet, dünya muhabbetiyle intikama taalluk ederse, Bosna'nın, Kosova'nın, bütün mazlumların gözyaşlarını akıtan gazap illeti olur.

Şehvet, kapitalist bir düşünceye sahip olursa, Somali'nin mâdeni, Kuveyt'in petrolü, Sudan'ın ilaç deposunu yağmalayan hırs illeti hâsıl olur.

Makâm, mansıp sevdâsına düşerse şehvet, hâşâ,

“Ben sizin en büyük Rabbinizim.”¹ diye tuğyan eden, Firavn ve Nemrutlaşan nefsin acı akibetine düşerek, kendisinden başka hiçbir kimseyi beğenmeyen kibir illeti haline dönüşür.

Şehvet, başkasının elinde olan nimetin yok olmasına taalluk ederse, kendisinden başkasına hayat hakkı tanımayan, kendilerini efendi, başkalarını koyun sürüsü kabul eden, kundaktaki bebekten tutun, savunmasız yaşlılara kadar masum insanları katleden, dünya servetinin hepsi benim olacak sevdâsıyla, hak-hukuk tanımayan, mezmum hasetlik sıfatı zuhûr eder. Bu çılgınlıkların önüne geçerek aklı, malı, canı, dini, nâmusu ve bütün hukuku koruyacak olan sıfat, Habîb-i Kibriya'nın târifıyla, imânın yarısı olarak tanımlanan sabır ahlâkidir.

İbrahim Havvas (k.s) sabrı: “Kitap ve Sünnet'in hükümleri karşısında gösterilen sebatır.” diye târif eder. Sabır, nefsi halka karşı şikayetten men etmektir. Sabır, dinî makâmlardan bir makâm, sülûk erbâbının (Allah'a (c.c) kavuşma arzusunda olanın) menzillerinden bir menzildir.

Dînî Makamlar:

- 1- Mârifet
- 2- Ahvâl (haller)
- 3- A'mâl (ameller)'dir.

Mârifet itikatla alakalıdır. “İmân-ı Kâmil, kalb ile mârifet (tasdik), lisan ile ikrar, âzâ-i cevârihle amel eylemektir.” buyurur, Efendimiz (s.a.v). Ahvâl de, amelleri doğurur. Marifet bir ağacın kökü ve bedeni, ahvâl dalı ve budağı, ameller meyvesidir.

Sabır, ubûdiyetin bir rûknüdür.

Ubûdiyet dört kısımdır:

1- Şükr-i mevcûd: Cenab-ı Hakk'ın verdiği nimetlere hamd ederek, nimetin sahibini kalb ile sevmek, dil ile övmek, O'na, bütün varlığımızla kul olmaktır.

2- Sabr-ı mefkûd: Elden gidene mahzun olmamak.

3- Vefâ-ı uhûd: Elest bezminde verilen söze sadakatle, ahde vefa göstermektir.

4- Hıfz-ı hudud: Allah (c.c)'ın emir ve nehiyelerine dikkat ederek, İlâhî hükümlerin dışına çıkmamak.

Sabrın üç makâmı vardır:

1- Şehvetleri terk: Tevbe edenlerin makâmıdır.

2- Mukadderâta rızâ: Zuhd-ü takva sahiplerinin makâmıdır.

3- Allah (c.c) tarafından gelenleri sevmek: Sıddîklerin makâmıdır.

Sabır hükmü itibariyle dört bölüme ayrılır:

1- Farz olan sabır: Kibir, riyâ, haset, fesat, hıyânet, gıybet, istihza, zina, kıtal ve içkiden nefsi men etmek.

2- Haram olan sabır: Kendisinin ve evladının öldürülmesi, ırz ve namusa tecavüz halinde, kudsî değerleri tahkir (çirkin görme) gibi durumlarda sabır ve sükut.

Şerre rıza göstererek tembellik ve zillete düşmek sabır değildir. "Sizden her kim bir kötülük görürse onu eliyle değiştirsin. Ona gücü yetmeyen diliyle, ona da gücü yetmeyen kalbiyle buğz etsin ki bu imânın en zayıf noktasıdır." buyurur Efendimiz (s.a.v). Cenâb-ı Hak: "Halbuki kuvvet ve üstünlük Allah'ın, Rasûlü (s.a.v.)'nün ve mü'minlerindir; fakat münafıklar bilmezler"² "Zelil kimselerin yardımcısı olmayan Allah'a hamd olsun."³

ayetiyle mü'minin izzet ve şerefi bildirir Mevlâmız. "Ey Rasûlüm, de ki: İşte benim yolum (vazifem) budur. Ben Allah'a bir görüş ve anlayış üzere insanları dâvet ediyorum. Ben ve bana tâbi olanlar böyleyiz."⁴ buyurur yine.

Enbiyâ-i îzâm, sabır sıfatıyla övülmüşlerdir. "İsma-

il'i, İdris'i, Zü'l-Kıff'i de hatırla. Bunların herbiri sabredenlerdendi."⁵ Enbiya'nın baş tâcı Efendimiz (s.a.v)'e, Cenâb-ı Hakk: "Dediklerine şabret ve onlardan güzel bir uzaklaşmayla uzaklaş."⁶ "Sana ne vahy olunuyorsa, ona uy ve Allah zafer hükmünü verinceye kadar sabret. O hakimlerin en hayırısıdır."⁷ İnsanları irşâd ve ıslahata, tebliğ ve cihatta sabır emrolunmuştur. "Ancak imân edip de sâlih ameller işleyenler, birbirine hakkı ve sabrı tavsiye edenler müstesnadır."⁸ "Talût'a bağlı bulunan mü'minler, Calût ve onun askerlerine karşı çarpışmak üzere çıktıkları zaman şöyle dua ettiler: "Ey Rabbimiz, üzerimize bol bol sabır dök, ayaklarımıza kuvvet ve sebat ver ve bizi kafirler kavmi üzerine muzaffer kıl."⁹ "Sıkıntıda, hastalıkta ve muharebenin kızıştığı zamanlarda sabr-u metanet gösterenler, onlar, sadık olanlardır ve onlar takvaya erenlerin de tâ kendileridir."¹⁰

3- Mekruh olan sabır: Dinde mekruh olan haller karşısında kaldığında, ezâ ve mezâlîme sabır mekruhtur.

4- Nâfile olan sabır: Meskenet ve mezellet, dilencilik gibi hallere sabır nâfiledir.

Üç şey Cenâb-ı Hakk'ın hazinelerindedir; onu sevdiklerine verir:

- 1- Fakr-u ihtiyaç
- 2- Hastalık
- 3- Sabır

Enes (r.a)'den rivayet edildiğine göre, Peygamberimiz (s.a.v): "Bela her gün (nereye yöneleyim?) der. Allah Azze ve Celle, ona şöyle hitâb eder: Dostlarıma, bana itaat edenlere! En iyilerini seninle imtihana çekerim. Sabırlarını denerim, seninle derecelerini yükseltirim. Seninle günahlarımı temizlerim. Rehâ yani ferah (nereye yöneleyim?) der. Allah Azze ve Celle, ona, şöyle hitâb eder: Düşmanlarıma, bana âsi gelenlere! Bununla,

daha da azmalarını murâd ederim. Bununla günahlarını bir misline çıkarırım. Seninle onlara acele ederim, gafletlerinden dolayı seninle, onların (malını, mülkünü) çoğaltırım."¹¹ "Allah kuluna hayır murâd ettiği zaman, cezâsını dünyada verir; kuluna şerri dilediği vakit, günahı yüzünden onu cezalandırmaz ki, kıyamet gününde günahı ile gelsin de orada daha şiddetli cezaya çarpılsın."¹² "Mükafatın büyüklüğü, belanın büyüklüğü ile mütenasiptir ve Allahü Teâlâ bir kavmi sevdiği vakit, onları (çeşitli belalarla) imtihana tâbi tutar. Kim bu belalara sabredip râzı olursa, ona Allah'ın rızâsı vardır. Kim râzı olmazsa, ona da Allah'ın gazâbı vardır."¹³ buyurdu.

Sabır Altı Kısımdır:

- 1- Sabır lillahtır ki, Allah için yapılıır.
- 2- Sabır billahtır ki, Allah'ın (c.c) kudret ve yardımıyla yapılıır
- 3- Sabır alallahtır ki, Allah'ın (c.c) hüküm ve kazasına sabırdır.
- 4- Sabır fillahtır ki, Allah (c.c) yolunda sabırdır.
- 5- Sabır maallahtır ki, "Her nerede olsanız (ilim ve kudreti) sizinle berâberdir." gereğince maiyyetin sırrını bilenlerin sabırdır.
- 6- Sabır anillahtır ki, Cenâb-ı Hakk'a vâsıl olanların sabırdır.

Ey Rasûlüm, sabret, senin sabrın da ancak Allah'ın yardımı iledir."¹⁴ ayetindeki inceliği Ebu'l-Kâsım, Allah'ın kullarına sabret demesi, ibadet için bir emirdir. "Senin sabrın ancak Allah iledir" cümlesi ise ubûdiyettir. Böyle olunca, Allah için sabır derecesinden, Allah ile sabır derecesine yükselen kişi, ibadet makamından, ubûdiyyet (ahde vefâ, hudûda riâyet, elde olana rızâ,

elde olmayana sabır) makâmına geçer, der.

Hız. Ali (r.a): "İmân dört esâs üzerine kurulmuştur." buyurur:

1- Yakîn (Her türlü şüpheden uzak, saf kalble gaybı temâşa)

2- Sabır

3- Cihad

4- Adl (Adalet)

Peygamberimiz (s.a.v): "Âfiyet ondur, beşi dünyada beşi de ahirettedir." buyurur.

Dünyada Olanlar:

1- İlim

2- İbâdet

3- Helal rızık

4- Şiddetlere sabır

5- Nimetlere şükürdür.

Ahirette Olanlar:

1- Ölüm meleğinin lütufla gelmesi

2- Suâl meleklerinin kabirde korkutmaması

3- Feze-i ekberden (en büyük korku, kıyamet, mahşerde korkulardan) emin olması.

4- Günahlarının bağışlanması

5- Sırat köprüsünden, yıldırım süratinde geçip, cennete girmesidir.¹⁵

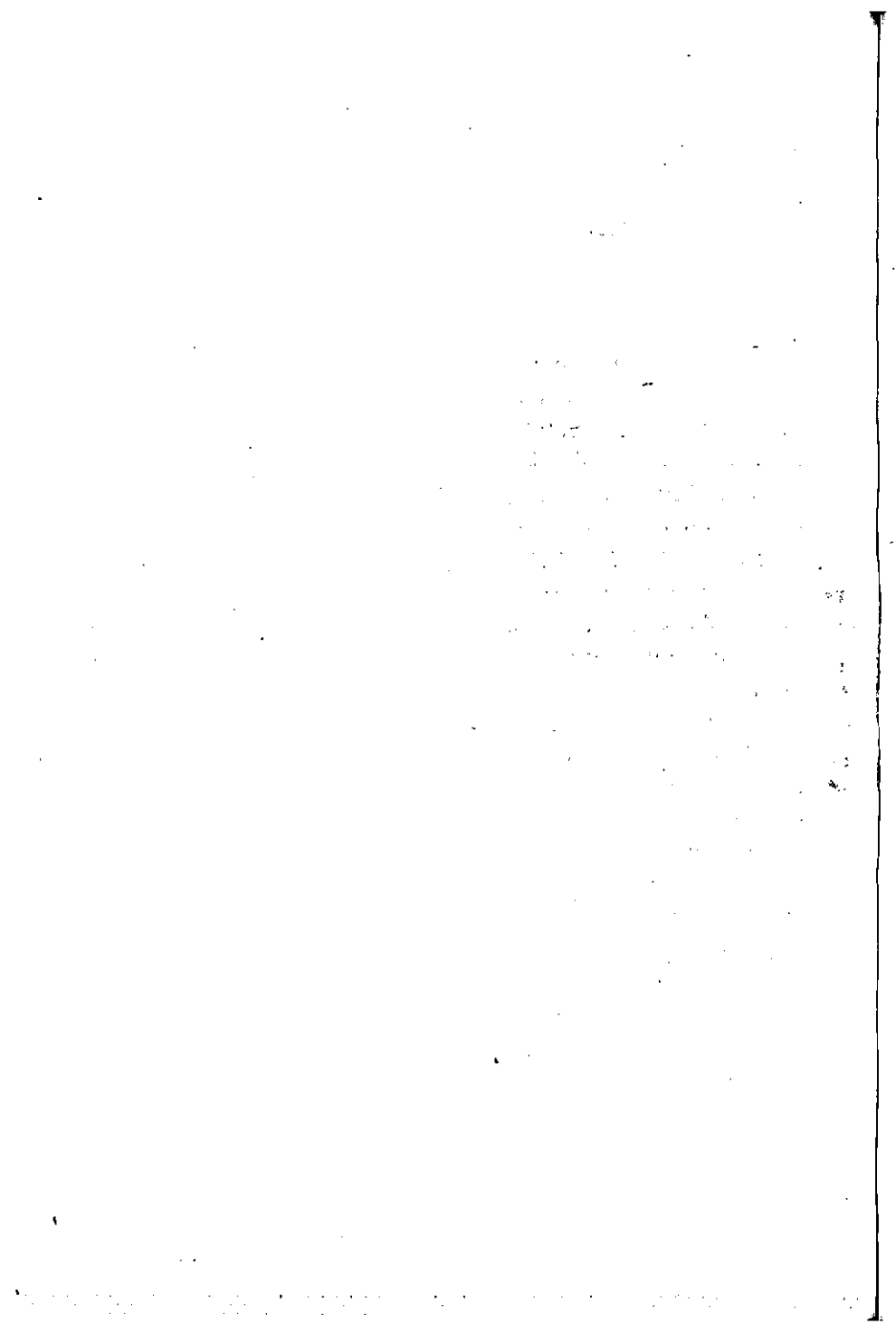
Sabır iki çeşittir:

1- Elem ve külfete sabır: Taat ve mücahedenin ve güzel amellerin meşakkatine katlanmaktır.

2- Lezzet ve şehvi isteklere karşı sabır: Maddî ve mânevî, zarar verici haram ve yasaklardan sakınmaktır.

“Cennet zorluklarla; cehennem aşırı arzûlarla çevrilmiştir.” buyurur, (s.a.v) Efendimiz.

-
- 1- Naziat: 24
 - 2- Mûnafikûn: 8
 - 3- İsrâ: 111
 - 4- Yusuf: 108, Mâide: 21-85
 - 6- Müzzemmil: 10
 - 7- Yunus: 109
 - 8- Asr: 3
 - 9- Bakara: 250
 - 10- Bakara: 177
 - 11- Deylemi, Ramuzü'l-Ehâdis
 - 12- Tirmizi, et-Tâc
 - 13- Tirmizi, et-Tâc
 - 14- Nahl: 27
 - 15- Abdullah Develioğlu'nun, “Sabır” isimli kitabından istifade edilmiştir.

Sabır Ahlâkı - II-

Lügatte, hapis manasına gelen sabrın ıstılâhî anlamı; dinin övdüğü, teşvik ettiği ahlâkî bir sıfatı, ruhî bir kemâlî ifade eder. Sabır, nefsi fena arzusundan men etmektir. Cenâb-ı Hakk, kendisine, "Sabûr" adını vermiştir. Ebu Musa (el-Eş'arî) (r.a)'dan rivayete göre Nebî (s.a.v), şöyle buyurmuştur: "Allah-ü Teâlâ'dan çok sabırlı ve aleyhinde işittiği (bâtıl iddiaların verdiği) ezaya daha halim hiçbir fert, yahut hiçbir şey yoktur. Hristiyanlar, Allah'a oğul isnat ve iddia ediyorlar da, Allah (c.c), yine onları affediyor, türlü nimetlerle onları rızıklandırıyor."¹

Allah'a sabır itlakı, hilm manasına mecazi bir itlaktır. Hilm de, ukûbete (cezaya) müstehak olan günahkârın cezasını derhal vermeyip, başka bir zamana bırakmasından ibarettir. İbn-i Mes'ud (r.a) anlatıyor: "Kavmi, Rasûlüllah (s.a.v)'ı şiddetle vurup yaralamıştı. O hem akan kanlarını siliyor, hem de, "Allah'ım, kavmimi mağfiret et, çünkü onlar bilmiyorlar." buyuruyordu. Uhud savaşı sırasında yüzünden yara almış, dişi kırılmıştı. Aleyhisselâtu Vesselam o zaman: "Peygamberinin yüzünü yaralayan bir kavmi Allah nasıl iflah eder?" buyurmuş, bunun üzerine şu mealdeki ayet inmiştir: "Allah'ın, onların tevbelerini kabul veya onlara azap et-

mesi işiyle senin bir alâkan yoktur. Çünkü onlar zalimlerdir.”² Rasûlüllah (s.a.v), Cîrâne’de de, Uhud’da da: “Allah’ım kavmimi mağfiret et, çünkü onlar bilmiyorlar.” diye dua ettiler.

Hadislere Göre Sabır Üçtür

- 1- Musîbetlere karşı sabır
- 2- Taatte (kullukta) sabır
- 3- Günah işlemekte sabır

“Kim, kaldırılıncaya kadar musîbete güzelce sabrederse, Allah ona üç yüz derece yazar. Her iki derece arasında, sema ile arz arasındaki mesafe kadar yücelik vardır. Kim de, taatte sabrederse, Allah ona altı yüz derece yazar. Her iki derece arasında, arzların başladığı hudutla, arzların bittiği son nokta arasındaki mesafe kadar yücelik vardır. Kim de masiyete (günaha) karşı sabrederse, Allah ona dokuz yüz derece yazar. İki derece arasında, arzların hududu ile arşa kadar olan mesafe arasındaki kadar yücelik vardır.”

Hadis-i Kudüs’de Rabbimiz (c.c): “Kullarımdan bir kuluma bedeni, yahut malı, yahut evladı yüzünden bir musîbet veririm, o da buna sabr-ı cemîl ile mukabelede bulunursa, kıyamet gününde, kendisi için mizan dikmekten, defter-i amâlini açmaktan hayâ ederim”

Allah-ü Teâlâ buyurdu ki: “Belâ gönderdiğim kullardan sabredip, insanlara şikayet etmeyi görürsem, imanla götürürüm.” Dâvud (a.s): “Yâ Rabbi! Musîbetlere, Senin için sabreden mükâfatı nedir?” dedi. “Ona imân hilkati giydiririm ve bir daha geri almam.” buyurdu Cenâb-ı Hakk.

Hadis-i Şerif’te Efendimiz (s.a.v): “Mü’minin hâli hayrete değer doğrusu. Zira her bir işi, onun için hayırlıdır. Bu meziyet, sadece mü’mine hasır. Çünkü o, ni-

mete kavuşsa şükreder, bu ise onun için hayırlıdır. Musîbete uğrasa sabreder, bu da onun için hayırlıdır.”³

Sehl b. Abdullah et-Tüsterî (k.s): “Âfiyete sabır, belâya sabırdan daha zordur.” İmam-ı Gazâlî (rh.a): “Belâya sabır, makamatin en yükseğidir.” der.

İbn-i Mübârek: “Musîbet bir tanedir. Buna uğrayan, sabırsızlık ettiği zaman (musîbet), iki tane olur. Onlardan biri musîbetin kendisidir. İkincisi, musîbetin ecrinin gitmesidir. Asıl musîbet budur. Musîbetin kendisi değildir.” der.

Rasûl-i Ekrem (s.a.v): “Sabır ilk sadmedekidir (Musîbetle karşılaşılan ilk andır). Sabır her ibadetin aslıdır. Masiyetten de men olunmaktır.” buyurur.

Hız. Ömer (r.a), Ebu Musa el-Eş’arî’ye: “Sabırlı ol ve bil ki sabır ikidir. Biri diğerinden efdaldır. Musîbetlere sabır güzeldir, fakat haramlarda sabır, ondan efdaldır.” İnsanı Hakk’a makbul kılan, nefis ve şeytan gibi iki amansız düşmanla mücadelesi olup, onu meleklerden bile üstün kılan sabırdır ve masiyetten kaçmasıdır.

Her zaman misk gibi koktuğu için “racûl-i misk” (güzel kokan adam) namıyla maruf bir zât, vücudunun misk gibi kokmasını şöyle anlatır:

“Ben, genç, güzel bir manifaturacı idim. Bir yaşlı kadının malı aldım. Parayı evde unutmuşum, eve gel vereyim dedi. Ben de eve gittim. Gayet muntazam bir konağa girdim. O yaşlı kadın, teslim deyip, kapıyı çarpıp gitti. O sırada genç, güzel bir kadın çıktı, dedi ki: “Ben çoktan beri seninle beraber olmak istiyordum. O kadın sebebiyle seni buraya getirdim. Arzumu kabul etmezsen, bağırır, seni âleme rezil ederim.” Ben de: “Hay hay kabul ederim.” dedim. Yataklar serildi ve miskler saçıldı. Abdeste çıkacağım dedim, üzerime pislikler sürüp geldim. Kadın: “Ben seni akıllı zannederdim, meğer değilmişsin.” deyip beni bıraktı. Ben de elbisemi değiştirdim

guslettim. "Dışımı pislettim, ama içimi, namusumu kirletmedim." deyip yattım. Rüyamda bir zât geldi. "Hz. Yusuf, nefesine hakim oldu, fakat Züleyhâ'nın şehvetini söndüremedi, sana aferinler olsun ki, hem kendi şehvetini, hem de o kadının şehvi arzusunu söndürdün, diyerek bütün vücudumu sıvazladı ve ben Cebrail'im deyip gitti. Uyandım, o zamandan beri vücudum misk gibi kokar oldu." dedi.

Kur'an-ı Kerim'de, yetmiş küsur yerde zikredilen sabrın değerini Peyamberimiz (s.a.v): "Size en az verilen nimetlerden biri, yakîn, diğeri sabra azimdir. Bunlardan ikisinden nasibini alan kimse, gecesini kıyam, gündüzünü sıyam ile geçirmedüğinden dolayı müteessir olmasın." hadisiyle bildirir.

Rasûlullah (s.a.v)'a "İman nedir?" diye sorulunca: "Sabır ve cömertliktir." buyurdu.

Sabır İki Kısımdır

1- Âbidlerin sabrı: Şikayette bulunmamak.

2- Âşıkların sabrı: Hakk'a ulaşmanın çabuklaşması için sabrın terk edilmesidir.

Sabr-ı cemîl: Yakınmadan ve sızlanmadan gösterilen sabırdır.

Hz. Yusuf'u kurt yemiş sözüne Hz. Yakup, "Artık bana düşen (içerisinde insanlara şikayet bulunmayan) güzel bir sabırdır."⁴ Oğullarının Hz. Yusuf'a çeşitli isnatlarına karşı Yakup (a.s): "Aksine nefisleriniz sizi bir işe sürüklemiş, artık bana düşen güzel bir sabırdır."⁵ der. Benim için, içinde Allah'tan başkasına şikayet bulunmayan güzel bir sabırdır. Vah Yusuf'a yazık oldu diyenlere Yakup (a.s): "Ben, tasa ve üzüntümü yalnız Allah'a açarım."⁶ diyerek her şeyin, Allah'ın kaza ve kaderiyle olduğunu bildirerek başkalarına meyletmemiştir. Sevgilisine halini arz ederek, şikayette bulunmamıştır.

Her türlü hayrın anahtarı sabırdır.

1- Bela ve musibete düçâr, yokluk ve darlıkta nâçâr olan kula en büyük çare sabırdır. "Kim de Allah'tan korkarsa, ona (darlıktan genişliğe) bir çıkış yolu ihsan eder. Bir de ona, ummadığı yerden rızık verir. Kim Allah'a tevekkül ederse, O, ona yeter."⁷

2- Güç ve kuvvet kaynağı, küfür ve nifaka galebenin yolu sabırdır. "Ey Peyamber! Mü'minleri savaşa teşvik et. İçinizden sabır ve sebat edecek yirmi kişi bulunursa, onlar iki yüz kişiye galebe ederler. Eğer sizden yüz kişi olursa, kâfirlerden bin kişiye galebe çalarlar. Çünkü onlar, gerçeği anlayamayan bir kavimdir."⁸

3- Arzu edilen murada sabırla erişilir. "Böylece Rabbinin İsrailoğullarına olan güzel vaadi, felaketlere sabretmeleriyle tam yerine geldi."⁹

4- Öncü olma da sabırladır. "İsrailoğullarından da, (dinlerinde) sabrettikleri için, emrimizle (insanları) doğru yola getirecek imamlar (önderler) yetiştirmiştik."¹⁰

5- Allah'ın övgüsüne mazhar olur sabredenler. "Doğrusu biz, onu sabırlı bulduk. O ne güzel kuldu. Gerçekten o, tamamen Allah'a teveccüh etmişti"¹¹

6- Müjde ve rahmet de sabredenler üzerinedir. "Ey Habibim! Sabredenlere müjdele, o teslimiyet gösterip Rablerine sığınanlar üzerine, Rablerinden mağfiret, rahmet vardır ve işte onlar hidayete ermiş olanlardır."¹²

7- Allah'ın muhabbetini celbeden sıfat da sabırdır. "Allah sabredenleri sever."¹³

8- Cennette en yüksek dereceye nail olacak olanlar da sabredenlerdir. "İşte bütün bu kimseler, Allah yolundaki sabırlarına mukabil, Cennet'in yüksek mevkileriyle mükafatlanacak ve orada (melekler tarafından) sağlık ve selamete (dua ile) karşılanacaklardır."¹⁴

9- Sabredenler, ikrama layık kimselerdir. "Sabretti-

ğiniz için, size selam olsun! Ahiret saadeti ne güzeldir!"¹⁵

10- Nihayetsiz ecre de nail olacaktır sabredenler. "Ancak (Allah yolunda) sabredenlere mükafatları hesapsız verilecektir."

İnsan, mezmum (çirkin) bir sıfat olan aceleci tavır, "helu" (zarara uğradığında feryad eden, nimete kavuştuğunda nankörleşen) huyuyla,¹⁶ nefsanî arzularına uyma temayülü ile, zayıf yaratılan mahluk olması hasebiyle¹⁷, problemlî bir varlıktır. Bu kadar zaafın karşısında onu koruyacak sıfat, hiç şüphesiz bir sabır ahlâkıdır. Bu güzel ahlâkı (sabrı), belâ ve musibetlere feryat etmeyen sâbirin, sözünde sâdık, emrolunduğu görevi icra eden, niyet ve azminde sebat eden sâdikîn, ibadetinde devamlı kânitîn, malını hayra sarf eden münfikîn, seherlerde gözyaşı döken sâlihler ile beraber olmak suretiyle elde ederiz."¹⁸

1- Buhârî, Sabır

2- Bakar, 128

3- Kütüb-i Sitte, Sabır bölümü

4- Yusuf, 18

5- Yusuf, 83

6- Yusuf, 86

7- Talak, 2-3

8- Enfâl, 65

9- A'raf, 137

10- Secde, 24

11- Sâd, 44

12- Bakar, 157

13- Âl-i İmran, 146

14- Furkan, 75

15- Ra'd, 24

16- Meâric, 19-21

17- Âl-i İmran, 28

18- Âl-i İmran, 17

Müslüman ve Edep

Hazreti Mevlânâ Celaleddin (k.s): "Gözünü aç da tamamıyla Kelamulah'a bak. Kur'an'ın bütün ayetleri edepten ibarettir." demektedir. Özellikle Nur ve Hucûrat surelerinde yüksek ahlak ve edep kuralları daha yoğun bir şekilde ele alınmaktadır. Nur sûresinde ferd ve toplum olarak Müslümanların eğitilmesini sağlayan özel ve genel meseleler, sosyal ahlak kuralları, ulvî hayata ermenin esasları anlatılır. Cemiyet ve milletlerin çekirdeğini oluşturan aileden ve aileyi çökerten tehlikelerden bahsedilir. Eve girerken izin isteme, namusu koruma, iffetli davranma, örtünme, zina ve iftira suçlarının cezası anlatılır. Nitekim Hz. Ömer (r.a), Kûfelilere yazdığı mektubunda: "Kadınlarınıza Nûr sûresini öğretin." buyurmuştur.

Bir kısım müfessirlerin "ahlak ve âdâb sûresi" adını verdikleri Hucurat sûresinde, yüksek ahlâk prensipleri şöyle sıralanır.

- 1- Allah ve Rasûlünden önce birşey yapmamak.
- 2- Peygambere ve onun makamına saygı göstermek. "Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamberin sesinden fazla yükseltmeyin!"
- 3- Haberleri araştırmanın gerekliliği. "Ey iman edenler! Size fâsık haber getirirse onu iyice araştırın."

4- İnsanlarla alay etmenin yasaklanması. "Ey iman edenler! Erkeklerden bir topluluk başka bir toplulukla alay etmesin. Olabilir ki alay edilenler, alay edenlerden daha hayırlıdır."

5- Mahrem durumları araştırma, gıybet ve sû-i zan-
nın yasaklanması. "Ey iman edenler! Zannın çoğundan sakının."

Bu sûrede beş defa, "Ey iman edenler!" diye nidâ edilmiştir. Her nidâda, güzelliklerden bir güzelliğe, faziletlerden bir fazilete işaret olunmaktadır.

Nûr sûresi ile Hucurat sûresinde edep-erkânın kaide ve usulleri en güzel bir şekilde ele alınmıştır.

"Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi ateşten koruyunuz."¹ hitab-ı İlâhisini Mücahid (r.a), Allah'tan korkun ve âile fertlerinize Allah'tan korkmayı tavsiye edin, şeklinde tefsir eder. Hâzin, "Onlara hayrı emredin, kötülüklerden de nehyedin. Onlara öğretip terbiye edin ki ateşten korunasınız." der. Hz. Ömer (r.a), "Ya Rasûlallah! Nefsimizi koruruz ama ehlimizi nasıl koruyacağız? deyince Efendimiz (s.a.v), "Allah'ın sizi nehyettiklerinden onları nehyeder, Allah'ın size emrettiklerini de onlara emrederseniz onları korumuş olursunuz.", "Hepiniz çobansınız ve hepiniz tebarızdan sorumlusunuz." buyurdu.

Müslüman bir aile yapısını temin için, öncelikle o ailenin temel taşı olan Müslüman kadını yetiştirmek gereklidir. İslami terbiye ile yetişen ana ve baba da evlatlarını Efendimiz (s.a.v)'in: "Çocuklarınızı üç hasletle terbiye ediniz. Peygamber sevgisi, ehli beytin sevgisi, bir de onlara Kur'an okumayı öğretiniz." "Hiçbir baba, evladına güzel edep (ve terbiye)'den daha değerli ve üstün birşey vermemiştir." "Her çocuk doğduğu zaman fitrat-ı İslam üzere doğar. Sonra ana babası onu, Yahudi, Hristiyan, Mecûsi yapar." "Hangi bir ana, evinde

oturur ve çocuklarının terbiyesi ile uğraşır, o ana benimle cennette beraberdir." Hadis-i Şeriflerinde ifade buyurdıkları şekilde yetiştirmeye memurdurlar.

İnsan, kendi kabiliyetlerini, kendi kendine geliştirme yeteneğine sahip değildir. Yetiştirilmesi için eğitime muhtaçtır. Hayvan ise kendine has faaliyetlerini yapmak için doğuştan yeteneklidir. Onun bir önceki neslinden alacağı bir kültür hazinesi olmadığı gibi kendinden sonrakine bırakacağı bir şeyi de yoktur. Kainatta her varlık kendi özünün doğrultusunda harekette bulunur. Ürünle tabiat arasında bir bağlantı vardır. Elma ağacından armut meyvesi almamız imkansızdır. Bütün gezenler, kainattaki yerlerini, kendi niteliklerine göre almışlardır. Görevlerini de bu özelliklerine göre yerine getirirler. Yıldızdan güneşin görevini, güneşten de yıldızın görevini bekleyemeyiz. İnsanın özünde ise kulluk vardır.

Mevlânâ Celâleddin (k.s)'in: "İnsan ile hayvan arasındaki fark, edeptir." diye vassıfettiği edeb teriminin, lügatte, iyi terbiye, naziklik, usluluk, zarıflık, karşısındaki insana lutufla, en güzel şekilde muamele etmek gibi anlamları vardır.

Ebu Said Hâdimî (r.a): "Edep; aklın dıştan görünüşüdür." buyurmuştur.

Seyyid Şerif (r.a)'in Tarifat'ında: "Edep, kendisiyle fenalıklardan korunulan şeyi bilmektir." der.

Muhammed b. Tayyip el-Fâsî: "Sahip olan kişiyi küçük düşürücü durumlardan koruyan meleke." diye tarif eder edebi.

Avârif adlı eserde de belirttiği üzere ilim, edep ile anlaşılır. Amel ilimle salah bulur. Amel ile matlûba nail olur. Edep, hayır ve faziletlerin hepsidir. En küçüğüne varıncaya kadar bütün ahlâk kaidelerine riayet, terbiye, gaye, değer vasıflarına da edep adı verilir.

Fukahâ arasında edep, sünnet- i seniyyedir.

Âriflerin ıstılahında edep, Allah'ın koyduğu esası korumak, tarikat-ı âlî'nin emir ve tavsiyelerine uymaktır.

Ebû Ali ed-Dekkak (k.s): "İbadet cennete, ibadette edep ise Cemalullah'a götürür." buyurur.

Yahya b. Muaz (k.s): "Kim Allah'ın edebiyile edele-nirse, Allah'ın muhabbet ehlinde olur." buyurmuştur.

Ebû Ali'nin: "Evinde edepsiz olanı kapıya, kapıda edepsiz olanı ahıra sürerler." şeklinde buyurduğu riva-yet edilmiştir.

Zünnûn Mısırî (k.s): "Edebi terk eden mürid, geldiği yere gider. Ârif için edep, mübtedi (tarikata ilk giren) için tevbe gereklidir." buyurmuştur. İnsanlar edepten çok söz etmişlerdir. Biz diyoruz ki: "Edep, nefsini bil-mektir. Kendini bilen Rabbini bilir."

Cevheri, Edebi İki Kısma Ayırır:

1- Edebü'n-nefs

2- Edebü'd-ders.

Edep, zâhiri ve bâtinî diye iki bölümde mütâlâ edilir.

a) Zâhiri edep: Şerî emirlerle bedeni tezyin etmek.

b) Bâtinî edep: Kalbi zikir, şükür, takvâ ve haşyetle ihyâ etmek.

Ebû Nasr Serrâc Tûsî, edebi üç sınıfa ayırır.

1- Dünya ehlinin edebi: Güzel konuşma, şiir, bilgi ve siyaset ilmi.

2- Zâhidlerin edebi: Nefsi ıslah etme, azaları isyan-dan koruma, İlâhî emirlere riayet.

3- Âriflerin edebi: Gönül temizliği, ahirettekilere ve-fâ, vakitleri muhafaza, huzur, kurb (Allah'a yakınlık), ve mürâkabe (Hakk'ın her hâlû harekâtımıza vakıf ol-duğunu bilme).

İbn Sirin'e göre Allah için en makbul olan edep şun-

lardır:

- 1- Allah'ı Rabb olarak tanımak.
- 2- O'na itaat etmek.
- 3- Nimet ânında şükür, belâda sabır.

Ebu Abdullah Ma'ribî'ye göre garibi üç şey süsler:

- 1- Güzel edep.
- 2- İyi ahlak.
- 3- Şüpheli insanlardan uzak durmak.

Mutasavvıflar edebi dört bölümde mütâlâ ederler.

1- Dînî ahkâma karşı edep: Allah'ın, Peygamberi (s.a.v.)'ne öğrettiği İlâhî emirler ve Peygamber (s.a.v.)'in, ümmetine talim ettiği Muhammedî edep. Şerî emirlerin titizlikle uygulanmasıdır bu edep.

2- Hükümdarın huzurunda gözetilen edep: Sûfiler hakikatte hükümdar Allah'tır derler. Hâlik-ı Zülcelâl'e a'zamî ta'zim bu edebın sınırlarına girer.

3- Hakk'a karşı edep: Hakkı kabul edip, O'na boyun eğmek, razı olmaktır.

4- Hakikat edebi: Allah'ın aşk ve muhabbetinde fâni (yok) olmaktır.

Sofiyye ıstılâhında edep: Kişinin kendinden üstün olanın makamına göz dikmemesi, kendinden küçüğü-nü de hakir görmemesidir.

Hasan Basrî (r.a), âdeti üzere kimseyi hor görmezdi. Dicle kenarında bir şeyler yiyip içen bir kadınla erkeği gördü. "Bu adam, içki içip nâmahremle oturmasaydı benden üstün olurdu." der demez, nehre düşen iki kişiyi bu adam, boğulmaktan kurtardı. Hasan Basrî'ye: "Ya Hasân! Sen benden üstün idiyse bu adamları sudan kurtarsaydın da görseydik. Bu kadın annem, yediğimiz ekmek, içtiğimiz de sudur. Gözlü müsün, kör müsün diye seni imtihan ettim." deyince adamın el ve ayaklarına kapanıp özür diler Hasan Basrî (r.a).

Mevlânâ Celâleddin Rûmî (k.s) Gözüyle Edep

"Efendi, bilmiş ol ki edep, insanın bedeninde ruhtur. Efendi, edep, Allah adamlarının gözünün ve gönlünün nurudur."

"Âdem, âlem-i süflîden değil, âlem-i ulvîdenidir. Bunu anla, şu dönen feleğin dönüşündeki letâfet de edeptendir."

"Eğer şeytanın başını ezmek istersen, gözünü aç ve gör ki şeytanın katili edeptir."

"İman nedir? diye akıldan sordum. Akıl, kalbimin kulağına, "İman edeptir." dedi."

Şemsi Tebrîzî: "Sen sırrı İlâhîsin, sus. Dünya gecesi ni aydınlatacak ışıkların en güzel ve parlağı edeptir." buyurur Mesnevî'de.

"Edepsiz kimse, yalnız kendini rezil etmez; belki cümle âlemi fesâda verir, sefâlet ateşini yakar."

"Gelin Hûda'yı, Lemyezelden tevfik-ı edep isteyelim. Zira edepsizler, Allah'ın sonsuz lütuf ve merhametinden mahrum kalmışlardır."

"Edepsizlik ve küstahlıktan güneş tutulmuş, şeytan, cüret ve terbiyesizliğinden dergâhu İlâhîden koğulmuştur."

"Edepten felek nur olmuştur. Edeb ile melek bütün ayıp ve noksanlardan masum ve pâk olmuştur."

Muallim Naci: "İnsanı, kalplerin mahbubu (sevgilisi) kılan edeptir." demiştir.

Sümbül Zâde

Setreder aybını insanın hep

Ne güzel câme (elbise) imiş sevb-i edep (edep elbisesi)." demiştir.

Tasavvuf ve tarikat ehillerinin amacı, saliki, Hakk'a ve halka karşı hem zahirde hem de bâtında, zerâfet ve nezaketle ahlâk-ı hamîdiyyeye eristirmektir.

Abdül Vehhap Şârânî (k.s) "Letâifü'l-Minen" adlı

eserinde: "Bütün insanların edebi velilerin edebine nisbeten deryadan bir katre (denizden bir damla) dir. Velilerin edebi, peygamberlerin edebine nisbeten deryadan bir katre; peygamberin edebi de Peygamberimizin (s.a.v) edebine nisbeten, deryadan bir katredir." buyurmuştur.

Âlemlerin Efendisi Fahri Kâinât, Muhammet Mustafa (s.a.v)'nın Edeb-i Seniyyeleri

Sa'd bin Hişâm (r.a), Aîşe (r.a) annemizden Rasûlullah'ın ahlâkını sorar. Müminlerin annesi: "Siz hiç Kur'an-ı okumadınız mı?" buyurur. Sâ'd bin Hişâm, "Okudum." deyince validemiz Aîşe (r.a): "İşte Rasûlullah'ın edebi, ahlâkı Kur'andan ibarettir." der. "Beni Rabbim terbiye etti de edebimi ne güzel eyledi." hadisinde "Münavî", "Eddebeni Rabbi" (Beni Rabbim terbiye etti.) sözünü, "Bana güzel ahlak ve ilim, zahir ve bâtın güzellikleri ihsân etti." şeklinde yorumlar. "Fe ahse-ne te'dfîbî", edebimi ne güzel eyledi hadisine de: "Hiç kimseye nasib olmayan vehbî (Allah vergisi) ilimler, kulluk edebi ve güzel ahlak ile tezyin etti." şeklinde mânâ verir.

"Vallahi eğer benim bildiğimi bilseydiniz; çok ağlar, az gülerdiniz. Yollara çıkar yüksek sesle Rabbinize fer-yat ile iltica ederdiniz. Yataklar üzerinde kadınlardan zevk almaz olurdunuz." buyurdularında Efendimiz (s.a.v)'e sahabeler ne gördüğünü sorarlar. Peygamberimiz (s.a.v), "Cennet ve cehennemi gördüm." buyurdular. O, "Sen şüphesiz en büyük bir ahlak üzerindesin." ayetiyle Hakk'ın sırlarına ermiş, halkın ezâsına tahammülle en yüksek pâyeye ulaşmıştır. "Ben en güzel ahlakı tamamlamak üzere gönderildim." hadisi şerifleriyle de bütün insanlara tefevvuk (üstün) etmiştir. Hz. Ömer (r.a): "Ya Rasûlallah! Nuh (a.s), kavminin helakına dua

etti. Eğer Sen de beddua etseydin cümlemiz helak olurduk. Dişini şehit edip yüzünü yaraladılar. Taif'te ayagındakiler kanla doldu, en çok ezâ ve cefayı sen gördün, yine de Allah'tan o kavme af diledin." buyurarak bu gerçeği ifade etmiştir.

Üstad Hasan Ali, Brahmanlardan birine: "Hz. Muhammed (s.a.v) neden dünyanın en büyük insanı?" dediğinde o kişi: "Ben, İslam Peygamberinde öyle mütelevvi vasıflar, öyle şumüllü ahlak ve hasletler görüyorum ki, bunların hepsi tarih boyunca dünyada başka hiç kimseye nasip olmamıştır." der.

İmam Bûsiri (k.s)'ye göre: "Güzellikte ve güzel huyda Peygamberimiz (s.a.v) bütün peygamberlere üstün gelmiştir. İlim ve kerem itibariyle onlar, Rasûlullah (s.a.v)'a yaklaşamamışlar dahi."

Nübüvvetle Şereflenen Enbiyanın Edebini Mevlâ-mız Kur'ân-ı Kerim'inde Şöyle Anlatır Bize:

İsa (a.s): "Eğer ben Allah'ın oğluyum dediysem bunu sen bildirdin."² buyurarak, edebinden: "Ben böyle birşey söylemedim." dememiştir.

"Eğer azap edersen onlar kullarıdır."³ diyen İsa (a.s), Allah (c.c)'a saygısını ifade etmiştir. Eyyûb (a.s)'ün Rabbine: "Bana gerçekten hastalık isabet etti, Sen merhametlilerin en merhametlisisin." ilticasında, "Bana merhamet et." demeyip "Sen merhamet edenlerin en merhametlisisin."⁴ diyerek, hitapta riayet edilmesi gereken edebi göstermiştir.

Öldürülmesindense kuyunun dibine atılmasını tavsiye eden kardeşlerine Hz. Yusuf'un bol ihsanı, sabah akşam yemeğe daveti: "Size bugün hiç başa kakma ve ayıplama yok, size Allah mağfiret etsin. Muhakkak ki o erhamürrahimin'dir."⁵ dua ve niyazında bulunması: "Yirmi dirheme satılan bir köleyi melik mertebesine

ulaştırmaya vesile sizlersiniz.” diye onlara teşekkür etmesi, ahlakın, edebin zirvesi değil de nedir?

Firavun’un zulmünden kaçan Hz. Musa (a.s): “Medyen’e doğru yöneldiğinde umarım Rabbim beni doğru yola iletir.” dedi. Musa (a.s), Medyen suyuna varınca orada koyunları sudan men eden iki kadın görür. Onlara, “Derdiniz nedir?” der. Derler ki: “Çobanlar sulayıp çekilmeden biz sulamayız. Babamız Şuayb (a.s) da çok yaşlıdır.” Bunun üzerine Musa (a.s) onların koyunlarını sular. Sonra gölgeye çekilir ve: “Rabbim doğrusu bana indireceğin hayra muhtacım.” der. Derken o iki kızdan biri, utana utana yürüyerek ona gelir. Babam, bizim yerimize (hayvanları) sulamanın karşılığını vermek için seni çağırıyor.⁶ Musa (a.s), dağların arasında yalnız olduğu için kadının davetine icabet eder. Her ikisi yola koyulur. Rüzgar kadının elbisesini açınca Musa (a.s) ona: “Arkamdan yürü ve yolu bana tarif et.” der. Hz. Şuayb (a.s)’ın kızlarının, yabancı erkeklerin arasına girmemek için koyunlarının sulama işini geriye bırakmalarındaki iffet, hâyâ, edeb, bizim kızlarımıza, gelinlerimize örnek olmalı. Musa (a.s)’nın genç kızın önünden yürüyerek yola devam etmesi, onun edep ve faziletteki üstünlüğünü gösterir bize. Cenâb-ı Hakk şefaatlerine mazhar kılsın.

Nebilerin Vârisleri Velilerin, Âşık ve Sâdıkların Edebi

Seriyy-i Sakatî (k.s): “Bir gece mihrapta ayağımı uzattınca bana şöyle nidâ olundu: “Meliklerle böyle oturuyor musun?” Bu hitaptan (azarlama) sonra ayağımı ne gece ne gündüz uzattım, buyurmuştur. Harîrî’den nakledildiğine göre: “Yirmi yıldan beri yalnız kalmasına rağmen Seriyy-i Sakatî (k.s) hiç ayağını uzatmamıştır.”

Doktor, İmam-ı Azam (r.a)’a ayaklarını uzatmasını

söyleyince ters istikamete uzatır. Sebebini sorduklarında: “Ayağımı uzatmamı emrettiğiniz tarafta, hocam Hammad Hazretlerinin evi vardı.” buyurur.

Hicri 918 yılında, Üstad Şemseddin Dimyatî, yolda bir âmâyı görür görmez hayvanından iner, ellerini öpüp ikramla yolcu eder. Bu zât kimdir? dediklerinde: “Ben çocukken bir miktar kendisinden Kur’ân dersi aldığım üstâdım olur.” der. Dedem Mustafa Hulûsi (k.s)’nin yanından saliklerden Kılavuz Hafız at üzerinde geçer. Bu saygısızlığının cezasını, üç ay feyzi ilahîden mahrum kalarak çeker.

“Kâmil insanların huzurunda hafifçe selam vermek, az oturmak, az konuşmak edebdendir. Hacca giden bir veliye, başka bir zât refakatçı olarak evladından birini tahsis eder. Hacc dönüşü “Evladımızı nasıl buldun efendim.” dediğinde, “Kesret-ü kelim” (çok konuşuyor) buyurur. Evladına, “Ne konuştunuz hazretle?” der. O da, “Hiç konuşmaya fırsat olmadı. Çünkü Efendi Hazretleri hep taatle meşguldü. Sadece ilk vardığımda ismimi sordu, ben de “Ali oğlu Veli.” dedim. Üstadı der ki: “Bak yavrum! Sana adını sormuş, sen babanın adını da eklemiştin. Demek ki konuştursa, çok kelim edecekmışsin.” buyurur.

Süfyân-ı Sevrî (k.s), mescide girerken, bir defasında, sol ayağıyla girince: “Ya Sevr! Niçin sağ ayağınla girmezsin?” ikazını duyunca baygın düşer. Ayılınca yüzüne birkaç tokat vurup, “Bir sünneti terk ettim adını Sevr (sığır) koydular. Daha fazla edepsizlik edersen acaba ne derler?” diye hayıflanmıştır.

Üstadımız Hacı Hasan Efendi (k.s.)’nin, Kalender Camii’nin inşasında tozlu topraklı da olsa mescide ayakkabılarıyla girmeyişleri, unutamayacağımız hatıralardandır. Son rahatsızlıklarında ayakkabılarını sağdan giyişleri, sol taraftan giydirmek isteyenlere: “Bunca

yıldır riayet ettiğimiz sünneti seniyyeyi şimdi mi terk ettireceksiniz?" sözü hiç unutulur mu? Ayağa kalkmaya takatleri olmadığı halde bile, ellerini yıkamadan sofraya oturmazlardı. Gömlek, ceket ve pardesülerinin ilikleri sağda olur, bazı haller dışında, bütün işlerinde hep sağı takip ederlerdi. Bağımızda ücretle çalışan işçiler bizi görerek utanıp yorulmasınlar diye, gidiş geliş yolunu bile değiştirirlerdi. İsim ve lakaplardan, incitecek ifadeler kullanmazlardı. Tahtacı isminde bir PTT memuruna, rencide olmasın diye ağaççı derlerdi. Deli doktor diye maruf bir zâta O: "Kafasından rahatsız doktor." derdi. Mahallemizde münasip lakapla ifade edilmeyen bir kişiye, "Ahmet amca" derlerdi. Birgün alaylı sözlerle rahatsız ettiklerinde bu zatı, "Yahu herkesin saygı duyduğu Hacı Hasan Efendi bile bana Ahmet amca diyor da size ne oluyor.." diye serzenişte bulunmuştur. Kimsenin yüzüne hatasını vurmaz, eksiğini bile bir vesile ile hatırlatırdı. Konya'yı teşriflerinde, sakallı bir zâtın fotoğrafını alırlar. Yahyalı'ya gelişlerinde henüz sakalını bırakmayan damadının cebine fotoğrafı bırakırlar. O da: "Herhalde Efendim bana para verdi." diye düşünür. Bir de bakar ki, sakallı bir zâtın fotoğrafı, derhal sakal bırakır. Sayamayacağımız kadar çok olan bu güzellikler enbiyanın, evliyanın, ulemanın fitratlarında mevcut temizlikten ileri gelmektedir.

Güzel Edebi Elde Etmenin Yolları

- 1- Tereddütsüz bir inançla Allah'a teslim olmak.
- 2- İyi bir niyete nâil olmak.
- 3- Dînî emirleri öğrenmek.
- 4- İlâhî emirlere ve Rasûl-i Ekrem (s.a.v)'e itaat etmek.
- 5- Farz taatlerin yanında, nâfile ibadetleri çoğaltmak.
- 6- İlmiyle âmil, ihlâs, ihsan sahibi sâdiklarla beraber

olmak.

7- İtikadı bozuk âlimlerden uzak durmak.

8- Her bir işte rızâ-i ilâhîyi gözetmek.

Riayet Edilecek Edebler

1- Allah'a karşı olan edeb: Kitap ve sünnete uygun, ehl-i hak ulemânun görüşlerine muvâfık bir itikad (inanç).

2- Nefsinde edeb: Başta nefsimizi, sonra da ehlimizi ve bütün insanlığı hakka davet etmek. Helâl taama, faydalı ilme, hak ve hukuka dikkat etmek.

3- Anne ve babası ile edeb: Allah'a ve Rasûlüne itaatten sonra kendilerine hürmetle emrolduğumuz ebeveyne âsî olmamak.

4- Muallim ile edeb: İlahî ölçülere uygun tavsiyelerinde "ğassâl elinde meyyit" (yıkayıcı elinde ölü) gibi teslim olmak. Huzurunda cidal etmemek. Güler yüz ve tatlı dille kalbini hoşnut etmek. Emirlerinde te'vil ve yoruma gitmemek

5- Zevcesiyle edeb: İslamî ölçüler dairesinde muamele etmek.

6- Evlâdıyla edeb: Sevgi ve şefkatle, adaletle davranmak. O'nu Peygamber (s.a.v) sevgisi, ehli beytin muhabbeti ve Kur'an talimiyle yetiştirmek.

7- Akriba ile edeb: Hayırlı tavsiyelerle ikrâmın en güzelini yapmak.

8- Komşularla edeb: Az iyiliklerini çok görüp, kötülüklerini setretmek. Kendisi için istediği hayrı onlar için de istemek.

9- İhvanıyla edeb: Dua ile, gönülden infakla, beden işlerinde yardımcı olmakla, hak ve hukuka riayet edip, vefakâr olmakla.

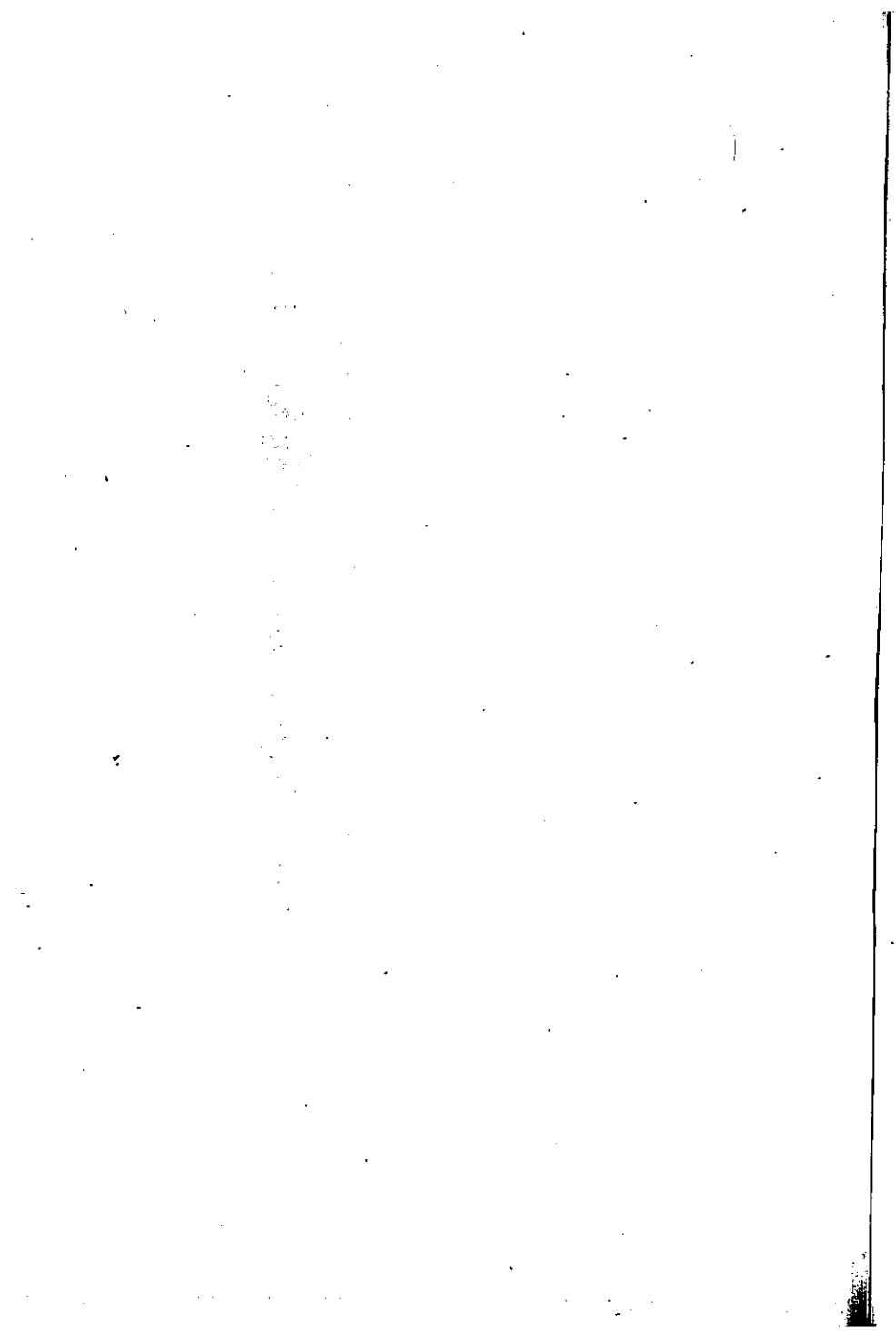
10- Mahlûkât ile edeb: Davetle, tebliğle, adaletle, güzel ahlak ile muamelede bulunmak.

Her biri ayrı ayrı konu teşkil eden maddeleri, kısaca ifade etmeye gayret gösterdik.

“İçini ıslah edenin Cenâb-ı Allah dışını da ıslah eder.”

“Vücudunuzda bir et parçası var, o ıslah olursa, bütün vücûd ıslah olur. O fesada giderse, bütün vücut da fesada gider. O et parçası kalptir.” hadisi şerifleri edebin önemini belîğ bir şekilde anlatır bize. Kalbini zikir, haşyet, murâkabe ile ihyâ edenler, Allah’ın ve Rasûl-i Ekrem (s.a.v)’in ahlakıyla, edebiyile kemale ererler.

-
- 1- Tahrim: 6
 - 2- Mâide: 116
 - 3- Mâide: 118
 - 4- Enbiya: 83
 - 5- Yusuf: 93
 - 6- Kasas: 23-25

Teslimiyet

Enbiya-i izam ve evliya-i kiram, kendilerini yaratan, yaşatan, hakkı gösteren, yediren, içiren, dertlere deva veren, öldükten sonra diriltlen, bağışlayan, ilim ve hikmetle donatan Halik-ı Zülcelâle her an teslim olmuşlar¹ ve halkı da O'na itaata gece gündüz demeden davet etmişlerdir. "Nuh (a.s) dedi ki: "Ey Rabbim! Ben kavmimi gece ve gündüz (imana) davet ettim."²

İbrahim (a.s) oğlunu kurban etmekle, oğlu İsmail (a.s) de boğazını bıçağa teslim etmekle, Allah'a bağlılığın en güzel örneğini göstermişlerdir.

"Ve (bir gün, çocuk, babasının tutum ve davranışlarını anlayıp paylaşacak) olgunluğa eriştiğinde babası şöyle dedi: "Yavrucuğum! Rüyamda seni kurban ettiğimi gördüm. Bir düşün ne dersin?" (İsmail): "Babacağım!" dedi, "Sana emredilen neyse onu yap. İnşallah beni sıkıntıya göğüs gererler arasında bulacaksın." Fakat ikisi, Allah'ın emri (olarak gördüklerine kendilerini teslim edince ve İbrahim) onu yüzüstü yatırınca kendilerine seslendik: "Ey İbrahim! Ben şimdiden o rüya(nun amacı)nı yerine getirmiş oldun." İşte iyilik yapanları Biz böyle mükafatlandırırız. Çünkü bu gerçekten apaçık bir sınama idi. Ve fidiye olarak O'na büyük bir kurban verdik. Böylece, O'nun, sonraki kuşaklar tarafından hatırlanmasını sağladık: İbrahim'e selam olsun. Biz iyileri böyle mükafatlandırırız. Çünkü o bizim

gerçekten inanmış kullarımızdandı."³ Hz. İbrahim (a.s) Nemrud'un ateşine atılırken: "Hasbünallahü ve ni'mel-vekil" Rabbim bana yeter, O ne güzel vekildir tesbihiyle, Yakub (a.s) da "Ben büyük kederimi ve hüznümü ancak Allah'a şikayet ediyorum."⁴ sözüyle Allah'a candan teslimiyeti ifade ediyorlardı.

"Göz açıp yumuncaya kadar, ondan daha az bir zaman da olsa beni nefsim'e terk etme." buyuran Efendimiz (s.a.v)'in, dalıp dalıp kendisinden geçmesine rağmen, ashabın kolları arasında mescide gelerek cemaate devamını ve bütün hayatını yaşantımızda göstermektir teslimiyet.

"Andolsun ki, Rasûlullah'da (ihlasında, mücadelelerinde ve sabrında) sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlara ve Allah'ı çok zikredenlere en mükemmel bir örnek vardır."⁵

Sahabe-i Kiram'ın, Rasûlullah'ın mübarek dizlerinin önünde, "fedake ebi ve ümmi Ya Rasûlallah" (anam, babam, canım sana kurban olsun) demeleridir teslimiyet.

Çok az bir zamanda gerçekleşen Miraç hadisesi, müşrik kafalarına ters düşerek: "Söyle Ya Ebûbekir! Mekke ile Kudüs arası ve bir de sema katları, gecenin az bir kısmında nasıl geçilir?" sorusuna: "Bunu iddia eden Muhammed (s.a.v)'se, değil bu kadarı, daha da fazlasına inanırım." diyen Ebubekir (r.a)'e, "sıddîk" lakâbını verdiren cevaptır teslimiyet.

Rasûlullah (s.a.v)'ın hükmüne razı olmayan münafığa; abasının altına gizlediği kılıçla bileğini keserek ders veren Hz. Ömer (r.a)'e, "Faruk" lakâbını bahşeden müjdedir teslimiyet. Hakkında inen ayetlerle Hz. Ömer (r.a), tebşire layık olduğu gibi Rasûlullah (s.a.v)'ın da övgüsüne mazhar olmuştur. "Cenâb-ı Allah kelime-i hakkı (haksözü) Hz. Ömer'in lisan ve kalbine koymuştur."⁶

"Hayır, Rabbine andolsun ki! Aralarında çıkan anlaşmazlık hususunda seni hakem kılıp sonra da verdiğin hükme içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın tam mânâsıyla

teslim olmadıkça iman etmiş olmazlar."7 ayetiyle, Hz. Ömer (r.a)'in münafığa verdiği ders öğülmüştür.

"Dininden vaz geçmezsen güneşin karşısına oturur, ne yer, ne içerim, seni anne katili ilan ederim." diyen anasına: "Yüz tane carun olsa, hepsini de böyle feda etsen, yine dinimden dönmem." diyen sahabenin kalbinde kökleşen imandır teslimiyet.

İman ve şirk için getirmiş olduğu misalde Rabbimiz (c.c): "Görmedin mi Allah nasıl bir misal getirdi: Güzel bir sözü" (Lâ ilâhe illallah) kökü yerde sabit, dalları gökte olan güzel bir ağaca benzetti. O ağaç, Rabbinin izniyle her zaman yemişini verir. Öğüt alsınlar diye Allah, insanlara misaller getirir. Kötü bir sözün misali (küfür sözü), gövdesi yerden koparılmış, o yüzden ayakta durma imkânı olmayan bir ağaca benzer. Allah Teâlâ, sağlam söze (Tevhid'e) iman edenleri hem dünya hayatında hem de ahirette sapa sağlam tutar. Zalimleri ise Allah sapıtır. Allah dileğini yapar."8

Teslimiyet, "Hayye ale'l-cihad", haydin cihada nidasında, daha gerdeğe yeni giren sahabenin, emr-i Muhammediye uymak için, gusletmeye bile fırsat bulamadan kılıcını kuşanıp koşmasıdır.

Sıddık-i Azam'dan son halife Abdülmecid'e kadar, Allah ve Rasûlüne tâbi olduğumuz müddetçe bize uyun emr-i İlâhisidir teslimiyet.

"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peyamber'e ve sizden olan ulu'l-emr'e de itaat edin. Eğer her hangi bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz, Allah'a, ahirete gerçekten inanıyorsanız, onu Allah'a ve Rasûl'e götürün. Bu hem hayırlı, hem de netice bakımından daha güzeldir."9

Dakyanus'un zulmünden kaçanlar tarafından, bizi duyurmasın diye defalarca koğulan, "siz kimin kuluysanız ben de O'nun kuluyum" diyen Kıtmir'le, Tevhit inancından vazgeçmeyen yedi gencin, bir mağaraya sığınarak azimetle, amel ve imandaki güç ve kuvvetleridir teslimiyet.

"Biz, sana, onların (Ashab-ı Kehf'in) başından geçenleri gerçek olarak anlatıyoruz. Hakikaten onlar, Rablerine inanmış gençlerdi. Biz de onların hidayetini artırdık. Onların kalplerini metin kıldık. O yiğitler ayağa kalkarak dediler ki: "Bizim Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbidir. O'ndan başka bir ilaha yalvarmayız. Bu takdirde saçma sapan konuşmuş oluruz."¹⁰

Kainatta bulunan her şey, ister istemez O'na teslimdir. İrmaklar akışını, şimşekler çakışını, çiçekler kokusunu, hücreler dokusunu, ay, güneş çırasını, her varlık kendisini, "kûn" emriyle yaratan Halik-ı Zü'lcelâl'e teslim ederler.

"Bir şey yaratmak istediği zaman O'nun işi, o şeye "Ol" demektir, o şey derhal olur. Her şeyin mülkü kendinde olan Allah'ı tesbih ve takdis ederim. Siz sadece O'na döndürüleceksiniz."¹¹

"Göklerde ve yerdekiler, ister istemez (mü'minler gönülli olarak, kâfirler istemeyerek) O'na teslim olduğu halde onlar, Allah'ın dininden başkasını mı arıyorlar? Halbuki O'na döndürüleceklerdir."¹²

1- Eş-Şuara, 78-83

2- Nuh, 5

3- Es-Saffat, 102-110

4- Yusuf, 86

5- Ahzab, 21

6- Camiussağir

7- Nisa, 65

8- İbrahim, 24-27

9- Nisa, 59

10- Kehf, 13-14

11- Yasin, 82-83

12- Al-i İmran, 83

Zühd

Eldede mevcut olsa bile, gönülde, mal, mülk sevgisine yer vermeme anlamına gelir zühd. Ârifler: "El kârda gönül yârda." derler. Abdülkâdir Geylânî (k.s): "Mal; kesede, kasada, evde câiz. Fakat gönül evinde câiz değildir." buyurur.

Taatler; mâlî, bedenî, hem mâlî hem de bedenî ibadetler diye kısımlara ayrılır. Dinin kıyâmı (ayakta durması), zenginlerin cömertliğine bağlıdır. Okuma imkânından mahrum tâlipler, bir dilim ekmeğe muhtaç yoksullar, zulme uğrayan mazlumlar, mü'minlerin infâkiyla saadete erecektir. Mâlî taatlerden zekâtın verileceği yerlerden biri de mücahitlerdir. Yerinden, yurdundan edilen Kosovalı Müslümanlar, Sırp zulmüne karşı muvaffak olabilmek için, dünya müslümanlarından gelecek yardımları beklemektedirler. Doğuda bir mü'min esir edilse batıdaki, batıda bir mü'min zulme uğrayacak olsa doğudaki, "Müslüman, müslümanın yardımına koşar." esâsına sâdık kalarak, bütün gücüyle kardeşlerine destek verir. Böyle bir müslüman, geceleri uykusunu kaybettiği gibi, elinde, avucunda ne varsa onu infak etmek için yardıma koşar.

1986 yıllarında, isimleri değiştirilen, camileri park haline getirilen, Bulgar'ların zulmü altında inleyen

müslümanların ızdırabını gönüllerinde hisseden H. Hasan Efendimiz (k.s), uyuyamaz olmuştur. Akşam namazını edâ ederken bir yakınuna: "Evimizden un çuvalını al, altı çocuğu ile aklıktan kıvranan fakire yetiştir." diyerek yoksulları gözeten Üstadımız'ın bu merhametini hiç unutamayız. Mahmud Sâmi Ramazanoğlu Efendimiz'in torunları Sâmi Bey'in, arabasının bagajına yiyecekleri doldurup Medine'nin fakirlerine dağıttığına şahid olduk. Bize: "Dedem Mahmud Sâmi Ramazanoğlu (k.s), evrâd ve ezkârdan ziyâde, fakir ve yoksulu gözetmemizden memnun olurlardı." demişti.

Peygamberimiz (s.a.v): "Cömert olan bir cahil, Allah'ında cimri bir âlimden efdaldır." "Sahi olan bir cahil, indallah, bahil (cimri) olan bir âbiden daha makbuldür." hadis-i şerifleriyle, Hakk'ın yolunda sarfedilen malın değerini bildirir bize.

Zühd, dünyadan el-etek çekme anlamına gelmemeli. Rabbimiz (c.c):

"Yeryüzünde ne varsa hepsini sizin için yaratan O'dur."¹

"Şurası muhakkak ki: Biz bu dünyada size yer vermişizdir. Size burada geçim vasıtaları temin etmişizdir. Fakat siz ne kadar az şükrediyorsunuz."²

"Allah'ın sana verdiği şeylerde ahiret yurdunu ara, dünyadaki nasibini de sakın unutma."³

"Allah, yeri, sizin emrinize vermiştir. Omuzları üzerinde yürüyün, rızkından yeyin! Şurasını da unutmayın ki: Sonunda toplanacağınız yer Allah'ın huzurudur."⁴

"Cuma namazını kılınca yeryüzüne dağılın. Allah'ın fazlu kereminden nasibinizi arayın ve Allah'ı çokça zikredin ki umduğunuza kavuşasınız."⁵

Yukarıdaki ayet-i celileler dünyevî nimetlerden istifade etmemiz gerektiğini, ama mutlaka bir gün hesap vereceğimiz makâmın huzûr-ı ilâhî olduğunu haber

vermektedir. Dünyadan kesilmemiz gerektiğini Efendimiz (s.a.v) mübârek sözlerinde şöyle bildirirler: "Temin-i mâîset için çalışan sanat sahiplerini Allah sever."

"Sıdk ve emin olan tâcir yevm-i kıyamette enbiyâ ile, sıddıklarla ve şehitlerle beraber haşr olunur."

"Sıdk ile mevsuf olan tâcir, yevm-i kıyamette arşullahın gölgesinde, harâretten mahfûz olur."

"Helal lokma aramak, onunla karnını doyurmak, cihad gibi ecre nâil kılar."

"Bir ağacın yenilen meyvesi, ağacı diken için sadaka olur."

Dünyevî çalışmaların, Allah (c.c)'ı unutturmaması gerekir. "Ey iman edenler! Sakın mallarınız ve çocuklarınız sizi Allah'ı anmaktan alıkoymasın! Kim bunu yaparsa, onlar hüsrana uğrayanların tâ kendileridir."⁶

Zühdü, Selmânü Fârisî şu tarifede anlar: "Meşrû olarak ye, iç, oruç tut, namaz kıl, uyu, hayat yoldaşın ile ol." Ömrünün sonuna kadar oruç tutmaya, namaz kılmaya, evlenmemeye azmeden üç kişiye Efendimiz (s.a.v): "Ben Peygamber olduğum halde bazen oruç tutar, bazen iftar ederim. Bazen namaz kılar, bazen istirahat ederim. Hayat yoldaşlarım da vardır." buyururlar.

Her türlü davranışımızı Üsve-i Hasene (en güzel örnek) olan Peygamberimiz (s.a.v)'e göre tesbit etmek, zühdî hayattır. Fıtratı zorlamamak en güzel yoldur.

1- Bakara, 19

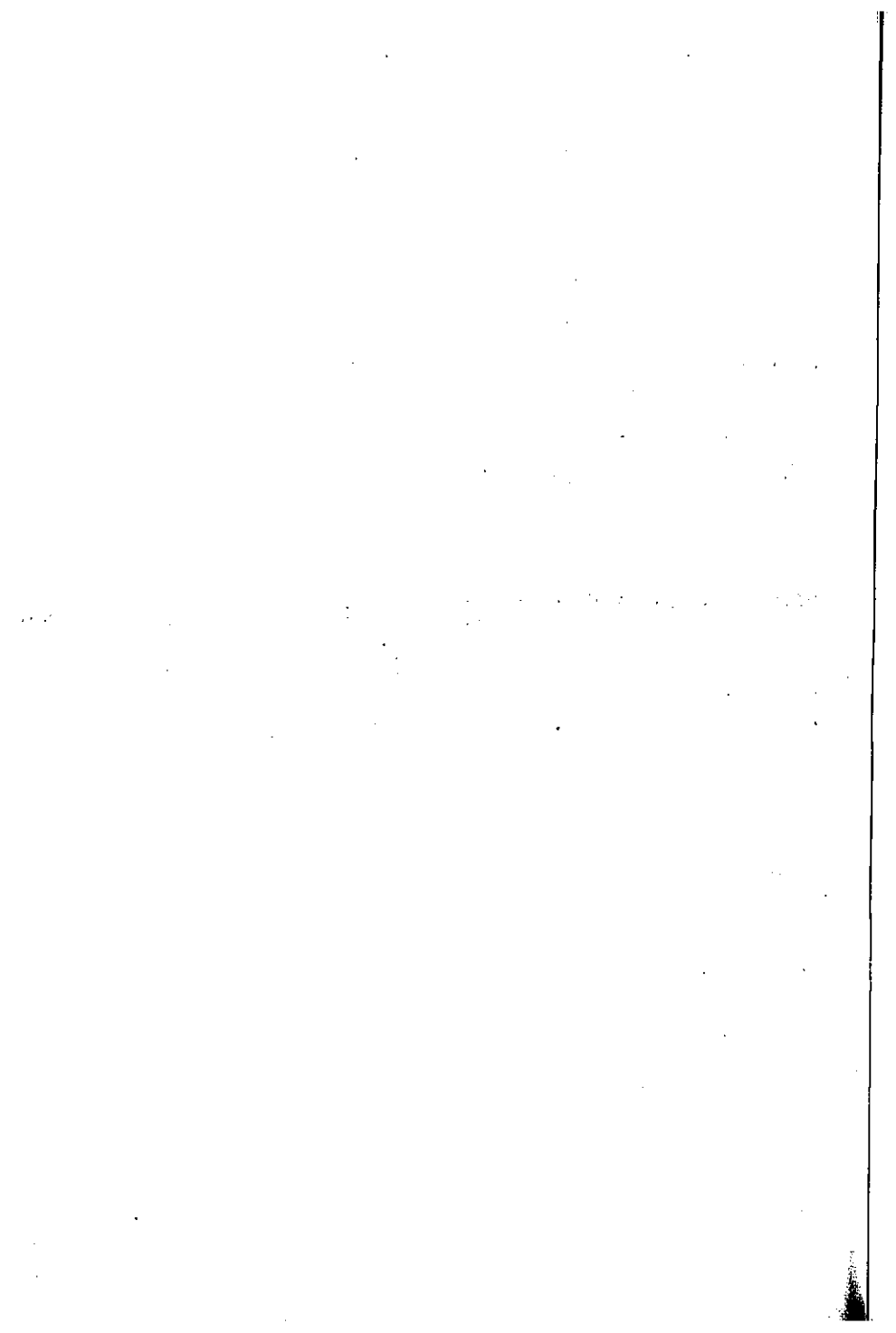
2- Araf, 10

3- Kasas, 77

4- Mülk, 15

5- Cuma, 10

6- Münafikun, 9

Çile...

Ölmeden evvel ölme (fenâ ahlâktan güzel ahlâka geçme), az yeme, az uyuma, az konuşma ve halvetle (insanlardan bir müddet ayrılmakla), nefsi, sıkı bir denetîme tabi tutarak, rûhu kemâle erdirme ameliyesidir çile.

Tabiatta Çile

Eşyada bile görürüz çileyi. Taşı, yabani otları, atlıp sürülen, işlenen, gübreye beslenen toprak, çileyle verimli hâle gelerek, içindeki bileşiklerle, bitkilere nüfuz ederek inkişaf eder.

Toprağa saçılan tohum, yerin altında ezilip-çürüyerek çile çeker, filizlenip toprağın üzerine çıkarak, insanoğlunun istifadesine sunulan meyveleri verir.

Hayvanlar eğitilerek -şahin kuşu avlanmada, atlar muharebelerde, köpekler emniyet görevlerinde- hizmet verirler. Her ne kadar dert, sıkıntı, meşakkat anlamlarına gelse de, çile, bir arınma, durulma, temizlenme ve eğitimidir.

Çilenin İtikâdî Boyutu

Sorumsuz varlıklar eğitildiklerinde bu vazifeleri yapar da, İllâhî emanetleri yüklenen, yeryüzünde Allah'ın

halifesi olmakla şereflenen, madden ve mânen en güzel biçimde yaratılan insanoğlu eğitime tabi tutulmaz mı?

Fahr-i Kâinât, Efdal-i Mahlukât olan Efendimiz (s.a.v), "Rabbim beni terbiye etti de, edebim ne güzel oldu." buyurur. Bizleri ıslah için Allah (c.c.)'dan getirdiği İlâhî mesajda bu terbiye: "Muhakkak (Allah'ın küfür ve isyandan) temizlediği nefis kurtulmuştur."¹ "Çoğu okuma yazma bilmeyenler (Araplar) içinde, soylarından bir Peygamber gönderen O'dur. (Bu Peygamber Muhammed (s.a.v), üzerlerine O'nun ayetlerini okuyor, onları (şirk kirinden) temizliyor, kendilerine Kur'an ve Şeriat (dînî hükümler) öğretiyor. Halbuki onlar, bundan önce (Peygamberin gelişinden evvel) açık bir sapıklık içinde idiler."² ayetleriyle haber verilir. Ayetlerde belirtilen itikadi temizliği, Efendimiz (s.a.v), Mekke'de, Kâbe'deki putları, kafalarda ve gönüllerde yatan küfür ve şirk putlarını tevhitte arındırarak temin ediyordu.

Çile'nin Amelî Boyutu

Mekke'de inen ayetler ekseriyetle itikada aittir. Medine'de ise inanç esaslarının uygulanmasına ait âyetler nâzil olmaktadır. Mekke'de kafalar küfür kirlerinden arındırılırken, Medine'de ruhtar; namaz, oruç, hac, zekat, cihad, tesbih, tehlil ve zikirle temizleniyordu.

Medine'de ashâbını mescid-i saadette toplayarak okuttuğu tevhid ile de, gönüllerdeki gizli şirki (riyayı), sümâyı (ibadetini başkalarına duyurma çabasını), ucbü (taatiyle mesrur olmayı), benlik, kin, kibir, hasetlik, şehevi ve hayvani duyguları gidermeyi, kalplerdeki mânevî kirleri temizlemeyi sağlıyorlardı. "Ey müminler! Allah'a, Peygamberine ve Peygamberine indirdiği Kur'an'a, daha önce indirdiği kitaplara yeniden iman ediniz."³

Çilenin Ahlâki Boyutu

Müşriklerin ezasından kurtulup, Medine'de İslam devletini kurmak için çıktığı yolculukta Sevr'e mağarasına gizlenen Efendimiz (s.a.v), reffki Sıddîk-i Azam'a telkin ettiği zikirle, etrafını çepeçevre kuşatan müşriklerin tasallutundan kurtulması için yatağını bekleyen Ali (k.v)'ye öğrettiği tevhidle de masivadan (Allah'dan gayri her şeyden) arınmanın yolu olan ihlâsı, ihsanı (Allah'ı görür gibi taat yapmanın yolunu), takvayı öğretiyordu.

Çileyle Olgunlaşır İnsan

Çile, tozları gitsin diye silkelenen bir halı, güç ve kuvvet meyveye ulaşsın diye budanan bir ağaçtır.

"Müşrikler tarafından eziyet edilen o insanlar sandılar mı ki, "iman ettik" demeleriyle bırakılacaklar da, imtihana çekilmeyecekler? Doğrusu biz, onlardan evvelkileri de (çeşitli musibetlerle) denedik. Allah, (imtihan suretiyle imanında) sadık olanları da muhakkak bilecek, yalancı olanları da elbette bilecek."⁴

"Andolsun, sizi (savaşla) imtihana sokacağız, tâki içinizden mücahidleri ve sabır gösterenleri meydana çıkaralım."⁵

"Biz Peygambere tâbi olup olmayarı seçmek ve o nimeti tamamlamak üzere sizi korkudan (Allah korkusundan), açlıktan (Ramazan orucundan), mallar (zekat), canlar (Allah için yaşayıp ölme ve hastalık) ve ürünlerin eksikliğinden (evlat ve kazanç zayiinden) az bir şeye uğratacağız ve böyle bazı sıkıntılarla imtihan edeceğiz."⁶ ayetlerinde belirtilen belâ ve musibetler, bizi isyan kirlerinden temizleyip, tozumuzu silkeleyip yaramaz dallarımızı, fena ahlâkımızı defederek mânevî budama ile kendisine hâlis kul yapmak içindir. Bu acı ve

sıkıntılar neticesinde “Ey Muhammed! Sen sabredenleri müjdele.” ayetini görüp Hak’dan gelene râzı olup, derd-ü belâ saltanatını iki cihana vermeyen mânevî erler, şu ilâhî tebşire de nâil olurlar: “Ey huzur içinde olan nefis! Sen Rabbinden râzı, O da senden râzı olarak Rabbine dön”⁸

Çilenin Anlamı

Farsça terim olan çile kırk mânâsınadır. Sûfiler arapça “erbain” derler. Çile çekmek, erbain çıkarma tabirini kullanırlar. Her gün yirmi bir üzüm tanesiyle yetinip sadece zarûrî ihtiyaç için dışarı çıkarak kırk günü tamamlayan dervişe, çilekeş (çilesini çeken) denir. Çilesini yarıda kesene de çileşiken denir.

Dergâhlarda, “Hem Rabbinin ismini an ve her şeyden kesilerek O’na ihlâs ile ibadet et.”⁹ ayetinin sırrına ermek için, kendisini tamamen Allah’a teslim eden müridin, dünyaya kapalı Allah’a açık, kabir gibi daracık mekanlarda ibadet ettiği odalara çilehâne denir.

Mûsa (a.s), kitaba ve hitaba, Allah (c.c.) ile konuşmaya, tecellilere ermek için özel bir arınmaya, ibadet ve riyazata koyulmuştur.

“Biz Mûsa’ya otuz gün (oruç tutmasına karşılık kendisine Tevrat’ı vereceğimizi, yahut kendisiyle konuşacağımızı) vadettik; ve ona bir on (gün) daha ilave ettik. Böylece Rabbinin tayin ettiği vakit kırk gece (gün) olarak tamamlandı.”¹⁰

Çilenin Gâyesi

Derviş ibadetleri yerine getiren, haramları terkeden sabirîn kullarından olmak için, bir akü gibi aşkla, şevkle, feyz ve irfanla dolar çile ile. Zor taatlere sarılmakla, iddia ettikleri imanlarında sebat gösteren sadıkından, sıkıntılı ve geniş günlerinde Allah’a itaat eden kanitîn-

den, hayır yollarında mallarını bolca harcayan münfikinden, seherlerde Allah'tan mağfiret dileyen, Ve'l-müstâğfirîne bi'l-eshâr kullarından olmak için çile çeker.¹¹

Mürid, Allah'dan korkan muttakî, çokça tevbe edip, Allah'a yönelen evvab, her zaman emr-i İlâhiyi gözeten hâfız, Allah'ın azâmetinden titreyen haşyet sahibi, Mevlâ'ya yönelen, kalb-i selîme eren münîb kullarından, âriflerden olmak için çile çeker.¹²

Nefs-i mutmainne (tamamen kötülükleri terketme) hâline gelince derviş, kendisinden istenilen tebliğ, dâvet ve irşâd görevini, ashâbın çilesine tâbi olarak kırk kişiye, kırk köye, kırk ilçeye, kırk ile ve bütün dünyaya -Hakk'ın emirlerini duyurmak için gece-gündüz insanlığa- ulaştırmaya çalışır. "(Ey Muhammed ümmeti!) Siz beşeriyet için meydana çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, fenâlıktan alıyorsunuz ve Allah'a imanınızda devam edersiniz."¹³

Ayet ve hadisler, Peygamberimiz (s.a.v)'in uygulamaları, bize, çileyi, küfürden imâna, imândan İslâm'a, İslâm'dan ihsâna geçiş olarak tanımlar.

-
- 1- Şems, 9
 - 2- Cuma, 2
 - 3- Nisa, 136
 - 4- Ankebut, 2-3
 - 5- Muhammed, 31
 - 6- Bakara, 155
 - 7- Bakara, 155
 - 8- Fecr, 27-28
 - 9- Müzzemmil, 8
 - 10- A'raf, 142
 - 11- Âl-i İmrân, 17
 - 12- Kaf, 31-33
 - 13- Âl-i İmrân, 110

Bildiklerimizle Amel Etmeliyiz

Ahmet b. Hanbel (r.a.) evlatlarını dervişlerin sohbetlerine gönderdiğinde etrafındakiler: "Siz onları ıslah edemiyor musunuz? derler. O ise: "Biz öğrendiklerimizi, bildiklerimizi onlarda yaşıyor olarak görüyoruz." buyuruyor.

Yine **Hacı Hasan Efendimiz (r.a.)**, **Abdülhâlik Gocdevâni (k.s.)**'nin müritlerine öğrettiği Farsça on bir esası, birkaç çiftçi ve ümmiyi kastederek: "Ah onlar olsa da bu esasları bir anlatsam." buyuruyorlardı. Bizler bu esasların kelime manalarını anlardık, fakat âlileri, bu hakikatleri bilmesine rağmen yaşayan kimseleri arzu ederdi. Şair bu hakikatı:

Bir mektebe oldu ki müdavim
Allah idi zâtına muallim

diyerek dile getirmişti. Zâhiri ulema tarafından imtihana tabi tutulan **Seyyid Emir Buhari**, hakikat ve marifet ilmine hayran kalanlara: "Babam! Medresesi Arş-ı Âzam, hocası fahri âlem olana kim güç yetirebilir?" buyuruyordu.

İbrahim Eken Hoca anlatmıştı. Bir bayram ziyaretinde **Mahmut Sami Ramazanoğlu Üstadımız (k.s.)** ce-

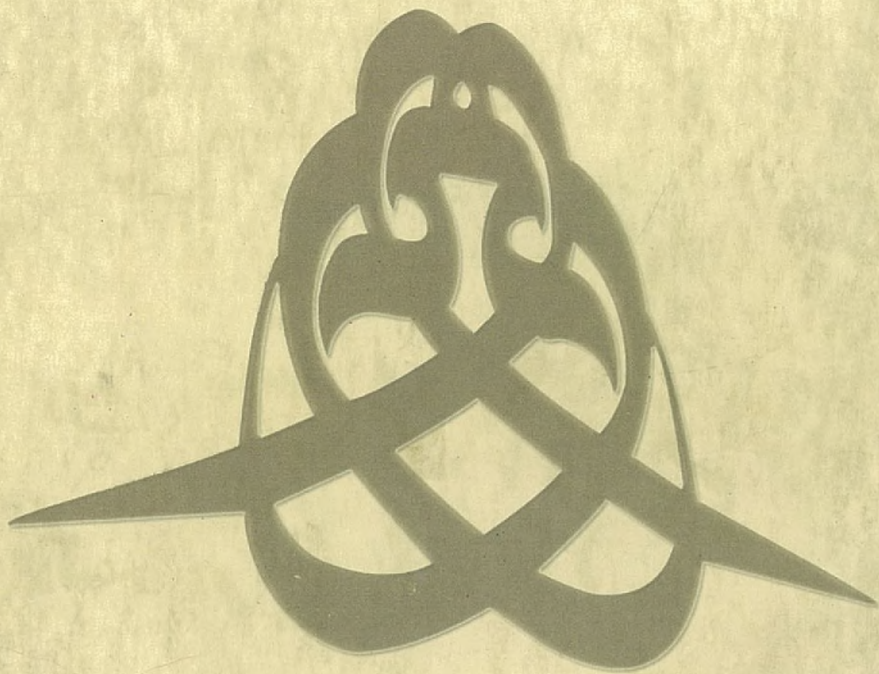
maate velî menkıbelerinden anlatırken Hocaefendi teşrif ettiğinde sohbetin seyri değişir, mevzular anlaşılmaz olur. Sohbeti müteakip cemaat Hocaefendiye: "Siz gelmeden önce ne güzel menkıbeler dinliyorduk. Siz gelince hiçbirşey anlayamaz olduk." deyince Hocaefendi duygulanarak, bütün kalbî samimiyetiyle: "Bağdat'ta okuduğum kırk beş kitabın özetini kırk beş dakikalık sohbetinde Üstadımız sundular." der. Hâlbuki Üstadımız Hukuk Fakültesi mezunudur. Cenâb-ı Hakk ilim lutfetmediği kimseye velayet makamını da vermez. İmam Malik (r.a.): "İlimsiz tasavvufa dalmak zındıklık, tasavvufsuz ilme dalmak ise fâsıklıktır. İkisinin birleşmesinden hakikat doğar." buyuruyor.

İçinde yaşadığımız dünyayı anlamada sadece kuru bilgi yeterli değildir. Şeytan'ın da âlim olduğunu hepimiz çok iyi biliyoruz. Yeryüzünde tarih boyunca var olmuş Bel'am'ların ilmi de az değildi. "Niçin yapmadıklarınızı söylüyorsunuz?" âyeti kerimesi çok ağır bir ifadedir. Amelî terkedip sözle yetinmek, münafıklık alametidir. Gerçek manada ilim sahibi olmak birçok âyeti celilede de anlatıldığı üzere bildiklerini yaşamakla olur. Gecelerini taatle süsleyen insanlar Ashâb'ın yolunu kolay izlerler.

Onlar ki mâlumâtından ziyade ma'mulâtı çok olan kimselerdir. Şâh-ı Nakşbendimizin ifadesiyle: "Tasavvuf, Peygamberimiz (s.a.v.) ve Ashâb-ı Kiram'ın yolunu izlemektedir. Şeriat, Peygamberimiz (s.a.v.)'in sözleriyle, tarikat de yaşayışlarıdır." Cenâb-ı Hakk cümlemizi bildiklerimizi yaşamaya muvaffak kılsın.

MANEVÎ YOLCULUĞUN
ESASLARI

Ali Ramazan DİNÇ

mavi

YAYINCILIK

